

კოალიცია თანასწორობისთვის
საქმიანობის ანგარიში

2020

კოალიცია თანასწორობისთვის
საქმიანობის ანგარიში
2020

თბილისი
2021

„კოალიცია თანასწორობისთვის“ არაფორმალური გაერთიანებაა, რომელიც 2014 წელს საქართველოს ღია საზოგადოების ფონდის ხელშეწყობით შეიქმნა და თერთმეტ არასამთავრობო ორგანიზაციას აერთიანებს. კოალიციის წევრები არიან: საქართველოს ღია საზოგადოების ფონდი, სოციალური სამართლიანობის ცენტრი (ყოფილი EMC), უფლებები საქართველო (ყოფილი კონსტიტუციის 42-ე მუხლი), კავშირი „საფარი“, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია (GYLA), ქალთა ინიციატივების მხარდამჭერი ჯგუფი (WISG), პარტნიორობა ადამიანის უფლებებისთვის (PHR), საქართველოს დემოკრატიული ინიციატივა (GDI), ტოლერანტობისა და მრავალფეროვნების ინსტიტუტი (TDI), ადამიანის უფლებათა ცენტრი (HRC) და თანასწორობის მოძრაობა. კოალიციის მიზანი ანტიდისკრიმინაციული მექანიზმების მანდატის გაძლიერება და დისკრიმინაციასთან ეფექტიანი ბრძოლის ხელშეწყობაა. 2015 წელს, ახლადდაფუძნებულმა „კოალიციამ თანასწორობისთვის“ და საქართველოს სახალხო დამცველმა ხელი მოაწერეს დისკრიმინაციის აღმოფხვრის შესახებ ურთიერთთანამშრომლობის მემორანდუმს.

გამოცემულია საქართველოს ღია საზოგადოების ფონდის მხარდაჭერით. ავტორის/ავტორების მიერ საინფორმაციო მასალაში გამოთქმული მოსაზრება შესაძლოა, არ გამოხატავდეს ფონდის პოზიციას. შესაბამისად, ფონდი არ არის პასუხისმგებელი მასალის შინაარსზე.

სარჩევი

შესავალი	1
ანგარიშის მიმოხილვა	3
თავი I. საანგარიშო პერიოდში წარმოებული საქმეები	6
1. რასის, მოქალაქეობის, ეროვნული და ეთნიკური ნიშნით დისკრიმინაცია	6
1.1. თ. კ. საქართველოს მთავრობის წინააღმდეგ	6
1.2. ნ. ტ. - საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს, საქართველოს მთავრობის წინააღმდეგ	7
1.3. ფ. ს. სსიპ "სახელმწიფო სერვისების განვითარების სააგენტოს" და საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის წინააღმდეგ	8
2. გამონათვის, პოლიტიკური ან სხვა შეხედულებების გამო დისკრიმინაცია	10
2.1. დავით ნიჟარაძე ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის წინააღმდეგ	10
2.2. თეა კასრაძე ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის წინააღმდეგ	11
2.3. გიორგი მურთაზაშვილი საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის წინააღმდეგ	13
2.4. მამუკა ქარცივაძე ქალაქ ბათუმის მუნიციპალიტეტის საკრებულოს წინააღმდეგ	14
2.5. მ. შ. (გამოგონილია) შინაგან საქმეთა სამინისტროს წინააღმდეგ	14
2.6. ვ. მ. (გამოგონილია) სპეციალური პენიტენციური სამსახურის, იუსტიციის სამინისტროსა და სპეციალური პენიტენციური სამსახურის №8 დაწესებულების (პატიმრობისა და დახურული ტიპის თავისუფლების აღკვეთის დაწესებულება) წინააღმდეგ	15
2.7. ი. კ. უნივერსიტეტის წინააღმდეგ	16
3. რელიგიისა და რწმენის ნიშნით დისკრიმინაცია	17
3.1. აბიტურიენტები შეფასებისა და გამოცდების ეროვნული ცენტრის წინააღმდეგ	17
4. სქესის ნიშნით დისკრიმინაცია და სექსუალური შევიწროება	19
4.1. ს. პ. საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ	19
4.2. სექსუალური ძალადობის მსხვერპლი ქალი სსიპ ლევან სამხარაულის სახელობის სასამართლო ექსპერტიზის ეროვნული ბიუროს წინააღმდეგ	20
4.3. ნ. გ. შპს "ვესტას" წინააღმდეგ	21
4.4. ს. ლ. სს "ლიბერთი ბანკის" წინააღმდეგ	22
4.5. ქალი ფეხბურთელები საქართველოს ფეხბურთის ფედერაციის წინააღმდეგ	22
4.6. თ. თ. და ტ. ი საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს წინააღმდეგ	23
4.7. ნ. შ. და შ. ლ. საქართველოს ბანკის წინააღმდეგ	24

4.8. ა. მ. ფარმაცევტული საქონლის იმპორტიორი კომპანიის წინააღმდეგ	25
4.9. მ. დ. ერთ-ერთი სილამაზის სალონის წინააღმდეგ	26
4.10. ნ. კ. თ. მ.-ს წინააღმდეგ	26
4.11. თათია ლორთქიფანიძე საქართველოს ძალოსანთა ეროვნული ფედერაციისა და თემურ ჯანჯღავას წინააღმდეგ	27
4.12. 6 ფეხბურთელი ქალი კლუბის "ნიკე" და მწრთვნელის გ. კ.-ს წინააღმდეგ	28
4.13. ფეხბურთელი გოგონები კლუბის "ქუთაისის მარტვე"; მწვრთნელი პ. დ.-ს, კლუბის, ფეხბურთის ფედერაციის და ქუთაისის მუნიციპალიტეტის წინააღმდეგ	28
5. დისკრიმინაცია შავლუღული შესაძლებლობის ნიშნით	30
5.1. დ. ს. სსიპ „სახელმწიფო სერვისების განვითარების სააგენტოს წინააღმდეგ"	30
5.2. ნ. ს. კერძო სკოლა UG-ს წინააღმდეგ	31
5.3. ლ. ღ. საქართველოს მთავრობის წინააღმდეგ	31
5.4. თ. ო. მეღვინეობა "ხარებას" წინააღმდეგ	32
5.5. მ. მ. ფსიქიატრიული დაწესებულების წინააღმდეგ	33
6. დისკრიმინაცია სექსუალური ორიენტაციისა და განდარული იდენტობის ნიშნით	34
6.1. ა(ა)იპ „იდენტობა“ სსიპ „ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის“ და ა(ა)იპ „აკაკი წერეთლის სახელობის ქალაქ ბათუმის საჯარო ბიბლიოთეკის“ წინააღმდეგ	34
6.2. მ. კ. უძრავი ქონების აგენტის ლ. ს.-ს წინააღმდეგ	35
6.3. რ. ფ., გ. მ., ვ. მ., თ. გ. და დ. ჩ. საქართველოს მთავრობის წინააღმდეგ	36
6.4. ლ. ც. საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის წინააღმდეგ	37
6.5. გ. ფ. კ. ფ-ს., ვ. ფ-ს და ნ. კ-ს წინააღმდეგ	37
თავი II. პრობლემური საკითხები	39
1. პანდემიის დროს წარმოშობილი გამოწვევები	39
2. პანდემია და შრომითი ურთიერთობები	41
3. საკანონმდებლო ხარვეზები და დისკრიმინაციული ნორმები	42
4. დისკრიმინაციის დადგენის პრობლემურობა სასამართლოში	44
რეკომენდაციები	45

შესავალი

„კოალიცია თანასწორობისთვის“ არასამთავრობო ორგანიზაციების არაფორმალური გაერთიანებაა, რომელიც 2014 წელს, „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ კანონის¹ მიღების პროცესში ჩამოყალიბდა. ამჟამად კოალიციაში შედის 11 არასამთავრობო ორგანიზაცია: საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია (საია), სოციალური სამართლიანობის ცენტრი (ყოფილი EMC), პარტნიორობა ადამიანის უფლებებისთვის (PHR), ქალთა ინიციატივების მხარდამჭერი ჯგუფი (WISG), კავშირი „საფარი“, უფლებები საქართველო (ყოფილი კონსტიტუციის 42-ე მუხლი), საქართველოს დემოკრატიული ინიციატივა (GDI), ტოლერანტობისა და მრავალფეროვნების ინსტიტუტი (TDI), ადამიანის უფლებათა ცენტრი, საქართველოს ღია საზოგადოების ფონდი (OSGF) და თანასწორობის მოძრაობა. 2020 წელს, კოალიციის თავმჯდომარედ მეორე ვადით აირჩა კავშირი „საფარი“. კოალიციის სამდივნოს ფუნქციებს ასრულებს საქართველოს ღია საზოგადოების ფონდი. კოალიციას გააჩნია წესდება, სტრატეგია და წევრთა მიღების წესი. კოალიციის ფინანსური მხარდამჭერია საქართველოს ღია საზოგადოების ფონდი.

კოალიციის მიზანია დისკრიმინაციასთან ეფექტიანი ბრძოლის გზით თანასწორობის პრინციპების დაცვა². „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ კანონის მიღების შემდეგ, კოალიციაში შემავალი ორგანიზაციები, საქმიანობის სხვა მიმართულებებთან ერთად, ყოველწლიურად სწავლობენ ადამიანების ცალკეულ ჯგუფთა თანასწორობის უფლების თვალსაზრისით არსებულ მდგომარეობას და ამზადებენ შესაბამის კოალიციურ ანგარიშებს³. გარდა ამისა, კოალიციის წევრი ორგანიზაციები ახორციელებენ სამართალწარმოებას, რისთვისაც იყენებენ „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ კანონით გათვალისწინებულ საშუალებებს⁴ და ამზადებენ საქმიანობის ყოველწლიურ ანგარიშებს.

წინამდებარე ანგარიში არის „კოალიცია თანასწორობისთვის“ საქმიანობის რიგით მეხუთე ანგარიში, რომელიც მოიცავს 2020 წლის 1-ელი იანვრიდან 31 დეკემბრამდე პერიოდს⁵. ანგარიშში ასახულია კოალიციაში შემავალი ორგანიზაციების მიერ ამ პერიოდში წარმოებული საქმეები, სახალხო დამცველის აპარატსა და საერთო სასამართლოებში „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ კანონის საფუძველზე, აგრეთვე, 2020 წელს წარმოებული საქმეების საფუძველზე შედგენილი სტატისტიკა. აღსანიშნავია, რომ ანგარიშში და, შესაბამისად, სტატისტიკაში არ არის ასახული საქმეები, რომელსაც კოალიციის წევრი ორგანიზაციები აწარმოებენ, თუმცა, შესაბამისი განმხილველი ორგანოს მხრიდან 2020 წლის განმავლობაში სიახლე არ ყოფილა.

¹ საქართველოს პარლამენტმა კანონი „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ 2014 წლის 2 მაისს მიიღო. მისი მიზანია დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრა და ნებისმიერი პირისათვის საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი უფლებებით თანასწორი სარგებლობის უზრუნველყოფა.

² საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლი წარმოადგენს თანასწორობის უნივერსალურ ნორმა-პრინციპს, რომელიც გულისხმობს ადამიანების სამართლებრივი დაცვის თანაბარი პირობების გარანტიას.

³ 2020 წლის ანგარიში ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/3pE11Bq>

იხ., ასევე, 2021 წლის ივნისში, გაეროს ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კონვენციის (CEDAW) შესრულების კოალიციური ანგარიში (ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3nM58jd>)

2020 წლის ივლისში, გაეროს უნივერსალური პერიოდული მიმოხილვის (UPR) ფარგლებში წარდგენილი კოალიციური ანგარიში (ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/2ZnLtXS>) და

2018 წლის მაისში გაეროს უნივერსალური პერიოდული მიმოხილვის (UPR) ფარგლებში წარდგენილი მუალედური კოალიციური ანგარიში (ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3jX187B>).

⁴ „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის შესაბამისად, „ნებისმიერ პირს, რომელიც თავს დისკრიმინაციის მსხვერპლად მიიჩნევს, უფლება აქვს, სასამართლოში შეიტანოს სარჩელი იმ პირის/დანესებულების წინააღმდეგ, რომელმაც, მისი ვარაუდით, მის მიმართ დისკრიმინაცია განახორციელა, და მოითხოვოს მორალური ან/და მატერიალური ზიანის ანაზღაურება. ხოლო ამავე კანონის მე-6 მუხლის თანახმად, დისკრიმინაციის აღმოფხვრისა და თანასწორობის უზრუნველყოფაზე ზედამხედველობას, მათ შორის ფიზიკური ან იურიდიული პირის ან პირთა ჯგუფის განცხადების და საჩივრის საფუძველზე, ახორციელებს საქართველოს სახალხო დამცველი.

⁵ 2019 წლის ანგარიში ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/3E8qg2K>

წინამდებარე ანგარიშის პირველ თავში საუბარია უშუალოდ იმ საქმეებზე, რომლებიც საანგარიშო პერიოდში აწარმოეს კოალიციის წევრმა ორგანიზაციებმა. საქმეები დაჯგუფებულია დისკრიმინაციისგან დაცული 6 საფუძვლის მიხედვით: 1. რასის, მოქალაქეობის, ეროვნული და ეთნიკური ნიშნით დისკრიმინაცია; 2. გამოხატვის, პოლიტიკური ან სხვა შეხედულებების გამო დისკრიმინაცია; 3. რელიგიისა და რწმენის ნიშნით დისკრიმინაცია; 4. სქესის ნიშნით დისკრიმინაცია და სექსუალური შევიწროება; 5. დისკრიმინაცია შემზღუდელი შესაძლებლობის ნიშნით და 6. დისკრიმინაცია სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის ნიშნით. თითოეულ საქმესთან მიმართებით, მიმოხილულია საქმის მნიშვნელობა, მისი ფაქტობრივი გარემოებები, საქმის მიმდინარეობა და მისი სამართლებრივი შეფასება.

პერსონალური მონაცემების დაცვის მიზნით, დისკრიმინაციის საქმეების მხარეები მოხსენიებულნი არიან ინიციალებით (სახელისა და გვარის/სახელწოდების პირველი ასო). ამ წესიდან გამონაკლისია გაკეთებული იმ პირებთან მიმართებით, რომლებმაც თანხმობა გამოთქვეს, მათი სახელი და გვარი/სახელწოდება სრულად ყოფილიყო ანგარიშში მოხსენიებული. სრული სახელითა და გვარით/სახელწოდებით არიან წარმოდგენილნი ის პირებიც, რომლებმაც ამ დავებში მათი მონაწილეობის შესახებ ინფორმაცია თავად გახადეს საჯარო⁶. მოგონილი სახელებით და გვარებით არიან მოხსენიებულნი ის პირები და მათ საქმეში მონაწილე სხვა პირები, რომელთა ინიციალებით მოხსენიებაც კი, მოცემულ შემთხვევაში, ვერ უზრუნველყოფდა პერსონალური მონაცემების დაცვას.

ანგარიშის მეორე თავში საუბარია პირველ თავში მოცემული საქმეების ანალიზის შედეგად იდენტიფირებულ, თანასწორობის კუთხით არსებულ განსაკუთრებულ გამოწვევებზე. აღნიშნული მოიცავს შემდეგ საკითხებს: 1. პანდემიის დროს წარმოშობილი გამოწვევები; 2. პანდემია და შრომითი ურთიერთობები; 3. საკანონმდებლო ხარვეზები და დისკრიმინაციული ნორმები და 4. დისკრიმინაციის დადგენის პრობლემურობა სასამართლოში. ბოლოს, აღნიშნულ პრობლემებთან მიმართებით, მოცემულია შესაბამისი რეკომენდაციები სხვადასხვა სახელმწიფო უწყების მიმართ.

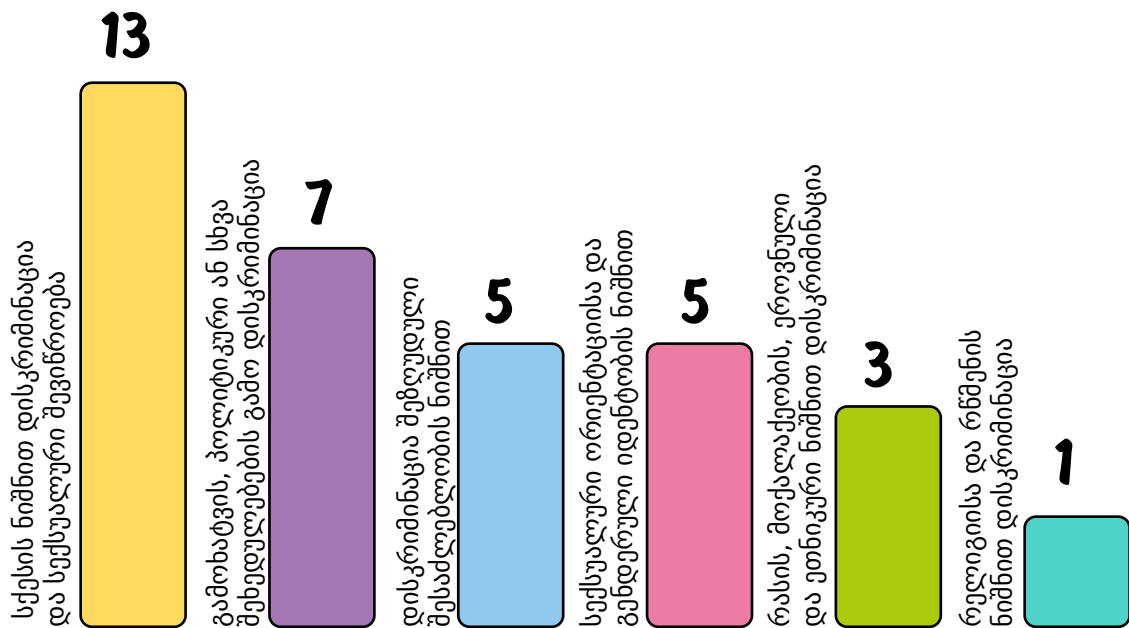
---

⁶ „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ კანონის მე-5 მუხლის „ვ“ ქვეპუნქტის თანახმად, მონაცემთა დაშუშავება დასაშვებია, თუ მონაცემთა სუბიექტმა ისინი ხელმისაწვდომი გახადა.

ანგარიშის მიმოხილვა

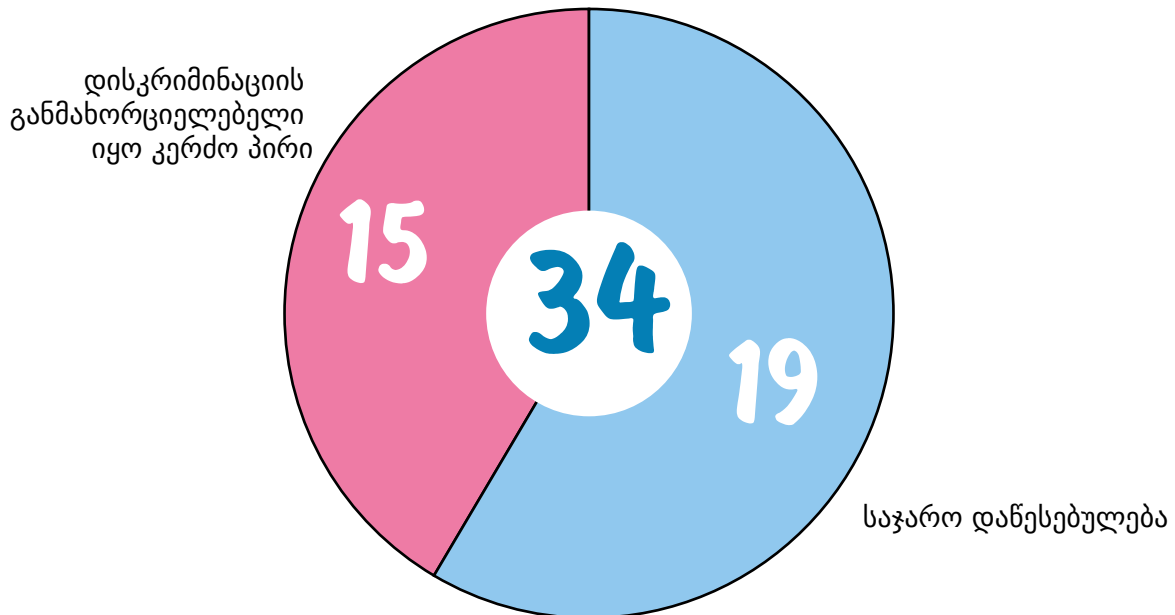
კოალიციის წევრი ორგანიზაციების წარმომადგენლებში არსებული საქმეებიდან, საანგარიშო პერიოდში სიახლე იყო 34 საქმეში: საია - 13 საქმე, PHR - 6 საქმე, უფლებები საქართველო (ყოფილი კონსტიტუციის 42-ე მუხლი) - 5 საქმე, WISG - 4 საქმე, TDI - 2 საქმე, კავშირი „საფარი“ - 2 საქმე, თანასწორობის მოძრაობა - 2 საქმე.

რაოდენობის მიხედვით, ამ საქმეებიდან პირველ ადგილზეა სქესის ნიშნით დისკრიმინაცია და სექსუალური შევიწროება (13 საქმე). მეორე ადგილზეა გამოხატვის, პოლიტიკური ან სხვა შეხედულებების გამო დისკრიმინაცია (7 საქმე). მესამე ადგილზეა დისკრიმინაცია შეზღუდული შესაძლებლობის ნიშნით (5 საქმე) და დისკრიმინაცია სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის ნიშნით (5 საქმე). მეოთხე ადგილზეა რასის, მოქალაქეობის, ეროვნული და ეთნიკური ნიშნით დისკრიმინაცია (3 საქმე), ხოლო ბოლო ადგილზეა რელიგიისა და რწმენის ნიშნით დისკრიმინაცია (1 საქმე).

წარმოებული საქმეები ეხებოდა როგორც პირდაპირი, ისე - ირიბი დისკრიმინაციის შესაძლო ფაქტებს⁷. ერთი მათგანი შეიცავს სავარაუდო მრავალი ნიშნის მიხედვით/ჯვარედინი დისკრიმინაციის ნიშნებს⁸. 34 საქმიდან 15 შემთხვევაში დისკრიმინაციის განმახორციელებელი იყო კერძო პირი, 19 შემთხვევაში კი - საჯარო დაწესებულება.

⁷ იხ., საქმე N 3.1. აბიტურიენტები შეფასებისა და გამოცდების ეროვნული ცენტრის წინააღმდეგ; საქმე N 4.1. ს. პ. საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ.

„დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ კანონის მე-2 მუხლის მე-2 ნაწილის მიხედვით, პირდაპირი დისკრიმინაცია არის ისეთი მოპყრობა ან პირობების შექმნა, რომელიც პირს საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი უფლებებით სარგებლობისას ამ კანონის პირველი მუხლით გათვალისწინებული რომელიმე ნიშნის გამო არახელსაყრელ მდგომარეობაში აყენებს ანალოგიურ პირობებში მყოფ სხვა პირებთან შედარებით ან თანაბარ მდგომარეობაში აყენებს არსებითად უთანასწორო პირობებში მყოფ პირებს, გარდა ისეთი შემთხვევისა, როდესაც ამგვარი მოპყრობა ან პირობების შექმნა ემსახურება საზოგადოებრივი წესრიგისა და ზნეობის დასაცავად კანონით განსაზღვრულ მიზანს, აქვს ობიექტური და გონივრული გამართლება და აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში, ხოლო გამოყენებული საშუალებები თანაზომიერია ასეთი მიზნის მისაღწევად.

ამავე მუხლის მე-3 ნაწილის მიხედვით, ირიბი დისკრიმინაცია არის ისეთი მდგომარეობა, როდესაც ფორმით ნეიტრალური და არსით დისკრიმინაციული დებულება, კრიტერიუმი ან პრაქტიკა პირს ამ კანონის პირველი მუხლით გათვალისწინებული რომელიმე ნიშნის გამო არახელსაყრელ მდგომარეობაში აყენებს ანალოგიურ პირობებში მყოფ სხვა პირებთან შედარებით, ან თანაბარ მდგომარეობაში აყენებს არსებითად უთანასწორო პირობებში მყოფ პირებს, გარდა ისეთი შემთხვევისა, როდესაც ამგვარი მდგომარეობა ემსახურება საზოგადოებრივი წესრიგისა და ზნეობის დასაცავად კანონით განსაზღვრულ მიზანს, აქვს ობიექტური და გონივრული გამართლება და აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში, ხოლო გამოყენებული საშუალებები თანაზომიერია ასეთი მიზნის მისაღწევად.

⁸ საქმე N 4.12. 6 ფეხბურთელი ქალი კლუბის „ნიკე“ და მწრთვანელის გ. კ.-ს წინააღმდეგ.

მრავალი ნიშნის მიხედვით დისკრიმინაცია არის დისკრიმინაცია ორი ან მეტი ნიშნის გამო. ინტერსექციური (ჯვარედინი) დისკრიმინაცია არის მრავალი ნიშნით დისკრიმინაციის ფორმა, რომელიც ხდება რამდენიმე დაცული ნიშნის ურთიერთგადაკვეთის შედეგად, როდესაც აღნიშნული ნიშნები, ცალკე აღებული, არ ქმნის დისკრიმინაციის შემაღენლობას.

საანგარიშო პერიოდში აქტუალური იყო სავარაუდო დისკრიმინაციის შემთხვევები განათლებისა⁹ და სპორტის სფეროში¹⁰. თუმცა, წინა წლების მსგავსად, დისკრიმინაციის ყველაზე მეტი შემთხვევა, სფეროს თვალსაზრისით, კვლავ შრომით ურთიერთობებს უკავშირდებოდა¹¹. რაც შეეხება უშუალოდ დისკრიმინაციულ ქმედებას, კვლავ აქტუალური იყო სექსუალური შევიწროების საკითხი¹².

სიახლე იყო როგორც საერთო სასამართლოებში, ისე სახალხო დამცველის აპარატში წარმოებულ საქმეებთან მიმართებით, მათ შორის ამ ორი ორგანოსადმი მიმართვის თვალსაზრისით. საერთო სასამართლოებთან მიმართებით, საანგარიშო პერიოდში სიახლე იყო 25 საქმეში, ხოლო სახალხო დამცველის აპარატთან დაკავშირებით - 9 საქმეში.

საანგარიშო პერიოდში, პირველი ინსტანციის სასამართლომ დისკრიმინაცია დაადგინა ერთ საქმეში¹³, ხოლო ორ საქმეში დააკმაყოფილა განმცხადებლების მოთხოვნა სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენების თაობაზე. ერთ შემთხვევაში, თბილისის საქალაქო სასამართლომ, გამოცდების ეროვნულ ცენტრს დაავალა გამოცდის გადატანა, რათა, რელიგიური მრწამსის გამო, მოსარჩელე აბიტურიენტებს შეეძლოთ გამოცდაში მონაწილეობა შაბათ დღეს¹⁴. მეორე შემთხვევაში, სასამართლომ მთავრობას დაავალა აუტისტური სპექტრის მქონე ბავშვისთვის ინდივიდუალური ასისტენტების დაქირავება, მისი უსაფრთხოების და რეაბილიტაციის მიზნით, რაც წარმოადგენს ამგვარი მოთხოვნის პირველ საქმეს¹⁵.

სახალხო დამცველმა, საანგარიშო პერიოდში, დისკრიმინაცია დაადგინა და რეკომენდაცია გამოსცა 5 საქმეში¹⁶, ხოლო ზოგადი წინადადება - 2 საქმეში¹⁷. ამასთან, სახალხო დამცველმა სასამართლოს მეგობრის მოსაზრება წარადგინა კოალიციის წევრი ორგანიზაციების წარმოებაში არსებულ 2 საქმეში¹⁸.

⁹ საქმე N 2.1. დავით ნიჟარაძე ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის წინააღმდეგ; N 2.2. თეა კასრაძე ივანე ჯავახიშვილის სახელმწიფო თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის წინააღმდეგ; N 2.7. ი. კ. უნივერსიტეტის წინააღმდეგ; N 3.1. აბიტურიენტები შეფასებისა და გამოცდების ეროვნული ცენტრის წინააღმდეგ; N 6.4. ლ. ც. საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის წინააღმდეგ.

¹⁰ საქმე N 4.5. ქალი ფეხბურთელები საქართველოს ფეხბურთის ფედერაციის წინააღმდეგ; N 4.11. თათია ლორთქიფანიძე საქართველოს ძალოსანთა ეროვნული ფედერაციისა და თემურ ჯანჭღავას წინააღმდეგ; N 4.12. 6 ფეხბურთელი ქალი კლუბის "ნიკე" და მწრთნელის გ. კ.-ს წინააღმდეგ; 4.13. ფეხბურთელი გოგონები კლუბის "ქუთაისის მართვე"; მწრთნელი პ. დ.-ს, კლუბის, ფეხბურთის ფედერაციის და ქუთაისის მუნიციპალიტეტის წინააღმდეგ.

¹¹ იხ. თავი II, 2. პანდემია და შრომითი ურთიერთობები.

¹² იხ. საქმე N 4.6. თ. თ. და ტ. ი საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს წინააღმდეგ; N 4.9. მ. დ. ერთ-ერთი სილამაზის სალონის წინააღმდეგ; N 4.10. ნ. კ. თ. მ.-ს წინააღმდეგ; N 4.11. თ ა თ ი ა ლორთქიფანიძე საქართველოს ძალოსანთა ეროვნული ფედერაციისა და თემურ ჯანჭღავას წინააღმდეგ; N 4.13. ფეხბურთელი გოგონები კლუბის "ქუთაისის მართვე"; მწრთნელი პ. დ.-ს, კლუბის, ფეხბურთის ფედერაციის და ქუთაისის მუნიციპალიტეტის წინააღმდეგ

¹³ საქმე N 4.10. ნ. კ. თ. მ.-ს წინააღმდეგ

¹⁴ საქმე N 3.1. აბიტურიენტები შეფასებისა და გამოცდების ეროვნული ცენტრის წინააღმდეგ.

¹⁵ საქმე N 5.3. ლ. ლ. საქართველოს მთავრობის წინააღმდეგ.

¹⁶ N 2.1. დავით ნიჟარაძე ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის წინააღმდეგ; N 4.2. სექსუალური ძალადობის მსხვერპლი ქალი სსიპ ლევან სამხარაულის სახელობის სასამართლო ექსპერტიზის ეროვნული ბიუროს წინააღმდეგ; N 5.4. თ. ო. მეღვინეობა "ხარებას" წინააღმდეგ; N 6.1. ა(ა)იპ „იდეტობა“ სსიპ „ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის“ და ა(ა)იპ „აკაკი წერეთლის სახელობის ქალაქ ბათუმის საჯარო ბიბლიოთეკის“ წინააღმდეგ; N 6.2. მ. კ. უძრავი ქონების აგენტის ლ. ს.-ს წინააღმდეგ.

¹⁷ 3.1. აბიტურიენტები შეფასებისა და გამოცდების ეროვნული ცენტრის წინააღმდეგ; 6.3. რ. ფ., გ. მ., ვ. მ., თ. გ. და დ. ი. საქართველოს მთავრობის წინააღმდეგ.

¹⁸ 1.1. თ. კ. საქართველოს მთავრობის წინააღმდეგ; 4.1. ს. პ. საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ.

თავი I.

საანგარიშო პერიოდში წარმოებული საქმეები

1. რასის, მოქალაქეობის, ეროვნული და ეთნიკური ნიშნით დისკრიმინაცია¹⁹

1.1. თ. კ. საქართველოს მთავრობის წინააღმდეგ

საქმის მნიშვნელობა: საქმე ეხება საქართველოს მთავრობის მიერ პანდემიის პირობებში დაწესებულ შეზღუდვას, რომელიც დისკრიმინაციულია საქართველოს მოქალაქეების მიმართ. მსოფლიო პანდემიის პირობებში, მნიშვნელოვანია, მთავრობის მიერ დაწესებული რეგულაციები არ იყოს დისკრიმინაციული.

ფაქტობრივი გარემოებები: თ. კ. არის საქართველოს მოქალაქე და რამდენიმე წელია, სამუშაო ვიზის საფუძველზე გერმანიაში ცხოვრობს. Covid 19-ის პანდემიიდან გამომდინარე, საქართველოს მთავრობის მიერ დაწესებული შეზღუდვების გამო, მას, როგორც საქართველოს მოქალაქეს, შეეზღუდა საკუთარ ქვეყანაში შემოსვლის უფლება სავალდებულო კარანტინის გარეშე. საქართველოს მთავრობის დადგენილების თანახმად, სავალდებულო კარანტინის გარეშე საქართველოში შემოსვლის უფლება მიენიჭათ გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის, საფრანგეთის რესპუბლიკის, ლატვიის რესპუბლიკის, ლიეტუვის რესპუბლიკის, ესტონეთის რესპუბლიკის მოქალაქეებს და ამავე ქვეყანაში ცხოვრების მუდმივი ნებართვის მქონე პირებს. გამონაკლისი გახლდათ საქართველოს ის მოქალაქე, რომელიც ზემოაღნიშნულ ქვეყნებში ცხოვრობს დროებითი ვიზის საფუძველზე. განსხვავებით უცხო ქვეყნის მოქალაქისა და მუდმივი ცხოვრების ნებართვის უფლების მქონე პირისაგან, საქართველოს მოქალაქე საქართველოში შემოსვლისას ექვემდებარება სავალდებულოდ კარანტინში მოთავსებას. თ. კ.-ს მიაჩნია, რომ საქართველოს მთავრობის მიერ დაწესებული შეზღუდვები დისკრიმინაციულია მოქალაქეობის ნიშნით.

საქმის მიმდინარეობა: თ. კ.-მ, საიას დახმარებით, სარჩელით მიმართა სასამართლოს 2020 წლის 31 ივლისს და მოითხოვა გასაჩივრებული ნორმატიული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ნაწილის ბათილად ცნობა და დისკრიმინაციის ფაქტის დადგენა მოსარჩელის მიმართ. სარჩელთან ერთად, სასამართლოს წარედგინა შუამდგომლობა, რომ დროებითი განჩინების მიღების გზით შეჩერებულიყო ნორმატიული აქტის მოქმედება გასაჩივრებულ ნაწილში, სასამართლოს გადაწყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლამდე.

2020 წლის 3 აგვისტოს, განჩინებით შუამდგომლობა არ დაკმაყოფილდა. საქმეს განიხილავს ადმინისტრაციულ საქმეთა კოლეგია. 2020 წლის 14 სექტემბერს, სახალხო დამცველმა სასამართლო მეგობრის მოსაზრება წარადგინა.

¹⁹ საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის პირველი პუნქტით, პირდაპირ არის აკრძალული დისკრიმინაცია რასის, კანის ფერისა და ეთნიკური კუთვნილების საფუძველზე. საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის პირველ პუნქტში ეროვნული და მოქალაქეობის ნიშნით დისკრიმინაცია პირდაპირ არ არის მოხსენიებული, თუმცა, მოიაზრება სხვა ნიშანში. საქართველოს კონსტიტუციის 33-ე მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, სხვა სახელმწიფოს საქართველოში მცხოვრებ მოქალაქეებს და მოქალაქეობის არმქონე პირებს საქართველოს მოქალაქის თანაბარი უფლებები და მოვალეობები აქვთ, გარდა კონსტიტუციით და კანონით გათვალისწინებული გამონაკლისებისა. იხ., ასევე, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2012 წლის 26 ივნისის №3/1/512 გადაწყვეტილება საქმეზე - ჰეიკე ქრონჟისტი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ.

სამართლებრივი შეფასება: სახალხო დამცველის თანახმად, სასამართლომ ყურადღება უნდა მიაქციოს შემდეგ გარემოებებს: (1) რამდენად მიიღწევა საზოგადოებრივი უსაფრთხოების, ქვეყნის მოსახლეობის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისთვის მოსალოდნელი საფრთხის შემცირებისა და მართვის მიზანი სავალდებულო კარანტინის დაწესებით. სახალხო დამცველის მოსაზრებით, სავალდებულო კარანტინის დაწესება საქართველოსა და საზღვარგარეთის მოქალაქეებისთვის (გარდა შესაბამისი ხუთი ქვეყნის მოქალაქეებისა) აღნიშნული მიზნის მისაღწევად გამოსადეგი საშუალებაა, თუმცა, შესაფასებელია არამზღუდველობითი სამართლებრივი რეჟიმის ადრესატების შემთხვევაში დისკრიმინაციის შემთხვევები. (2) ლეგიტიმური მიზანი, როგორიცაა ეკონომიკის ამუშავება, საქართველოს მთავრობის მიერ გამოყოფილი ყველა ჯგუფის შემთხვევაში შესაძლოა ვერ მიიღწეს და არის თვითნებური (პრევენციული ღონისძიების შერჩევისას მხედველობაში არ მიიღება შესაბამისი ხუთი ქვეყნის მოქალაქეთა, ასევე ამ ქვეყნებში მუდმივი ბინადრობის უფლების მქონე პირთა საქართველოში ჩამოსვლის მიზანი და ხანგრძლივობა, შესაბამისად, შეზღუდვა სათანადოდ უნდა დასაბუთდეს); (3) ნაცვალგების პრინციპის მოქმედება პრობლემურია იქიდან გამომდინარე, რომ საქართველოს ტერიტორიაზე (სადაც უპირველესი სამართლებრივი წყაროა საქართველოს კონსტიტუცია), შესაბამისი ხუთი ქვეყნის მოქალაქეებისთვის და მუდმივი ბინადრობის უფლების მქონე პირებისთვის გათვალისწინებულია უკეთესი სამართლებრივი რეჟიმი, ვიდრე - საქართველოს მოქალაქეებისთვის.

1.2. ნ. ტ. - საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს, საქართველოს მთავრობის წინააღმდეგ

საქმის მნიშვნელობა: საქმე მნიშვნელოვანია იმისთვის, რომ ბინადრობის ნებართვის მქონე პირებს არ შეეზღუდოთ წვდომა სოციალური პროგრამებით სარგებლობაზე.

ფაქტობრივი გარემოებები: ნ. ტ. არის უკრაინის მოქალაქე. 2007 წელს, იგი დაქორწინდა საქართველოს მოქალაქეზე, 2015 წლიდან კი მოიპოვა საქართველოში მუდმივი ბინადრობის მოწმობა. თანაცხოვრების პერიოდში, 2018 წელს, შეეძინათ მესამე შვილი. ნ. ტ.-მ ანტენატალური მეთვალყურეობისა და მშობიარობა/საკეისრო კვეთის ხარჯების ანაზღაურების მოთხოვნით მიმართა საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს, რომლის 2018 წლის თებერვლის წერილით, უარი ეთქვა ხარჯების ანაზღაურებაზე იმ მოტივით, რომ არის უცხო ქვეყნის მოქალაქე და ვერ ისარგებლებდა ანტენალური მეთვალყურეობის ვაუჩერით. ასევე, მას უარი ეთქვა საყოველთაო ჯანდაცვის სახელმწიფო პროგრამით გათვალისწინებულ უფასო მშობიარობაზე.

საქმის მიმდინარეობა: 2018 წლის 04 აპრილს, საქართველოს სახალხო დამცველმა ნ. ტ.-ს მიმართ დაადგინა მოქალაქეობის ნიშნით პირდაპირი დისკრიმინაცია და რეკომენდაციით მიმართა საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრს არსებული სოციალური, ეკონომიკური თუ ჯანდაცვის სახელმწიფო პროგრამები ხელმისაწვდომი გახადოს საქართველოში ბინადრობის ნებართვის მქონე პირებისათვის. მოსარჩელემ, საიას დახმარებით, 2018 წლის 8 ივნისს სარჩელით მიმართა თბილისის საქალაქო სასამართლოს დისკრიმინაციის ფაქტის დადგენის, მატერიალური და მორალური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნით. საქალაქო სასამართლომ, 2019 წლის 26 ივლისის გადაწყვეტილებით, უარი განაცხადა სასარჩელო მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე, რაც გასაჩივრდა სააპელაციო სასამართლოში 2020 წლის 10 ოქტომბერს და განხილვის პროცესშია.

სამართლებრივი შეფასება: სასამართლო მოცემულ შემთხვევაში დაეყრდნო მოპასუხე მხარის პოზიციას, რომ საყოველთაო ჯანდაცვაზე გადასვლის მიზნით განხორციელებული რეფორმის საფუძველზე არსებული სახელმწიფო სერვისები და პროგრამები, საქართველოს მცირე საბიუჯეტო სახსრებისა და ფინანსების გათვალისწინებით, ობიექტურად შეუძლებელია, ასეთ მცირე დროში ყველასათვის თანაბრად იყოს ხელმისაწვდომი. აღნიშნულიდან გამომდინარე, სასამართლომ მიიჩნია, რომ საქმეში არსებული მტკიცებულებათა ურთიერთშეჯერების შედეგად არ დგინდება მოსარჩელის მიმართ დისკრიმინაციული ქმედების განხორციელების ფაქტი, შესაბამისად, არ არსებობს როგორც მატერიალური, ასევე მორალური ზიანის ანაზღაურების წინაპირობები.

1.3. ფ. ს. სსიპ "სახელმწიფო სერვისების განვითარების სააგენტოს" და საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის წინააღმდეგ

საქმის მნიშვნელობა: საქმე უკავშირდება სახელმწიფოს მხრიდან ბოლოდროინდელ სავარაუდო დისკრიმინაციულ პრაქტიკას აზიის და აფრიკის კონკრეტული ქვეყნების წარმომადგენლების მიმართ. ამ დისკრიმინაციას სისტემური ხასიათი აქვს და ის განპირობებულია ხელისუფლების დისკრიმინაციული პოლიტიკით. შესაბამისად, საქმეს სტრატეგიული მნიშვნელობა გააჩნია.

ფაქტობრივი გარემოებები: ფ. ს. ნიგერიის მოქალაქეა და საქართველოში 2012 წლის 20 მაისიდან მოყოლებული ცხოვრობს. ამასთან, ფ. ს. ქრისტიანობის პროტესტანტული ფრთის ერთ-ერთი კონფესიის სასულიერო ლიდერია. მის ძირითად შემოსავალს სწორედ რელიგიური მოღვაწეობიდან გამომდინარე ხელფასი წარმოადგენს. აქედან გამომდინარე, მან შრომითი ბინადრობის ნებართვის მოთხოვნით სსიპ "სახელმწიფო სერვისების განვითარების სააგენტოს" 2017 წლის 27 სექტემბერს მიმართა. იმავე წლის 9 ოქტომბერს, მას უარი ეთქვა მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე შემდეგი საფუძვლით: "განცხადების განხილვისას დადგინდა, რომ ფ. ს.-ს მიმართ არსებობს "უცხოელთა და მოქალაქეობის არმქონე პირთა სამართლებრივი მდგომარეობის შესახებ" საქართველოს კანონის მე-18 მუხლის "ა" და "გ" ქვეპუნქტებით გათვალისწინებული ბინადრობის ნებართვის გაცემაზე უარის თქმის საფუძველი"²⁰. შესაბამისად, უარი დაეფუძნა სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის უარყოფით დასკვნას, მოსარჩელისათვის ბინადრობის ნებართვის გაცემის მიზანშეწონილობის შესახებ. აღსანიშნავია, რომ დასკვნის საფუძველად არსებულ მტკიცებულებებს სახელმწიფო საიდუმლოების სტატუსი გააჩნია, რის გამოც, როგორც მხარისთვის, ისე ბინადრობის ნებართვის გაცემაზე უფლებამოსილი ორგანოსთვისაც უცნობია კონკრეტული მიზეზები პირისათვის ბინადრობის ნებართვის გაცემის მიზანშეწონილობის შესახებ.

საქმის მიმდინარეობა: ფ. ს.-მ, TDI-ს დახმარებით, 2017 წლის ივლისში მიმართა სასამართლოს და მოითხოვა დისკრიმინაციული ქმედების შეწყვეტა და მორალური ზიანის ანაზღაურება. პირველი ინსტანციის სასამართლომ უარი განაცხადა სასარჩელო მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე. საქმე სააპელაციო სასამართლოში გასაჩივრდა. სააპელაციო სასამართლომ სრულად გაიზიარა პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიერ საქმეზე დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებები და სამართლებრივი არგუმენტაცია. შესაბამისად, 2018 წლის 29 ნოემბრის გადაწყვეტილებით, არ დააკმაყოფილა სააპელაციო საჩივარი და ძალაში დატოვა პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება. 2019 წლის მარტში, სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება უზენაეს სასამართლოში გასაჩივრდა. საკასაციო სასამართლომ საჩივარი დაუშვებლად ცნო, 2020 წლის 15 ივლისის განჩინებით. შესაბამისად, საქმეზე დასრულდა წარმოება ეროვნულ დონეზე.

სამართლებრივი შეფასება: პირველი ინსტანციის სასამართლომ დაადგინა, რომ მოსარჩელე არის სასულიერო პირი, რომელიც ღვთისმსახურებას ეწევა საქართველოში, ერთ-ერთ ეკლესიაში. აღნიშნულ ეკლესიასთან მოსარჩელე შრომით-სამართლებრივ ურთიერთობაშია და იღებს შესაბამის შემოსავალს. ასევე, დადგინდა, რომ მოსარჩელეს, 2012 წლიდან მოყოლებული, რამდენიმეჯერ ჰქონდა მიღებული სასწავლო ბინადრობის ნებართვა. სასამართლომ დახურულ სხდომაზე, მხარეთა დასწრების გარეშე, შეისწავლა

²⁰ მუხლი 18. საქართველოში ბინადრობის ნებართვის გაცემაზე უარის თქმის საფუძველები

1. უცხოელს საქართველოში ბინადრობის ნებართვის გაცემაზე შეიძლება უარი ეთქვას, თუ:

ა) არსებობს უფლებამოსილი ორგანოს დასკვნა სახელმწიფო ან/და საზოგადოებრივი უსაფრთხოების ინტერესების დაცვის უზრუნველსაყოფად მისი საქართველოში ცხოვრების მიზანშეწონილობის შესახებ;

გ) იგი ახორციელებს საქმიანობას, რომელიც საფრთხეს უქმნის საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოებას ან/და საზოგადოებრივ წესრიგს.

საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურისგან გამოთხოვილი სახელმწიფო საიდუმლოების სტატუსის მქონე ინფორმაცია და მტკიცებულებები მოსარჩელის საქართველოში ცხოვრების მიზანშეუწონლობასთან დაკავშირებით. სასამართლომ მიიჩნია, რომ საქმეში "არ დასტურდებოდა ადმინისტრაციული ორგანოს მხრიდან დისკრეციული უფლებამოსილების გადაცილების ფარგლები". შესაბამისად, სასამართლომ არ მიიჩნია უკანონოდ სახელმწიფო სერვისების განვითარების სააგენტოს გადანყვეტილება. რაც შეეხება უშუალოდ დისკრიმინაციულ მოპყრობას, სასამართლომ დისკრიმინაცია დადგენილად არ მიიჩნია.

2. გამოხატვის, პოლიტიკური ან სხვა შეხედულებების გამო დისკრიმინაცია²¹

2.1. დავით ნიჟარაძე ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის წინააღმდეგ

საქმის მნიშვნელობა: საქმე მნიშვნელოვანია, რამდენადაც ეხება საქართველოს სახალხო დამცველის მიერ უკვე დადგენილი დისკრიმინაციის ფაქტის თაობაზე რეკომენდაციის შეუსრულებლობას.

ფაქტობრივი გარემოებები: 2019-2020 სასწავლო წლის შემოდგომის სემესტრში, მენეჯმენტისა და ადმინისტრირების კათედრის გამგის მიერ დავით ნიჟარაძე მიწვეული იყო სასწავლო კურსის - „ტექნოლოგიური და ოპერაციული მენეჯმენტი“ წასაკითხად, რომლის სილაბუსის ერთ-ერთი ავტორიც თავად გახლავთ. კათედრის გამგის სახელით, დ. ნიჟარაძეს ოფიციალურად გაეგზავნა სემესტრული დატვირთვა და განრიგი, თუმცა, მოგვიანებით, დეკანის, გიორგი ლალანიძის, დაჟინებული მოთხოვნით, დატვირთვა სხვას გადაეცა. დ. ნიჟარაძე დაინტერესდა მიზეზით და მოითხოვა კათედრის გამგისგან, გადმოეცა ამ საკითხთან დაკავშირებული კომუნიკაცია, სადაც დეკანი, გიორგი ლალანიძე მიუთითებს: „როგორც დეკანი, მიზანშეწონილად არ მივიჩნევ მოქ. დ. ნიჟარაძის მოწვევას, მის მიერ გაკეთებული საჯარო განცხადებების გამო“. გარდა ამისა, დეკანი მიმოწერაში აღნიშავს, რომ „აღნიშნული მოსაზრებები (იგულისხმება დ. ნიჟარაძის მიერ გამოთქმული კრიტიკული პოზიციები) აბსოლუტურად მიუღებელია ფაკულტეტის აკადემიური პერსონალის უმრავლესობისათვის“. მიუხედავად მომწვევი კათედრის გამგის დამატებითი არგუმენტაციისა, დეკანატის წარმომადგენელმა მისწერა კათედრის გამგეს, რომ „დეკანს მიზანშეწონილად არ მიაჩნია დ. ნიჟარაძის მოწვევა“ და მოითხოვა მისი დატვირთვის სხვა პედაგოგებზე გადანაწილება. აღსანიშნავია ისიც, რომ დ. ნიჟარაძემ სხვა კოლეგებთან ერთად წერილობით მიმართა თსუ-ის რექტორს, გიორგი შარვაშიძეს, რათა მას დაეფიქსირებინა პოზიცია და უფლებამოსილების ფარგლებში შეეჩერებინა ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის დეკანის, გიორგის ლალანიძის მხრიდან კოლეგების ცალსახა სამსახურეობრივი დევნის, ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა კონვენციისა და საქართველოს კონსტიტუციით გარანტირებული გამოხატვის თავისუფლების ხელყოფის ფაქტი. თუმცა, რექტორს ამ საკითხზე რეაგირება არ ჰქონია.

საქმის მიმდინარეობა: დავით ნიჟარაძემ, „უფლებები საქართველოს“ მხარდაჭერით, 2019 წლის 18 სექტემბერს, მიმართა საქართველოს სახალხო დამცველს, განსხვავებული შეხედულებების გამო დისკრიმინაციის დადგენის მოთხოვნით. სახალხო დამცველის მიერ 2020 წლის 27 თებერვლის რეკომენდაციით დადგინდა, რომ დავით ნიჟარაძის მიმართ ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მხრიდან ადგილი ჰქონდა პირდაპირ დისკრიმინაციას, განსხვავებული მოსაზრების გამო. 2020 წლის 27 თებერვლის რეკომენდაციის შესრულების მიზნით, სახალხო დამცველმა მიმართა ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტს.

აღნიშნულ კორესპონდენციაზე საპასუხოდ, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტმა განაცხადა, რომ თუ მოხდებოდა კათედრის ხელმძღვანელების მიერ ფაკულტეტის დეკანთან დავით ნიჟარაძის კანდიდატურის წარდგენა, განიხილებოდა მასთან შრომითი ხელშეკრულების გაფორმების საკითხი. მიუხედავად იმისა, რომ 2019-2020

²¹ საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის პირველი პუნქტით და „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ საქართველოს კანონის პირველი მუხლის თანახმად, იკრძალება დისკრიმინაცია პოლიტიკური ან სხვა შეხედულებების გამო. „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ საქართველოს კანონის პირველი მუხლი დამატებით მიუთითებს დისკრიმინაციისგან დაცულ ისეთ საფუძველზე, როგორიცაა გამოხატვა.

წლის გაზაფხულის სემესტრში მენეჯმენტისა და ადმინისტრირების კათედრის ხელმძღვანელმა დავით ნიჟარაძის კანდიდატურა კიდევ ერთხელ წარადგენა, დ. ნიჟარაძესთან მაინც არ გაფორმდა შრომითი ხელშეკრულება, აღნიშნული კი, შეიძლება შეფასდეს, როგორც სახალხო დამცველის 2020 წლის 27 თებერვლის რეკომენდაციის შეუსრულებლობა. შესაბამისად, დ. ნიჟარაძის ინტერესების დასაცავად, “უფლებები საქართველომ” მიმართა თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2020 წლის 2 ივლისს და მოითხოვა განსხვავებული მოსაზრების ნიშნით პირდაპირი დისკრიმინაციის დადგენა და დისკრიმინაციის შედეგების აღმოფხვრა, ასევე მატერიალური და მორალური ზიანის ანაზღაურება; საქმეზე მიმდინარეობს წარმოება სასამართლოში.

სამართლებრივი შეფასება: „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ საქართველოს კანონში 2019 წლის თებერვალში განხორციელებული ცვლილებებით დაკონკრეტდა, რომ თანაბარი მოპყრობის პრინციპი ვრცელდება შრომით და წინასახელშეკრულებო ურთიერთობებზე, მათ შორის: წინასახელშეკრულებო ურთიერთობისას შერჩევის კრიტერიუმებსა და დაქირავების პირობებზე, აგრეთვე კარიერული წინსვლის ხელმისაწვდომობაზე, პროფესიული იერარქიის ყველა საფეხურზე, საქმიანობის სფეროს მიუხედავად; ასევე, დასაქმების, შრომის, შრომის ანაზღაურებისა და შრომითი ურთიერთობის შეწყვეტის პირობებზე; ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სამუშაოს არჩევის, სამუშაოს ხელმისაწვდომობის და მისი განხორციელების უფლება საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული უფლებაა, რომელზეც, განსახილველ შემთხვევაში, უარი ეთქვა განმცხადებელს. საქართველოს კონსტიტუციის მე-17 მუხლით დაცული აზრისა და მისი გამოხატვის თავისუფლება მოიცავს ისეთ იდეებს, აზრებს თუ გამონათქვამებსაც,

რომელიც მიუღებელია საზოგადოების ნაწილისთვის თუ შოკისმომგვრელია ცალკეული ადამიანებისთვის, შეიძლება, იწვევდეს წყენას, აღშფოთებასა და ვნებათაღელვას საზოგადოებაში; ამასთან, გამოხატვის თავისუფლებით დაცულია არა მხოლოდ ისეთი ინფორმაცია, რომლის დადასტურებაც შეიძლება, არამედ, ასევე, ის მოსაზრება, კრიტიკა, რომელიც შეიძლება „ჭეშმარიტების დადგენის“ საშუალებას არ იძლეოდეს. „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ საქართველოს კანონის პირველი მუხლი განსაზღვრავს დისკრიმინაციისგან დაცულ ნიშნებს, რომელიც მოიცავს სხვა შეხედულებას, როგორც დისკრიმინაციისგან დაცულ ნიშანს. აღსანიშნავია, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-14 მუხლიც (დისკრიმინაციის აკრძალვა) ექსპლიციტურად გამოყოფს სხვა შეხედულებას და მიიჩნევს დისკრიმინაციისგან დაცულ ნიშნად. დ. ნიჟარაძემ გააკეთა არაერთი საჯარო განცხადება, რომელიც შეეხებოდა ეკონომიკის და ბიზნესის ფაკულტეტზე არსებულ მდგომარეობას. ამდენად, მის მიერ გავრცელებული მოსაზრებები ხვდება დაცულ ნიშანში „სხვა შეხედულებები“.

2.2. თეა კასრაძე ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის წინააღმდეგ

საქმის მნიშვნელობა: საქმე მნიშვნელოვანია, რადგან საკითხი ეხება უკვე დადგენილი დისკრიმინაციის რეკომენდაციის შეუსრულებლობას.

ფაქტობრივი გარემოებები: თეა კასრაძე 2006 წლიდან ეწეოდა პედაგოგიურ საქმიანობას ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში, ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის ფინანსების და საბანკო საქმის კათედრაზე. 2006-2009 წლებში მას ეკავა ასოცირებული პროფესორის აკადემიური თანამდებობა, 2009 წლიდან მოყოლებული კი უწყვეტად იყო მოწვეული ლექტორი. 2019-2020 სასწავლო წლის შემოდგომის სემესტრში, თეა კასრაძე მიწვეული იყო სასწავლო კურსის წასაკითხად, თუმცა, მოგვიანებით დეკანის, გიორგი ლალანიძის, დაჟინებული მოთხოვნით, დატვირთვა სხვას გადაეცა. თეა კასრაძე დაინტერესდა მიზეზით და მოითხოვა კათედრის გამგისგან, გადმოეცა ამ საკითხთან დაკავშირებული კომუნიკაცია, სადაც დეკანი, გიორგი ლალანიძე წერს, რომ “როგორც დეკანი მიზანშეწონილად არ მივიჩნევ მოქ. თ. კასრაძის მოწვევას, მის მიერ გაკეთებული საჯარო განცხადებების გამო”. გარდა ამისა, დეკანი მიმოწერაში აღნიშნავს, რომ “აღნიშნული მოსაზრებები (იგულისხმება თ. კასრაძის მიერ გამოთქმული კრიტიკული შეფასებები) აბსოლუტურად მიუღებელია ფაკულტეტის აკადემიური პერსონალის უმრავლესობისათვის”.

მიუხედავად მომწვევი კათედრის გამგის დამატებითი არგუმენტაციისა, დეკანატის წარმომადგენელმა მისწერა კათედრის გამგეს, რომ „დეკანს მიზანშეწონილად არ მიაჩნია თ. კასრაძის მოწვევა“ და მოითხოვა მისი დატვირთვის სხვა პედაგოგებზე გადანაწილება. აღსანიშნავია ისიც, რომ თ. კასრაძემ სხვა კოლეგებთან ერთად წერილობით მიმართა თსუ-ის რექტორს, გიორგი შარვაშიძეს, რათა უფლებამოსილების ფარგლებში შეეჩერებინა ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის დეკანის, გიორგის ლალანიძის მხრიდან კოლეგების ცალსახა სამსახურეობრივი დევნის, ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა კონვენციისა და საქართველოს კონსტიტუციით გარანტირებული გამოხატვის თავისუფლების ხელყოფის ფაქტი. თუმცა, რექტორმა რეაგირება არ მოახდინა.

საქმის მიმდინარეობა: თეა კასრაძემ, „უფლებები საქართველოს“ დახმარებით, 2019 წლის 18 სექტემბერს მიმართა საქართველოს სახალხო დამცველს, განსხვავებული შეხედულებების გამო დისკრიმინაციის დადგენის მოთხოვნით. სახალხო დამცველის მიერ 2020 წლის 27 თებერვალს მიღებული რეკომენდაციით დადგინდა, რომ თეა კასრაძის მიმართ ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მხრიდან ადგილი ჰქონდა პირდაპირ დისკრიმინაციას, განსხვავებული მოსაზრების გამო. რეკომენდაციის შესრულების მიზნით, სახალხო დამცველმა მიმართა ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტს 2020 წლის 27 თებერვალს. აღნიშნულ კორესპონდენციაზე ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტმა განაცხადა, რომ თუ მოხდებოდა კათედრის ხელმძღვანელების მიერ ფაკულტეტის დეკანთან თეა კასრაძის კანდიდატურის წარდგენა, განიხილებოდა მასთან შრომითი ხელშეკრულების გაფორმების საკითხი. მიუხედავად იმისა, რომ 2019-2020 წლის გაზაფხულის სემესტრში მენეჯმენტისა და ადმინისტრირების კათედრის ხელმძღვანელმა თეა კასრაძის კანდიდატურა კიდევ ერთხელ წარადგინა, თეა კასრაძესთან მაინც არ გაფორმდა შრომითი ხელშეკრულება, აღნიშნული კი შეიძლება შეფასდეს, როგორც სახალხო დამცველის 2020 წლის 27 თებერვლის რეკომენდაციის შეუსრულებლობა. აღნიშნულთან დაკავშირებით, „უფლებები საქართველომ“ 2020 წლის 2 ივლისს მიმართა თბილისის საქალაქო სასამართლოს და მოითხოვა განსხვავებული მოსაზრების ნიშნით პირდაპირი დისკრიმინაციის დადგენა და დისკრიმინაციის შედეგების აღმოფხვრა, ასევე მატერიალური და მორალური ზიანის ანაზღაურება. საქმეზე მიმდინარეობს წარმოება სასამართლოში.

სამართლებრივი შეფასება: მოსარჩელის თანახმად, „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ საქართველოს კანონში 2019 წლის თებერვალში განხორციელებული ცვლილებებით დაკონკრეტდა, რომ თანაბარი მოპყრობის პრინციპი ვრცელდება შრომით და წინასახელშეკრულებო ურთიერთობებზე, მათ შორის: წინასახელშეკრულებო ურთიერთობისას შერჩევის კრიტერიუმებსა და დაქირავების პირობებზე, აგრეთვე კარიერული წინსვლის ხელმისაწვდომობაზე, პროფესიული იერარქიის ყველა საფეხურზე, საქმიანობის სფეროს მიუხედავად; ასევე, დასაქმების, შრომის, შრომის ანაზღაურებისა და შრომითი ურთიერთობის შეწყვეტის პირობებზე. გემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სამუშაოს არჩევის, სამუშაოს ხელმისაწვდომობის და მისი განხორციელების უფლება საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული უფლებაა, რომელზეც, განსახილველ შემთხვევაში,

სამართლებრივი შეფასება: მოსარჩელის თანახმად, „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ საქართველოს კანონში 2019 წლის თებერვალში განხორციელებული ცვლილებებით დაკონკრეტდა, რომ თანაბარი მოპყრობის პრინციპი ვრცელდება შრომით და წინასახელშეკრულებო ურთიერთობებზე, მათ შორის: წინასახელშეკრულებო ურთიერთობისას შერჩევის კრიტერიუმებსა და დაქირავების პირობებზე, აგრეთვე კარიერული წინსვლის ხელმისაწვდომობაზე, პროფესიული იერარქიის ყველა საფეხურზე, საქმიანობის სფეროს მიუხედავად; ასევე, დასაქმების, შრომის, შრომის ანაზღაურებისა და შრომითი ურთიერთობის შეწყვეტის პირობებზე. გემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სამუშაოს არჩევის, სამუშაოს ხელმისაწვდომობის და მისი განხორციელების უფლება საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული უფლებაა, რომელზეც, განსახილველ შემთხვევაში,

უარი ეთქვა განმცხადებელს. საქართველოს კონსტიტუციის მე-17 მუხლით დაცული აზრისა და მისი გამოხატვის თავისუფლება მოიცავს ისეთ იდეებს, აზრებს თუ გამონათქვამებსაც, რომელიც მიუღებელია საზოგადოების ნაწილისთვის თუ შოკისმომგვრელია ცალკეული ადამიანებისთვის, შეიძლება იწვევდეს წყენას, აღშფოთებას და ვნებათაღელვას საზოგადოებაში; ამასთან, გამოხატვის თავისუფლებით დაცულია არა მხოლოდ ისეთი ინფორმაცია, რომლის დადასტურებაც შეიძლება, არამედ - ასევე ის მოსაზრება, კრიტიკა, რომელიც შეიძლება, „ჭეშმარიტების დადგენის“ საშუალებას არ იძლეოდეს. „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ საქართველოს კანონის პირველი მუხლი განსაზღვრავს დისკრიმინაციისგან დაცულ ნიშნებს, მათ შორის - სხვა შეხედულებას, როგორც დისკრიმინაციისგან დაცულ ნიშანს. აღსანიშნავია, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-14 მუხლიც (დისკრიმინაციის აკრძალვა) ექსპლიციტურად გამოყოფს სხვა შეხედულებას და მიიჩნევს დისკრიმინაციისგან დაცულ ნიშნად. თეა კასრაძემ გააკეთა არაერთი საჯარო განცხადება, რომელიც შეეხებოდა ეკონომიკის და ბიზნესის ფაქულტეტზე არსებულ მდგომარეობას. ამდენად, მის მიერ გავრცელებული მოსაზრებები ხვდება დაცულ ნიშანში „სხვა შეხედულებები“.

2.3. გიორგი მურთაზაშვილი საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის წინააღმდეგ

საქმის მნიშვნელობა: საქმე მნიშვნელოვანია, ვინაიდან ეხება სოციალურ ქსელში გამოხატული მოსაზრების გამო, სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურიდან თანამშრომლის გათავისუფლებას.

ფაქტობრივი გარემოებები: გ. მურთაზაშვილს საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურში მუშაობის 20-წლიანი სტაჟი აქვს. მას აქვს პოლკოვნიკის წოდება.

2020 წლის 19 თებერვალს, ნინო გიორგობიანის ოფიციალურ ფეისბუქ გვერდზე, ვახტანგ გომელაურის უშიშროების საბჭოს მდივნად დანიშნის თაობაზე გ. მურთაზაშვილის მიერ გაკეთდა წერილობითი კომენტარი: „ანი რაღა გვიჭირს“. 2020 წლის 21 თებერვალს, საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის სამმართველოს უფროსმა და მისმა მოადგილემ დაიბარეს გ. მურთაზაშვილი და უთხრეს, რომ მას საჯარო პოსტთან დაკავშირებით უნდა დაეწერა პატაკი და პირადი განცხადებით წასულიყო სამსახურიდან. 2020 წლის 25 თებერვალს გ. მურთაზაშვილისთვის ცნობილი გახდა, რომ ხელი მოეწერა ბრძანებას მისი კადრების განკარგულებაში გადაყვანის თაობაზე.

საქმის მიმდინარეობა: „უფლებები საქართველოს“ მხარდაჭერით, გამოთხოვილ იქნა გ. მურთაზაშვილის კადრებში გადაყვანის და გათავისუფლების ბრძანება და დაუყოვნებლივ იქნა გასაჩივრებული თბილისის საქალაქო სასამართლოში 2020 წლის 29 ივნისს. სამართალწარმოების პროცესში, მოსარჩელის მოთხოვნებს წარმოადგენს, საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურში დაკავებული თანამდებობიდან, კადრების განყოფილებაში გადაყვანის, თანამდებობიდან განთავისუფლების ბრძანებების ბათილად ცნობა, სამსახურში აღდგენა და განაცდური ხელფასის ანაზღაურება სრულად, სამსახურიდან გათავისუფლების დღიდან სამსახურში აღდგენის დღემდე; ასევე, განსხვავებული მოსაზრების ნიშნით პირდაპირი დისკრიმინაციის დადგენა და დისკრიმინაციის შედეგების აღმოფხვრა; მორალური ზიანის სახით 10 000 ლარის დაკისრება.

საქმეზე მიმდინარეობს წარმოება სასამართლოში.

სამართლებრივი შეფასება: სასარჩელო მოთხოვნებს მოსარჩელე ასაბუთებს საერთაშორისო ნორმებსა და ეროვნულ კანონმდებლობაზე, აგრეთვე, საერთაშორისო და ეროვნული სასამართლოების გადაწყვეტილებებზე დაყრდნობით, კერძოდ, შრომის თავისუფლებისა და დისკრიმინაციის აკრძალვის საფუძვლით.

2.4. მამუკა ქარცივაძე ქალაქ ბათუმის მუნიციპალიტეტის საკრებულოს წინააღმდეგ

საქმის მნიშვნელობა: საქმე მნიშვნელოვანია იმდენად, რამდენადაც იკვეთება პოლიტიკური ნიშნით სავარაუდო დისკრიმინაციის ფაქტი.

ფაქტობრივი გარემოებები: 2018 წლის 31 იანვარს, ქალაქ ბათუმის მუნიციპალიტეტის საკრებულოს თავმჯდომარემ მიიღო გადაწყვეტილება რეორგანიზაციის დაწყების თაობაზე, ქალაქ ბათუმის მუნიციპალიტეტის საკრებულოში. ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნების წინარე პერიოდში, facebook-ის მეშვეობით, მამუკა ქარცივაძემ მწვავედ გააკრიტიკა მმართველი პოლიტიკური პარტია.

ქალაქ ბათუმის მუნიციპალიტეტის საკრებულოს 2018 წლის 12 თებერვლის შეტყობინებით, ბენეფიციარს განემარტა, რომ რეორგანიზაციის შედეგად მიღებული სტრუქტურული ცვლილებების თანახმად, საკრებულოს მიერ დამტკიცების შემთხვევაში, 2018 წლის 15 მარტიდან გათავისუფლდებოდა დაკავებული თანამდებობიდან. საბოლოოდ, ასეც მოხდა და ის 2018 წლის 15 მარტს გაათავისუფლეს სამსახურიდან. რეორგანიზაცია შეეხო მხოლოდ შესყიდვებისა და მატერიალური უზრუნველყოფის განყოფილების უფროსის პოზიციას. მართალია, ფორმალურად გაუქმდა საერთაშორისო ურთიერთობებისა და პროტოკოლის განყოფილების უფროსის პოზიციაც, თუმცა ახალი სტრუქტურით გათვალისწინებულია უფროსი სპეციალისტის შტატი საერთაშორისო ურთიერთობების საკითხებში და შესაბამისად, მობილობის ფარგლებში, საერთაშორისო განყოფილების უფროსის გადაყვანაც სწორედ ამ პოზიციამზე მოხდა.

საქმის მიმდინარეობა: მამუკა ქარცივაძემ, საიას დახმარებით, 2018 წლის 10 აპრილს მიმართა სასამართლოს და მოითხოვა პოლიტიკური ნიშნით დისკრიმინაციის დადგენა, გათავისუფლების შესახებ მიღებული გადაწყვეტილების ბათილობა, სამსახურში აღდგენა და განაცდურის ანაზღაურება.

სასამართლომ 2020 წლის 21 თებერვლის გადაწყვეტილებით, უარი განაცხადა სასარჩელო მოთხოვნების დაკმაყოფილებაზე, რაც გასაჩივრდა სააპელაციო სასამართლოში. 2020 წლის 14 ივლისის გადაწყვეტილებით, სააპელაციო საჩივარი არ დაკმაყოფილდა და ძალაში დარჩა პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება. სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება გასაჩივრებულია უზენაეს სასამართლოში, სადაც განიხილება საკასაციო საჩივრის დასაშვებობის საკითხი.

სამართლებრივი შეფასება: მამუკა ქარცივაძემ მიიჩნია, რომ რეორგანიზაცია მიზნად არ ისახავდა რეალურ ცვლილებებს, იმდენად, რამდენადაც ერთადერთი ადამიანი, რომელიც გათავისუფლდა მთელი ამ პროცესების შედეგად, გახლდათ პოლიტიკურად განსხვავებული შეხედულებების მქონე თანამდებობის პირი და ამდენადვე, გაუქმდა სწორედ მის მიერ დაკავებული პოზიცია. თუმცა, პირველი ინსტანციის სასამართლომ, არსებითად გაიმეორა მონინააღმდეგე მხარის არგუმენტები. სასამართლოს შეფასებით, საქმეში წარმოდგენილი მტკიცებულებებით ცალსახად დგინდებოდა მამუკა ქარცივაძის გათავისუფლების აუცილებლობა, თუმცა საქმეში არ იყო წარმოდგენილი არც ერთი მტკიცებულება, რომელიც დაასაბუთებდა მამუკა ქარცივაძის გათავისუფლების კანონიერებას. რაც შეეხება დისკრიმინაციულ მოპყრობას, ამაზე სასამართლომ განმარტა, რომ წარმოდგენილი მტკიცებულებები და გარემოებები ვერ ადასტურებდა დისკრიმინაციული მოპყრობის ფაქტს.

2.5. ზ. შ. (გამოგონილია) შინაგან საქმეთა სამინისტროს წინააღმდეგ

საქმის მნიშვნელობა: საქმე მნიშვნელოვანია, რადგან შესაძლებელია, მნიშვნელოვანი განმარტებები გაკეთდეს როგორც დისკრიმინაციისა და პოლიციელთა გადანიშვნისას დისკრეციული უფლებამოსილების გამოყენების კანონიერების დასაბუთებასთან დაკავშირებით, აგრეთვე შესაძლებელია, საქმეზე გაკეთდეს მნიშვნელოვანი განმარტებები საპროცესო სამართლის კუთხით.

ფაქტობრივი გარემოებები: მოსარჩელე არის პოლიციის მოქმედი თანამშრომელი. ხელმძღვანელი პირების მხრიდან იგი ზეწოლასა და მუქარას განიცდიდა. მან მიმართა შინაგან საქმეთა მინისტრს, თუმცა, საბოლოოდ, დაიბარეს გენერალურ ინსპექციაში, დაანერინეს ახსნა-განმარტება და საბოლოოდ თავად მას დაუდგინეს დისციპლინური გადაცდომა. შემდგომში გადანიშნეს სხვა განყოფილებაში, მისი ნების საწინააღმდეგოდ.

საქმის მიმდინარეობა: ზ. შ.-მ, საიას დახმარებით, 2020 წლის 12 აგვისტოს მიმართა სასამართლოს და მოითხოვა მის მიმართ დისკრიმინაციის აღმოფხვრა, კერძოდ, გადანიშნვის ბრძანების ბათილად ცნობა და დისციპლინური პასუხისმგებლობის დაკისრების შესახებ ბრძანების ბათილად ცნობა. აგრეთვე, მორალური ზიანის ანაზღაურება 1 ლარის ოდენობით. საანგარიშო პერიოდში, საქმეზე საბოლოო გადაწყვეტილება არ მიღებულა.

2.6. 3. მ. (გამოგონილია) სპეციალური პენიტენციური სამსახურის, იუსტიციის სამინისტროსა და სპეციალური პენიტენციური სამსახურის №8 დაწესებულების (პატიმრობისა და დახურული ტიპის თავისუფლების აღკვეთის დაწესებულება) წინააღმდეგ

საქმის მნიშვნელობა: აუცილებელია ისეთი რეგულაციების შექმნა, რომელიც სრულფასოვნად დაიცავს სპეციალური პენიტენციური სამსახურის დაწესებულებებში მყოფ სპეციალური კვების საჭიროებების მქონე პირთა ინტერესებს. მოცემულ საქმეზე დისკრიმინაციის ფაქტის დადგენა მნიშვნელოვანია, რათა შეიცვალოს რეგულაციები და მოხდეს სპეციალური პენიტენციური სამსახურის დაწესებულებებში მყოფი სპეციალური კვების საჭიროებების მქონე პირთა ისეთი საკვებით უზრუნველყოფა, რომელიც საფრთხეს არ შეუქმნის ამ პირთა ჯანმრთელობასა და სიცოცხლეს და არ ხელყოფს მათ რელიგიურ და მსოფლმხედველობრივ შეხედულებებს.

ფაქტობრივი გარემოებები: ვ. მ.-ს აღკვეთის ღონისძიების სახით შეფარდებული ჰქონდა პატიმრობა, რაც მოგვიანებით გირაოთი შეეცვალა. ვ. მ. იყო ვეგანი, რომელსაც, არსებული რეგულაციებიდან გამომდინარე, მიეწოდებოდა სტანდარტული საკვები მენიუ, რაც ყველა პატიმრის შემთხვევაშია. მას არ მიეწოდებოდა ვეგანური საკვები, რაც იწვევდა მისი ჯანმრთელობის დაზიანებას, რადგან აღნიშნული პირი სხვა ტიპის საკვებს ვერ იღებდა როგორც მსოფლმხედველობიდან, ისე წლების განმავლობაში ორგანიზმის ცხოველმოქმედებიდან გამომდინარე.

საქმის მიმდინარეობა: საიამ 2019 წლის აგვისტოს მიმართა საქართველოს სახალხო დამცველს დისკრიმინაციის ფაქტის დადგენისა და აღმოფხვრის მოთხოვნით. ამის შემდეგ, ვ. მ. საპატიმრო დაწესებულებიდან გამოვიდა. შედეგად, საქართველოს სახალხო დამცველმა უარი განაცხადა სავარაუდო დისკრიმინაციის ფაქტის შეფასებაზე და საქმის წარმოება შეწყვიტა. ვინაიდან არაერთი მცდელობის მიუხედავად, სახალხო დამცველმა არ შეისწავლა აღნიშნული საქმე, ორგანიზაციამ 2020 წლის ივლისში მიმართა სასამართლოს და მოითხოვა მორალური ზიანის ანაზღაურება. საანგარიშო პერიოდში, სასამართლოს აღნიშნულ საქმეზე გადაწყვეტილება არ მიუღია.

სამართლებრივი შეფასება: სახალხო დამცველის განმარტებით, ვინაიდან ვ. მ. გამოვიდა საპატიმრო დაწესებულებიდან და, შესაბამისად, დისკრიმინაციის ფაქტის აღმოფხვრა შეუძლებელი გახდა, არ იყო გამართლებული სავარაუდო დისკრიმინაციის ფაქტის დადგენაზე წარმოების გაგრძელება. სახალხო დამცველისაგან პასუხის მიღების შემდგომ, მიუხედავად სახალხო დამცველისათვის არაერთი წერილობით მიმართვისა, რომ წარსულში უკვე მომხდარი და დასრულებული სავარაუდო დისკრიმინაციის ფაქტი შეფასებულიყო და დადგენილიყო, ჰქონდა თუ არა ადგილი დისკრიმინაციას, აღნიშნული საქმე სახალხო დამცველის მხრიდან მაინც არ შეფასებულა. განმცხადებელს საბოლოოდ განემარტა, რომ რადგან საპატიმრო დაწესებულებამ გამოთქვა მზაობა სამომავლოდ ამ პრობლემის აღმოფხვრისათვის და რადგან პირი გამოვიდა საპატიმრო დაწესებულებიდან, გამართლებული არ იქნებოდა სავარაუდო დისკრიმინაციის უკვე მომხდარი ფაქტის დადგენაზე წარმოების გაგრძელება.

2.7. ი. პ. უნივერსიტეტის წინააღმდეგ

საქმის მნიშვნელობა: დამსაქმებელი წარმოადგენს ერთ-ერთ ყველაზე დიდ სახელმწიფო უნივერსიტეტს, რომელიც მნიშვნელოვან როლს ასრულებს სახელმწიფოს საგანმანათლებლო სისტემაში და მასში დასაქმებულია მრავალი პირი, რომელთა შრომის პირობებს, შესაძლოა, მომავალში ეს გადაწყვეტილება შეეხოს.

ფაქტობრივი გარემოებები: მოსარჩელე არის უნივერსიტეტის პროფესორი. მან უნივერსიტეტის რექტორი საჯაროდ ამხილა პლაგიატში. ამის შემდეგ, უნივერსიტეტის რექტორის მხრიდან დაიწყო მოსარჩელის შევიწროება და აღნიშნული მიზნით გამოყენებულ იქნა სხვადასხვა მეთოდი, მათ შორის - მოსარჩელის აკადემიური ნაშრომის შესწავლის მიზნით, რექტორმა შექმნა ეთიკის საბჭო, რომელმაც შეისწავლა მოსარჩელის დისერტაცია და დაადგინა, რომ ნაშრომი შეიცავდა კომპილაციის ნიშნებსა და თვით პლაგიატს, მაშინ, როდესაც ასეთ ცნებებს საერთოდ არ იცნობს ის აქტები, რომლითაც უნდა ეხელმძღვანელა თავად კომისიას. ამასთან, არც რაიმე ფორმის პლაგიატი და არც კომპილაცია მოცემულ შემთხვევაში სახეზე არ იყო.

საქმის მიმდინარეობა: მოსარჩელემ, 2020 წლის აგვისტოში, საიას დახმარებით, უნივერსიტეტის რექტორის, ეთიკის კომისიის წევრების და თავად უნივერსიტეტის წინააღმდეგ სარჩელით მიმართა სასამართლოს. სასარჩელო მოთხოვნებია შევიწროების შეწყვეტა და დისკრიმინაციის დადგენა; მორალური ზიანის ანაზღაურება, სიმბოლურად 1 ლარის ოდენობით და ცილისმწამებლური ცნობების უარყოფა კომისიის წევრების მხრიდან, რადგან მათ აღნიშნული დასკვნა გადაუგზავნეს აკადემიური საბჭოს წევრებს.

პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილება საანგარიშო პერიოდში არ მიღებულა.

3. რელიგიისა და რწმენის ნიშნით დისკრიმინაცია²²

3.1. აბიტურიენტები შეფასებისა და გამოცდების ეროვნული ცენტრის წინააღმდეგ

საქმის მნიშვნელობა: საქმეს აქვს პრევენციული მნიშვნელობა.

ფაქტობრივი გარემოებები: ორი აბიტურიენტი მონაწილეობდა 2020 წლის ერთიან ეროვნულ გამოცდებში. შეფასებისა და გამოცდების ეროვნულ ცენტრს, 2020 წლის 30 ივნისს, ორივე მათგანმა მიმართა განცხადებებით და ითხოვეს 2020 წლის 18 ივლისს დანიშნული ინგლისური ენის გამოცდის სხვა დღეს გადატანა, რადგან რელიგიური მრწამსის გამო, მათ არ შეეძლოთ გამოცდაში მონაწილეობა შაბათ დღეს. განმცხადებლები არიან მეშვიდე დღის ქრისტიან-ადვენტისტთა ეკლესიის წევრები. მორწმუნეებისთვის შაბათი დღე ყოველდღიური საქმეებისაგან დასვენებისა და ღვთისმსახურების დღეა. მათი რწმენის შესაბამისად, დაუშვებელია შაბათ დღეს სეკულარულ აქტივობებში, მათ შორის, გამოცდაში მონაწილეობის მიღება. შეფასებისა და გამოცდების ეროვნულმა ცენტრმა 2020 წლის 01 ივლისის წერილით აბიტურიენტებს უარი უთხრა მოთხოვნების დაკმაყოფილებაზე. ცენტრის უარი ეფუძნება იმ გარემოებას, რომ გამოცდების განრიგი უკვე დამტკიცებული იყო. თუმცა, უარის აქტში არ იყო დასაბუთებული, თუ რატომ ვერ ხერხდება გამოცდის სხვა დღეს გადატანა. გამოცდების განრიგი განისაზღვრა საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის მინისტრის 2020 წლის 9 ივნისის შესაბამისი ბრძანებით. ინგლისური ენის გამოცდა დანიშნული იყო სამ სხვადასხვა დღეს, კერძოდ 17, 18 და 19 ივლისს. შესაბამისად, არსებობდა შესაძლებლობა, რომ გამოცდაში მონაწილეობა უზრუნველყოფოთ სხვა დღეს, გარდა შაბათისა. იმის გათვალისწინებით, რომ აბიტურიენტებმა დროულად მიმართეს შეფასებისა და გამოცდების ეროვნულ ცენტრს გამოცდის სხვა დღეს გადატანის თხოვნით, არსებობდა სამიშროება, რომ უხეშად დაირღვეოდა მათი რელიგიისა და რწმენის თავისუფლება. ამასთან ერთად, დაირღვეოდა მათი უფლება განათლებაზე, ვინაიდან ისინი ვერ შეძლებდნენ შაბათ დღეს, მათი რწმენიდან გამომდინარე, გამოცდაში მონაწილეობას.

საქმის მიმდინარეობა: დისკრიმინაციის ორივე მსხვერპლმა ჯერ სახალხო დამცველს 2020 წლის 8 ივლისს, ხოლო შემდგომ, 15 ივლისს, სასამართლოსაც მიმართა. TDI-ს დახმარებით, მათ თბილისის საქალაქო სასამართლოს ჯერ სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენების მოთხოვნით მიმართეს. 2020 წლის 24 ივლისს, მათ სარჩელი შეიტანეს სასამართლოში, გამოცდების ეროვნული ცენტრის უარის ბათილობის, რელიგიის და რწმენის ნიშნით არაპირდაპირი დისკრიმინაციული მოპყრობის დადგენის და მორალური ზიანის ანაზღაურების დაკისრების მოთხოვნით, სიმბოლური ერთი ლარის ოდენობით.

თბილისის საქალაქო სასამართლომ, 2020 წლის 16 ივლისს, განჩინებით დააკმაყოფილა განმცხადებლების მოთხოვნა სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენების თაობაზე და გამოცდების ეროვნულ ცენტრს დაავალა გამოცდის გადატანა 17 ან 19 ივლისს. 2020 წლის 17 ივლისის ბრძანებით, გამოცდების ეროვნულმა ცენტრმა აბიტურიენტებს გამოცდა 19 ივლისს, კვირა დღეს გადაუტანა. საანგარიშო პერიოდში, სასამართლოს არ მიუღია აღნიშნულ საქმეზე საბოლოო გადაწყვეტილება. 2020 წლის 29 ივლისს, სახალხო დამცველმა გამოსცა ზოგადი წინადადება საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის მინისტრის მიმართ, რათა სამომავლოდ უზრუნველყოფილი იყოს გამოცდების ორგანიზების პროცესში რელიგიური საჭიროებების გათვალისწინება.

სამართლებრივი შეფასება: მოსარჩელის თანახმად, შეფასებისა და გამოცდების ეროვნულმა ცენტრმა რელიგიის და რწმენის მიხედვით უთანასწორო პირობებში მყოფი პირები თანაბარ მდგომარეობაში ჩააყენა, შესაბამისი რეგულაციის შედეგად, როდესაც გამოცდები, covid-19-თან დაკავშირებული პანდემიის გამო, შაბათ დღესაც დანიშნა. არსებულ ვითარებაში, გამოცდის ალტერნატიულ დღეს ჩაბარების მოთხოვნაზე უარი, ვერ

²² კონსტიტუციის მე-11 მუხლის პირველი პუნქტით და „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ კანონით, რელიგია პირდაპირ გათვალისწინებულ კლასიკურ ნიშანს წარმოადგენს.

ჩაითვლება უფლების შეზღუდვის პროპორციულ ღონისძიებად, იმის გათვალისწინებით, რომ გამოცდა დანიშნული იყო უქმე დღეს და, ამავდროულად, არსებობდა გამოცდის სხვა დღეს გადატანის შესაძლებლობა. გასათვალისწინებელია ის გარემოებაც, რომ გამოცდის ჩატარებამდე არსებობდა გონივრული ვადა (თითქმის სამი კვირა), რომლის განმავლობაშიც შესაძლებელი იყო პრობლემის აღმოფხვრა. დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღოფხვრის შესახებ საქართველოს კანონიდან გამომდინარე, აღნიშნული წარმოადგენდა არაპირდაპირი დისკრიმინაციის შემთხვევას. ერთი შეხედვით ნეიტრალურმა რეგულირებამ გამოიწვია დისკრიმინაციული მდგომარეობა.

4. სქესის ნიშნით დისკრიმინაცია და სექსუალური შევიწროება²³

4.1. ს. პ. საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ

საქმის მნიშვნელობა: საქმე მნიშვნელოვანია, რამდენადაც, ხარვეზიანი და დისკრიმინაციული კანონმდებლობის პირობებში, მიმართულია სექსმუშაკების უფლებრივ მდგომარეობასთან მიმართებით პრაქტიკის განვითარებისაკენ, სახალხო დამცველის ანტიდისკრიმინაციული მექანიზმის გამოყენებით.

ფაქტობრივი გარემოებები: ს. პ. სექსსამუშაოში ჩართულობის პერიოდის განმავლობაში კლიენტებისა და მესამე პირების მხრიდან განიცდის ფსიქოლოგიურ და ეკონომიკურ ძალადობას. თუმცა, მას არასოდეს მიუმართავს პოლიციისთვის, რადგან მას არ აქვს პოლიციისადმი ნდობა და ეშინოდა, უარეს მდგომარეობაში არ აღმოჩენილიყო. პოლიციელები თავად აყენებენ სექსმუშაკებს სიტყვიერ შეურაცხყოფას, ხშირად სთხოვენ უსასყიდლოდ სქესობრივი კავშირის დამყარებას. პოლიციის ერთმა თანამშრომელმა ერთხელ თავად ს. პ.-ს სთხოვა სქესობრივი კავშირის დამყარება ანაზღაურების გარეშე. შიშის გამო, ს. პ.-მ წინააღმდეგობის განევა ვერ გაბედა. პოლიციის თანამშრომლები სექსმუშაკებს ხშირად ასევე სთხოვენ კლიენტების შესახებ ინფორმაციის მიწოდებას. აგრეთვე, აჯარიმებენ მათ, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 172³ მუხლის შესაბამისად.

საქმის მიმდინარეობა: საიამ 2018 წლის 22 ივნისს მიმართა სახალხო დამცველს და მოითხოვა დისკრიმინაციის დადგენა. მოთხოვნას ასევე წარმოადგენდა სახალხო დამცველის მიერ საქართველოს პარლამენტისა და მთავრობისათვის რეკომენდაციით მიმართვა საკანონმდებლო ცვლილებების მომზადებისა და განხორციელების მიზნით. აღნიშნული ცვლილებები ითვალისწინებს პროსტიტუციის ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსიდან ამოღებას, რათა მოხდეს სექსმუშაკთა გენდერული ძალადობისაგან დაცვა და მათთვის მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობის გაზრდა. სახალხო დამცველის მიერ საქმეზე გადანყვეტილება საანგარიშო პერიოდში არ მიღებულა. საიას 2018 წლის 22 ივნისის განცხადება გადაენერა საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატის გენდერის დეპარტამენტს. ვინაიდან სადავო ნორმა გასაჩივრებულია საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოში²⁴, 2020 წლის 4 მარტს, საქართველოს სახალხო დამცველმა წარადგინა სასამართლოს მეგობრის მოსაზრება. აქედან გამომდინარე, საქართველოს სახალხო დამცველს, სხვა გადანყვეტილება, მათ შორის, დისკრიმინაციასთან ბრძოლის მანდატის ფარგლებში, არ მიუღია.

სამართლებრივი შეფასება: სახალხო დამცველის მიერ წარდგენილი სასამართლოს მეგობრის მოსაზრების თანახმად²⁵, არაკონსტიტუციურად უნდა იქნას ცნობილი ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 172³ მუხლი, რადგან პროსტიტუციის რეგულირების მოქმედი მოდელი არაეფექტიანია, მისი აღსრულება ხშირად ხდება შერჩევით და ის, სამართალდამცავი უწყების არაკეთილსინდისიერი წარმომადგენლების მიერ, ფსიქოლოგიური თუ სხვა სახის ძალადობის საშუალებად გამოიყენება. როგორც სხვადასხვა წყაროებით მიღებული ინფორმაციით დგინდება, პროსტიტუციის არსებული რეგულაცია ხშირად გამოიყენება სექს-მუშაკი ქალების დამანტაჟების მიზნით.

²³ საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის პირველი პუნქტი პირდაპირ კრძალავს სქესის ნიშნით დისკრიმინაციას. საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტის თანახმად, სახელმწიფო უზრუნველყოფს თანაბარ უფლებებსა და შესაძლებლობებს მამაკაცებისა და ქალებისთვის. სახელმწიფო იღებს განსაკუთრებულ ზომებს მამაკაცებისა და ქალების არსებითი თანასწორობის უზრუნველსაყოფად და უთანასწორობის აღმოსაფხვრელად. ეს ნიშანი, ასევე, გათვალისწინებულია „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ კანონში, რომელშიც ცალკეა გამოყოფილი სექსუალური შევიწროება (მუხლი 2). შევიწროებას, მათ შორის სექსუალურს, დისკრიმინაციის ფორმად განსაზღვრავს შრომის კოდექსიც (მუხლები 5 და 6).

²⁴ იხ. საქმე „ს. მ.“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3dgtWEb>

²⁵ სახალხო დამცველის მიერ წარდგენილი მოსაზრება ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3os0FNn>

4.2. სექსუალური ძალადობის მსხვერპლი ქალი სსიპ ლევან სამხარაულის სახელობის სასამართლო ექსპერტიზის ეროვნული ბიუროს წინააღმდეგ

საქმის მნიშვნელობა: სექსუალური ძალადობის მსხვერპლი ქალებისთვის სასამართლო-სამედიცინო ექსპერტიზის ჩატარებისას ტრავმული გამოცდილების და ღირსების შემლახავი მოპყრობის პრევენცია.

ფაქტობრივი გარემოებები: 2020 წლის 26 ივნისს განმცხადებელი გახდა სექსუალური ძალადობის მსხვერპლი. იგი 27 ივნისს, დაახლოებით დილის 5 საათზე გადაიყვანეს სამხარაულის ბიუროს დასავლეთ საქართველოს რეგიონული ექსპერტიზის დეპარტამენტში. განმცხადებელს პოლიციის თანამშრომლებმა აუხსნეს, რომ ექსპერტიზის დროულად ჩატარება მნიშვნელოვანი იყო და ბიუროს ქალი ექსპერტი არ ჰყავდა. ქალი განმარტავდა, რომ ექსპერტი მას უდიერად და უხეშად მოექცა. 2020 წლის 29 ივნისს განმცხადებელი მეორედ გადაიყვანეს იმავე დაწესებულებაში საქალწულე აპკის ექსპერტიზისათვის და ამჯერად მას ადგილზე დახვდა სხვა ორი ექსპერტი მამაკაცი. მათ ყურადღება არც კი გაუმახვილებიათ იმაზე, რომ ქალი ექსპერტი არ ჰყავდათ. განმცხადებლის თქმით, ერთ-ერთმა ექსპერტმა მას საჯდომზე მოარტყა ხელი. განმცხადებელი განმარტავს, რომ ორივე შემთხვევაში, მისი მდგომარეობა იყო მძიმე და ჰქონდა სირცხვილის შეგრძნება, რასაც განსაკუთრებით ამძაფრებდა ის ფაქტი, რომ ექსპერტები მამაკაცები იყვნენ. განმცხადებელი აღნიშნავს, რომ ქალი ექსპერტის შემთხვევაში, იგი მშვიდად იქნებოდა და არ გაუჩნდებოდა საკუთარი თავის დადანაშაულების შეგრძნება. სადავოა განმცხადებლის მხრიდან საპირისპირო სქესის ექსპერტის მიერ პროცედურის ჩატარებაზე ინფორმირებული თანხმობის მოპოვების საკითხი, მით უფრო იმ პირობებში, რომ ექსპერტიზის ბიუროს არ წარმოუდგენია წერილობით გაცხადებული თანხმობის დამადასტურებელი დოკუმენტი. განმცხადებლის მოსაზრებით, თანხმობის მოპოვება ერთგვარი ზეწოლის პირობებში მოხდა და მსხვერპლი საგამოძიებო ორგანოების მხრიდან წნეხის ქვეშ მოექცა.

საქმის მიმდინარეობა: WISG-მა 2020 წლის 5 აგვისტოს მიმართა საქართველოს სახალხო დამცველს და მოითხოვა განმცხადებლის მიმართ დისკრიმინაციის დადგენა და რეკომენდაციით მიმართვა ბიუროსადმი, ამგვარი პრაქტიკის აღმოფხვრის მიზნით. სახალხო დამცველმა სრულად გაიზიარა საჩივარში მითითებული გარემოებები. 2020 წლის 21 დეკემბერს, მან სქესის ნიშნით ირიბი დისკრიმინაცია დაადგინა და გამოსცა რეკომენდაცია. სახალხო დამცველმა მოითხოვა ქალი ექსპერტების დასაქმება დასავლეთ საქართველოს ბიუროში და სპეციალური ტრენინგის ჩატარება სექსუალური ძალადობის მსხვერპლთა საჭიროებების მიხედვით.

სამართლებრივი შეფასება: სახალხო დამცველმა სრულად გაიზიარა განმცხადებლის პოზიცია სამართლებრივ გარემოებებთან დაკავშირებით. საკითხი ერთდროულად რამდენიმე უფლებას უკავშირდება. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, საქართველოს კონსტიტუციის მე-12 მუხლით დაცული საკუთარი პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლება, უპირველეს ყოვლისა, გულისხმობს პიროვნების მოქმედების ზოგად თავისუფლებას²⁶. აღნიშნული უფლება იცავს პიროვნების ავტონომიურობას, პირის თავისუფლებას, თავისი შეხედულებისამებრ განკარგოს საკუთარი შინაგანი სამყარო, თავისი პირადი, გონებრივი და ფიზიკური სფერო, სხვების ჩაურევლად, პირადი გადანაცვებით დაამყაროს და განავითაროს ურთიერთობა სხვა პირებთან და გარესამყაროსთან²⁷. აღსანიშნავია, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-8 მუხლი, რომელიც პირადი და ოჯახური ცხოვრების უფლების დაცვის გარანტია, არ შემოიფარგლება მხოლოდ „შიდა წრით“, არამედ მოიცავს გარე სამყაროს ჩართულობას ამ სფეროში, კერძოდ, გარკვეულ ფარგლებში, სხვა ადამიანებთან ურთიერთობის დამყარებისა და განვითარების უფლებას²⁸. ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა, რომ „ინდივიდის სხეულთან დაკავშირებული საკითხები ყველაზე ინტიმური საკითხებია ადამიანის პირად

²⁶ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 4 თებერვლის გადაწყვეტილება N 2/1/536, II, 55.

²⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 8 ოქტომბრის გადაწყვეტილება N2/4/532, 533, II, 3.

²⁸ ECtHR, Niemietz v. Germany, no. 13710/88, 16/12/1992, § 29.

ცხოვრებაში“²⁹. ასევე, ევროპული სასამართლოს განმარტებით, პირადი ცხოვრება მოიცავს ფიზიკურ, ფსიქოლოგიურ და მორალურ ერთობას³⁰.

სექსუალური ძალადობის მსხვერპლ ქალს ექსპერტიზა ჩაუტარეს საპირისპირო სქესის წარმომადგენელმა ექსპერტებმა, ვინაიდან დასავლეთ საქართველოს რეგიონული ექსპერტიზის დეპარტამენტი არ იყო უზრუნველყოფილი მისი საჭიროებების შესაბამისი ექსპერტებით. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, განმცხადებელს ხელი შეემალა პიროვნების თავისუფალი განვითარების და პირადი ცხოვრების უფლების ხელშეუვალობის რეალიზებაში. განმცხადებელი არახელსაყრელ მდგომარეობაში აღმოჩნდა ძალადობის მსხვერპლ სხვა მამაკაცებთან მიმართებით, რომელთაც აქვთ შესაძლებლობა, თავისივე სქესის ექსპერტებისგან მიიღონ სამედიცინო მომსახურება. ამავდროულად, იგი არახელსაყრელ მდგომარეობაშია ჩაყენებული იმ არასრულწლოვან სექსუალური ძალადობის მსხვერპლ ქალებთან მიმართებითაც, რომელთაც საექსპერტო მომსახურებას უწევთ იმავე სქესის ექსპერტები. დისკრიმინაციას წარმოადგენს არა მარტო ისეთი შემთხვევა, როდესაც მოქმედება პირდაპირ ისახავდა მიზნად პირის ან პირთა ჯგუფის დისკრიმინაციას, არამედ - ისეთიც, რომელსაც შედეგად მოჰყვა დე ფაქტო დისკრიმინაცია. სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობის ანალიზის შედეგად ირკვევა, რომ შესამონშეველი პირის (იგულისხმება სრულწლოვანი პირი) მოთხოვნაა აუცილებელი იმისათვის, რომ საექსპერტო კვლევა იმავე სქესის ექსპერტმა შეასრულოს. მოპასუხე განმარტავს, რომ თუ გამოსაკვლევი პირი უარს განაცხადებს საპირისპირო სქესის ექსპერტის მონაწილეობაზე, მაშინ მოხდება პირის ტრანსპორტირება ბიუროს სხვა სტრუქტურულ ქვედანაყოფში ან/და სხვა ექსპერტის მონვევა.

გარდა ზემოაღნიშნულისა, სახალხო დამცველმა მიუთითა შემდეგზე: ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს განმარტებით, ნებისმიერი ფორმით სავალდებულო სამედიცინო მკურნალობა, როგორი მცირეც არ უნდა იყოს ის, ადამიანის უფლებებში ჩარევას გულისხმობს. ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა კონვენციის მე-8 მუხლის (პირადი და ოჯახური ცხოვრების დაცულობის უფლება) დარღვევა, როდესაც მომჩივნის ცოლს, პოლიციის მიერ დაკავებულს, გინეკოლოგიური გამოკვლევის გავლა აიძულეს. სასამართლომ არ გაითვალისწინა მთავრობის არგუმენტი, რომ პატიმარს თანხმობა ჰქონდა გამოცხადებული, და დაადგინა, რომ ის არ იმყოფებოდა ისეთ მდგომარეობაში, რომ შეძლებოდა გამოკვლევისთვის წინააღმდეგობის გაწევა, რომელიც არც სამედიცინო აუცილებლობას წარმოადგენდა და არც - ადგილობრივი კანონმდებლობის მოთხოვნას. ამასთან, ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციის გაიდლაინის თანახმად³², სექსუალური ძალადობის მსხვერპლთათვის სერვისის მიწოდება უნდა განხორციელდეს რამდენიმე ფუნდამენტური პრინციპის დაცვით, რომელთაგან პირველია ავტონომიურობა, რაც, თავის მხრივ, გულისხმობს ყველა ნაბიჯის გადადგმას, მხოლოდ და მხოლოდ ინფორმირებული თანხმობის მოპოვების შემთხვევაში. ამავე გაიდლაინის თანახმად, მრავალ შემთხვევაში, ჯანდაცვის პროფესიონალის სქესი კრიტიკულად მნიშვნელოვანია. ადმინისტრაციამ უნდა უზრუნველყოს მდებარეობითი სქესის პროფესიონალების ჩართვის შესაძლებლობა.

4.3. 5. 8. შპს "ვესტას" წინააღმდეგ

საქმის მნიშვნელობა: დავა პრეცედენტულია, ვინაიდან საგანგებო მდგომარეობის დროს ერთ-ერთი კერძო კომპანიიდან სამსახურიდან გაათავისუფლეს მხოლოდ ქალები. დამსაქმებელის მხრიდან ქალების გაათავისუფლების საფუძვლად მიეთითა საქართველოს

²⁹ YF v. Turkey, No. 24209/94, 22/7/03, § 33.

³⁰ X and Y v. Netherlands, No. 8978/80, 26/3/85, § 22; Sandra Janković v. Croatia, No. 38478/05, 5.3.09, § 31 § 45.

³¹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 4 თებერვლის N2/1/536 გადაწყვეტილება საქმეზე: „საქართველოს მოქალაქეები ლევან ასათიანი, ირაკლი ვაჭარაძე, ლევან ბერიანიძე, ბექა ბუჩაშვილი და გოჩა გაბოძე საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის წინააღმდეგ“, ნაწ. II, პარ. 25.

³² Guidelines for medico-legal care for victims of sexual violence. ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/2ZQp7D>

შრომის კოდექსი 47-ე მუხლის “ა” ქვეპუნქტი, კერძოდ, ეკონომიკური გარემოებები, ტექნოლოგიური ან ორგანიზაციული ცვლილებები, რომელიც აუცილებელს ხდის სამუშაო ძალის შემცირებას.

ფაქტობრივი გარემოებები: 2020 წლის 21 აპრილს, მოსარჩელე გათავისუფლდა კომპანია “ვესტადან” ყოველგვარი წინასწარი გაფრთხილებისა და შეტყობინების გარეშე. ნ. გ.-ს განმარტებით, ის გათავისუფლდა გენდერული ნიშნით, ვინაიდან სამუშაო ძალის შემცირების მოტივით დაწყებული რეორგანიზაცია მიზნად ისახავდა მხოლოდ არასასურველი ქალი თანამშრომლების სამსახურიდან დათხოვნას. აღნიშნულმა გარემოებამ თავიდანვე გააჩინა შეკითხვები გათავისუფლების კანონიერებასთან დაკავშირებით.

საქმის მიმდინარეობა: ნ. გ.-მ, „უფლებები საქართველოს“ მხარდაჭერით, 2020 წლის აპრილში, მიმართა თბილისის საქალაქო სასამართლოს და მოითხოვა გენდერული ნიშნით დისკრიმინაციის ფაქტის დადგენა, სამსახურიდან გათავისუფლების ბრძანების ბათილად ცნობა და ზიანის ანაზღაურება.

სამართლებრივი შეფასება: თბილისის საქალაქო სასამართლომ საკმარისად არ მიიჩნია მოსარჩელის მიერ წარდგენილი მტკიცებულებები. სასამართლომ აღნიშნა, რომ დისკრიმინაციული მოპყრობის ფაქტი მოსარჩელე მხარემ მტკიცების მაღალი სტანდარტით უნდა დაადასტუროს. ასევე, კანონიერად იქნა მიჩნეული სამსახურიდან გათავისუფლების ბრძანება. მოსარჩელე, „უფლებები საქართველოს“ მხარდაჭერით დავას აგრძელებს თბილისის სააპელაციო სასამართლოში.

4.4. ს. ლ. სს “ლიბერთი ბანკის” წინააღმდეგ

საქმის მნიშვნელობა: დავა შეეხება, სავარაუდო დისკრიმინაციული მოპყრობის გამო, ქალის სამსახურიდან გათავისუფლებას. არსებით გარემოებას წარმოადგენს, რომ ს. ლ. გაათავისუფლეს დეკრეტული შვებულებიდან სამსახურში გამოცხადების პირველივე დღეს.

ფაქტობრივი გარემოებები: 2018 წლის 23 ოქტომბერს, მოსარჩელე გათავისუფლდა სს “ლიბერთი ბანკიდან”. მოსარჩელე განმარტავს, რომ 2018 წლის 23 ოქტომბერს დაუსრულდა კანონით განსაზღვრული დეკრეტული შვებულება. სამსახურში გამოცხადების პირველივე დღეს, სერვის ცენტრის ხელმძღვანელმა მას განუმარტა, რომ ბანკში განხორციელდა რეორგანიზაცია და რეორგანიზაციის შედეგად, გაუქმდა მენეჯერის შტატი, რომელსაც მოსარჩელე დეკრეტულ შვებულებაში გასვლამდე იკავებდა.

ს. ლ.-მ, 2018 წლის 22 ნოემბერს, „უფლებები საქართველოს“ მხარდაჭერით, მიმართა თბილისის საქალაქო სასამართლოს და მოითხოვა სამსახურიდან გათავისუფლების ბრძანების ბათილად ცნობა, ტოლფას თანამდებობაზე აღდგენა და განაცდურის ანაზღაურება.

საქმის მიმდინარეობა: 2018 წლის 22 ნოემბრიდან 2020 წლის 31 დეკემბრის ჩათვლით, თბილისის საქალაქო სასამართლოში ამ საქმეზე სხდომა არ ჩანიშნულა.

სამართლებრივი შეფასება: დეკრეტული შვებულების მიმდინარეობისას მოსარჩელის გათავისუფლებით, დამსაქმებელმა კომპანიამ უხეშად დაარღვია საქართველოს კონსტიტუციითა და საქართველოს შრომის კოდექსით დასაქმებულისთვის გარანტირებული უფლებები.

4.5. ქალი ფეხბურთელები საქართველოს ფეხბურთის ფედერაციის წინააღმდეგ

საქმის მნიშვნელობა: ქალ ფეხბურთელთა სქესის ნიშნით დისკრიმინაციის აღმოფხვრა ჯანდაცვის სერვისებით სარგებლობასთან დაკავშირებით.

ფაქტობრივი გარემოებები: განმცხადებლები ფეხბურთელი ქალები არიან და მრავალი წელია, ერთ-ერთი საქართველოს ქალთა საფეხბურთო კლუბში ირიცხებიან. სპორტსმენებთან გაფორმებული ხელშეკრულების თანახმად, კლუბი ვალდებულია შეუქმნას სპორტსმენს ნორმალური სამუშაო პირობები და გადაუხადოს ანაზღაურება. შინაგანაწესის თანახმად, კლუბს დაქირავებულთათვის შემოღებული აქვს საერთო აკრძალვები, რომლის თანახმად, 1. სპორტსმენი ვალდებულია, მატჩისთვის მოემზადოს ფიზიკურად და ფსიქოლოგიურად; 2. გვერდი აუაროს ტრავმებს და ამისათვის სპორტსმენი ვალდებულია, ჩაიტაროს ყველა დაცვითი საშუალება. 3. სპორტსმენი ვალდებულია, გაუფრთხილდეს თავის ჯანმრთელობას. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ნათლად ჩანს, რომ კლუბის მიერ დაქირავებული სპორტსმენის ფიზიკურ და ფსიქიკურ ჯანმრთელობა ზრუნვა სრულად სპორტსმენის პასუხისმგებლობაა და აღნიშნულთან დაკავშირებით, ფორმალური შეთანხმების თანახმად, კლუბს ვალდებულებები არ გააჩნია. განმცხადებლებს წლების მანძილზე მრავალი ტრავმა აქვთ მიღებული და ამჟამად, ჯანმრთელობის უმძიმესი მდგომარეობის ფონზე უწევთ ვარჯიში და თამაში. კლუბი მათთვის სამედიცინო პროცედურების ჩატარებაზე უარს აცხადებს და მიზეზად ფინანსების არარსებობას ასახელებს. ამავდროულად, მამაკაცი ფეხბურთელებისთვის, მათთან გაფორმებული შრომითი ხელშეკრულებები სამედიცინო მეთვალყურეობას და ტრავმის შედეგად ჯანმრთელობისთვის მიყენებული ზიანის ანაზღაურებას ითვალისწინებს.

საქმის მიმდინარეობა: პირველმა და მეორე განმცხადებელმა, 2020 წლის 16 დეკემბერს, ხოლო მესამე განმცხადებელმა 22 დეკემბერს მიმართეს სახალხო დამცველს, WISG-ის დახმარებით და მოითხოვეს დისკრიმინაციის დადგენა და რეკომენდაციით მიმართვა როგორც კლუბისთვის, ისე - ფეხბურთის ფედერაციისთვის, რათა აღმოიფხვრას დისკრიმინაციული პრაქტიკა. სახალხო დამცველმა გამოითხოვა ინფორმაცია სხვა მამაკაცთა და ქალთა საფეხბურთო კლუბებისგან, მათი ნაწილი მიიღო კანონით დადგენილ ვადაში, ნაწილზე კი ჯერ კიდევ ელოდება პასუხს. რაც შეეხება მოპასუხე ფეხბურთის ფედერაციას, მან დაგვიანებით, თუმცა მაინც უპასუხა სახალხო დამცველს. მიმდინარეობს საქმის განხილვა.

სამართლებრივი შეფასება: განმცხადებელი ქალი ფეხბურთელი მიიჩნევს, რომ მათ მიმართ ხორციელდება სქესის ნიშნით დისკრიმინაცია, შემდეგ გარემოებათა გამო: საქართველოს კონსტიტუციით და კანონით "დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ" გარანტირებულია თანასწორობის უფლება და აკრძალულია სქესის ნიშნით დისკრიმინაცია. შესაბამისად, აკრძალულია პრაქტიკა, რომელიც რაიმე ნიშნით არათანაბარ მდგომარეობაში აყენებს რომელიმე ჯგუფს. "სპორტის შესახებ" საქართველოს კანონის 21-ე მუხლის მე-5 ნაწილის თანახმად, სპორტში დასაქმებული პირები, როგორც წესი, მუშაობენ ინდივიდუალური შრომითი ხელშეკრულების საფუძველზე. საქართველოს შრომის კოდექსის 45-ე მუხლის მე-6 ნაწილის თანახმად, დამსაქმებელი ვალდებულია, დასაქმებულს სრულად აუნაზღაუროს სამუშაოს შესრულებასთან დაკავშირებული, ჯანმრთელობის მდგომარეობის გაუარესებით მიყენებული ზიანი და აუცილებელი მკურნალობის ხარჯები. გარდა აღნიშნულისა, "სპორტის შესახებ" კანონის 21-ე მუხლის მე-7 ნაწილის თანახმად, შრომითი ხელშეკრულება, რომელსაც აფორმებს პროფესიონალი სპორტსმენი, სპორტში მოღვაწეობისა და შეჯიბრებებში მონაწილეობის პირობებთან ერთად უნდა შეიცავდეს ჯანმრთელობისა და სიცოცხლის დაზღვევის პირობებს. ამ და სხვა საკანონმდებლო ვალდებულების მიუხედავად, ქალთა განმცხადებელთა დამსაქმებელი კლუბი და სხვა ქალთა საფეხბურთო კლუბები, მამაკაცებით დაკომპლექტებული კლუბებისგან განსხვავებით, სპორტსმენთან გაფორმებული შრომითი ხელშეკრულების პირობად არათუ ჯანმრთელობის დაზღვევას, არამედ ვარჯიშის/თამაშის დროს მიღებული ტრავმის ანაზღაურების ვალდებულებას არ ითვალისწინებს.

4.6. თ. თ. და ბ. ი საპარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს წინააღმდეგ

საქმის მნიშვნელობა: საქმე იყო ერთ-ერთი პირველი, რომელშიც მოთხოვნილია სექსუალური შევიწროების დადგენა და საინტერესოა მტკიცების ტვირთის თვალსაზრისით.

ფაქტობრივი გარემოებები: მოსარჩელები წლების განმავლობაში მუშაობდნენ საჯარო რეესტრში. ისინი გახდნენ თავმჯდომარის მხრიდან შევიწროების მსხვერპლები. მათ არ ჰქონდათ შესაძლებლობა, დასწრებოდნენ თათბირებს, ასევე შეუცვალეს სამუშაო ოთახი, რეორგანიზაციის შემდგომ სთავაზობდნენ პოზიციას, რომელიც არ იყო ტოლფასი. ყველაფერი დაიწყო მაშინ, როდესაც მოსარჩელების მეგობარი სახალხო დამცველმა სექსუალური შევიწროვების მსხვერპლად ცნო. გათავისუფლების სამართლებრივი საფუძველი გახდა იუსტიციის მინისტრის ბრძანება, სადაც გათავისუფლების მიზეზად დასახელებული იყო სააგენტოში მიმდინარე სტრუქტურული ცვლილებები. რეორგანიზაციას, როგორც გათავისუფლების სამართლებრივ საფუძველს, მოსარჩელებთან მიმართებით ჰქონდა ფორმალური ხასიათი, რადგან რეორგანიზაციას რეალურად არ მოჰყოლია შტატების შემცირება.

საქმის მიმდინარეობა: საიას დახმარებით, 2017 წლის მაისში, მოსარჩელებმა სასამართლოს სამსახურიდან გათავისუფლების ბრძანების ბათილად ცნობისა და სამსახურში აღდგენის მოთხოვნით მიმართეს. სასამართლოს 2020 წლის 28 სექტემბრის გადაწყვეტილებით, სარჩელი არ დაკმაყოფილდა. გადაწყვეტილება გასაჩივრებელია სააპელაციო სასამართლოში.

სამართლებრივი შეფასება: სასამართლომ საკმარისად არ მიიჩნია მოსარჩელების მიერ წარდგენილი მტკიცებულებები. სასამართლომ აღნიშნა, რომ დისკრიმინაციული მოპყრობის ფაქტები მოსარჩელე მხარემ მტკიცების მაღალი სტანდარტით უნდა დაადასტუროს. ასევე, კანონიერად იქნა მიჩნეული რეორგანიზაცია, რომლის საფუძველზეც მოხდა მოსარჩელების დანესებულებიდან გათავისუფლება.

4.7. ნ. შ. და შ. ლ. საქართველოს ბანკის წინააღმდეგ

საქმის მნიშვნელობა: საქმე მნიშვნელოვანია იმდენად, რამდენადაც იკვეთება დასაქმებულების დისკრიმინაცია, ერთ შემთხვევაში ორსულობის, ხოლო მეორე შემთხვევაში - მეძუძური დედობის ნიშნით. უმნიშვნელოვანესია, ამ კატეგორიის საქმეებზე დადგინდეს ერთგვაროვანი სასამართლო პრაქტიკა. საქმე მნიშვნელოვანია იქიდან გამომდინარე, რომ საქმე ეხება ქალების მიმართ განხორციელებულ სავარაუდო დისკრიმინაციას ისეთ მდგომარეობაში, როცა ისინი, თავიანთი ფიზიოლოგიური მდგომარეობის გათვალისწინებით, მომეტებულ ზრუნვას საჭიროებდნენ.

ფაქტობრივი გარემოებები: მოსარჩელები წლების განმავლობაში მუშაობდნენ სს „საქართველოს ბანკის“ სერვისცენტრში. ბანკის ადმინისტრაციის მიერ მიღებული 2018 წლის 15 თებერვლის ბრძანებების საფუძველზე, მოსარჩელებს ხელშეკრულება დამსაქმებელთან შეუწყდათ. ამის მიზეზად დასახელდა აღნიშნულ სერვის ცენტრში შესაბამისი პოზიციების (მენეჯერი და ბანკირი) გაუქმება. ნ. შ.-ს სამსახურიდან გათავისუფლება იმ პერიოდს დაემთხვა, როცა ის ორსულად იყო და შეეძლო, მოეთხოვა კანონით გათვალისწინებული დეკრეტული შვებულება, ხოლო შ. ლ. მაშინ გაათავისუფლეს სამსახურიდან, როცა ახლად დაბრუნდა დეკრეტული შვებულებიდან და გახლდათ მეძუძური დედა.

საქმის მიმდინარეობა: ნ. შ.-მ და შ. ლ.-მ, საიას დახმარებით, მიმართეს სასამართლოს 2018 წლის 4 აპრილს და მოითხოვეს დისკრიმინაციული ქმედების შეწყვეტა, მისი შედეგების აღმოფხვრა და მორალური ზიანის ანაზღაურება 1000-1000 ლარის ოდენობით. პირველი ინსტანციის სასამართლომ, 2019 წლის 30 იანვრის გადაწყვეტილებით, ნაწილობრივ დააკმაყოფილა მოსარჩელეთა მოთხოვნები, რაც გასაჩივრდა სააპელაციო სასამართლოში. სააპელაციო სასამართლომ, 2020 წლის 30 ივნისის გადაწყვეტილებით, სააპელაციო საჩივარი არ დააკმაყოფილა და ძალაში დატოვა პირველი ინსტანციის გადაწყვეტილება. აღნიშნული გადაწყვეტილება გასაჩივრდა უზენაეს სასამართლოში, რომელმაც დაუშვებლად ცნო საკასაციო საჩივარი.

სამართლებრივი შეფასება: პირველი ინსტანციის სასამართლომ უკანონოდ მიიჩნია დამსაქმებლის ბრძანებები დასაქმებულებთან შრომითი ხელშეკრულების შეწყვეტის თაობაზე და დამსაქმებელს ნ. შ.-ს სასარგებლოდ დააკისრა კომპენსაციის გადახდა 16 500 ლარის, ხოლო შ. ლ.-ს სასარგებლოდ - 9 000 ლარის ოდენობით. დისკრიმინაციული მოპყრობის ნაწილში სარჩელი არ დაკმაყოფილდა. ამ კუთხით, სასამართლომ ყურადღება გაამახვილა შრომის კოდექსის იმ მუხლზე, რომლის თანახმადაც, დასაქმებული ვალდებული იყო, წერილობით ეცნობებინა დამსაქმებლისთვის ორსულობის შესახებ, რაც არც ერთი მოსარჩელის მიერ არ მომხდარა. მეტუქური დედის მიმართ განხორციელებული სავარაუდო დისკრიმინაციის დადგენაზე კი, სასამართლომ უარი თქვა იმ საფუძველზე, რომ წარმოდგენილი მტკიცებულებები და ფაქტები არ იყო საკმარისი დისკრიმინაციის დასადგენად.

გარდა ამისა, სააპელაციო სასამართლომ დადგენილად მიიჩნია რეორგანიზაციის რეალურობა. სასამართლოს შეფასებით, იმდენად, რამდენადაც ნ. შ.-ს გაუქმებულ სერვისცენტრში ეკავა მენეჯერის პოზიცია, ის ტოლფას თანამდებობას სხვა სერვისცენტრში ვერ მიიღებდა, შ. ლ.-ს კი დროის გარკვეულ პერიოდში სხვა თანამშრომელზე ნაკლები მომსახურების სერვისები ჰქონდა განხორციელებული. ამ გარემოებაზე დაყრდნობით კი, სასამართლომ კანონიერად მიიჩნია დასაქმებულის გათავისუფლება სამსახურიდან.

4.8. ა. მ. ფარმაცევტული საქონლის იმპორტიორი კომპანიის წინააღმდეგ

საქმის მნიშვნელობა: საქმეს გააჩნია განსაკუთრებული მნიშვნელობა პრევენციული თვალსაზრისით, რამდენადაც, სფეროს მიხედვით, დისკრიმინაციის შემთხვევები ყველაზე ხშირად შრომით ურთიერთობებში ხდება, მათ შორის - ორსულობის გამო სამსახურიდან გათავისუფლების ფორმით.

ფაქტობრივი გარემოებები: ა. მ. ფარმაცევტულ ბიზნესში ჩართულ ერთ-ერთ კომპანიაში მუშაობდა. დაკისრებულ სამუშაოს იგი პირნათლად, დათქმულ დროსა და ადგილას ასრულებდა. მის მიმართ არ ყოფილა გამოყენებული რაიმე სახის დისციპლინური ღონისძიება და მის მიერ შესრულებული სამუშაო მუდმივად იმსახურებდა კმაყოფილებას. მოულოდნელად, დამსაქმებელმა შეიტყო მისი ორსულობის თაობაზე. აღნიშნულს წინ უძღოდა 1 კვირით ბიულეტენის აღება (დროებითი შრომისუუნარობა). ერთკვირიანი პაუზის შემდეგ, დამსაქმებელმა 2019 წლის 15 ივლისს დაიბარა ა. მ. და უთხრა, რომ გათავისუფლებული იყო სამსახურიდან და ამიერიდან მას მეტი დრო ექნებოდა შვილის მოვლისთვის.

საქმის მიმდინარეობა: 2019 წლის 16 აგვისტოს, ა. მ.-მ, საიას დახმარებით მიმართა სასამართლოს და მოითხოვა დისკრიმინაციის ფაქტის დადგენა და მისი შედეგების აღმოფხვრა. 2019 წლის 23 დეკემბრის დაუსწრებელი გადაწყვეტილებით, ა. მ.-ს მოთხოვნები სრულად დაკმაყოფილდა, რაც გასაჩივრდა მოპასუხის მიერ. სააპელაციო სასამართლოს 2020 წლის ივნისის გადაწყვეტილებით, სააპელაციო საჩივარი არ დაკმაყოფილდა და ძალაში დარჩა პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება.

სამართლებრივი შეფასება: პირველი ინსტანციის სასამართლომ მიიჩნია, რომ მოსარჩელის მიერ წარდგენილი ფაქტობრივი გარემოებები იურიდიულად ამართლებდა სასარჩელო მოთხოვნას, რის საფუძველზეც სახეზე იყო დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანის შესაძლებლობა.

4.9. მ. დ. პრეტ-პრეტი სილაშაშის სალონის წინააღმდეგ

საქმის მნიშვნელობა: საქმე მნიშვნელოვანია, რამდენადაც, სფეროს მიხედვით, დისკრიმინაციის შემთხვევები ყველაზე ხშირად შრომით ურთიერთობებში ხდება, განსაკუთრებით სექსუალური შევიწროების სახით, რისი ილუსტრაციაც არის ეს საქმე.

ფაქტობრივი გარემოებები: მ. დ. იყო დასაქმებული კერძო კომპანიაში, სილაშაშის სალონში, სადაც ძალიან ხშირად იმყოფებოდა ამ სალონის მეპატრონის მეგობარი გ. ხ. იგი ძალიან ხშირად დაუკავნებლად და დაუკითხავად შედიოდა მ. დ.-ს სამუშაო ოთახში, მათ შორის - იმ დროსაც, როდესაც იგი ემსახურებოდა მომხმარებლებს, რის შედეგადაც იქმნებოდა უხერხული სიტუაცია და მ. დ. და მისი მომხმარებლები განიცდიდნენ დისკომფორტს. გარდა ამისა, გ. ხ. მ. დ.-ს მიმართავდა შემდეგი სიტყვებით: „ქალო, შენ გაჩუმდი“ „ფუ რამხელა ხარ“. მსგავსი ფაქტების აღსაკვეთად, მ. დ.-მ არაერთხელ სთხოვა გ. ხ.-ს, თავი შეეკავებინა მის სამუშაო სივრცეში შემოჭრისაგან და დამამცირებელი მომართვისაგან. ამგვარ ფაქტებს თითქმის ყოველთვის ესწრებოდნენ სალონის მეპატრონეები ბ. გ. და კ. გ., თუმცა მათი მხრიდან ამას არ მოსდევდა არანაირი რეაქცია.

2020 წლის 12 სექტემბერს, როდესაც მ. დ. ორ კლიენტთან ერთად მივიდა სამსახურში, მან თავის სამუშაო ოთახში აღმოაჩინა წელსზემოთ შიშველ მდგომარეობაში მყოფი გ. ხ., რომელმაც მ. დ.-ს მიმართა მისთვის არასასურველი და შეურაცხყოფელი ფრაზებით. მას შემდეგ, რაც მ. დ.-მ იკითხა, თუ რატომ იმყოფებოდა გ. ხ. სალონში არამიზნობრივად, გ. ხ.-მ სცადა მ. დ.-სთვის შეურაცხყოფის მიყენება.

საქმის მიმდინარეობა: მ. დ.-მ, საფარის დახმარებით, 2020 წლის 13 ოქტომბერს მიმართა სახალხო დამცველს და მოითხოვა მ. დ.-ს მიმართ დისკრიმინაციის დადგენა, აგრეთვე, რეკომენდაციის გამოცემა სხვადასხვა პასუხისმგებელი პირების მიმართ. აღნიშნულ საქმეზე სახალხო დამცველს საანგარიშო პერიოდში არ მიუღია საბოლოო გადაწყვეტილება³³.

სამართლებრივი შეფასება: სახალხო დამცველის განმარტებით, ვერ გამოავლინდა მ. დ.-ს მიმართ სექსუალური შევიწროების ფაქტი, რადგან იმით, რომ გ. ხ. მ. დ.-ს მიმართავდა, „ქალო შენ...“, „ფუ, რამხელა ხარ“, - ეს ვერ დადასტურდა. რაც შეეხება 2020 წლის 12 სექტემბრის ინციდენტს, სახალხო დამცველის აპარატის განმარტებით, რადგან აღნიშნული დღე იყო უქმე და გ. ხ. არ მოელოდა მ. დ.-ს სამუშაო ადგილზე გამოცხადებას, მხოლოდ ის ფაქტი, რომ მ. დ.-ს სამუშაო ოთახში იმყოფებოდა წელსზემოთ შიშველი, არ წარმოადგენს შევიწროებას.

4.10. ნ. კ. თ. მ.-ს წინააღმდეგ

საქმის მნიშვნელობა: საქმის წარმოების დროს, მნიშვნელოვანი იყო, სასამართლო რამდენად გაამახვილებდა ყურადღებას გენდერულ დისკრიმინაციაზე და როგორ განმარტავდა სექსუალური შევიწროებას საზოგადოებრივ ადგილებში.

ფაქტობრივი გარემოებები: არასრულწლოვანი ნ. კ.-ს მიმართ, მეზობლად მცხოვრებმა სრულწლოვანმა თ. მ.-მ სექსუალური შევიწროება განახორციელა. ნ. კ.-ს განმარტებით, სრულწლოვანი თ. მ. მას უკნიდან მიუახლოვდა და მხარზე ნიკაპი დაადო, შემდეგ ხელი მოხვია და მკერდზე შეეხო. არასრულწლოვანმა შეძლო მისი მოშორება და სახლში შევიდა. სახლში შესვლიდან რამდენიმე წუთში, ის აცნობიერებს, თუ რაც მოხდა და უკავშირდება თავის ნაცნობ ფსიქოლოგს, უყვება მომხდარი ფაქტის შესახებ.

³³ სახალხო დამცველმა, 27 იანვარი 2021 გადაწყვეტილებით, არ დაადგინა დისკრიმინაცია.

საქმის მიმდინარეობა: შსს-ს მიერ, ინფორმაციის მიღებისთანავე, დაიწყო გამოძიება სისხლის სამართლის საქმეზე და მოწმის სახით დაიკითხა ყველა პირი, ჩატარდა ექსპერტიზები. დანაშაულის ნიშნების არ არსებობის გამო, სისხლის სამართლის საქმის გამოძიება შეწყდა. შსს-მ სექსუალური შევიწროების ფაქტზე ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ოქმი შეადგინა და სასამართლოს მიმართა. სასამართლომ, 2020 წლის დეკემბრის გადაწყვეტილებით, სრულწლოვანი თ. მ.-ს მიერ არასრულწლოვანი ნ. კ.-ს მიმართ სექსუალური შევიწროების ფაქტი დაადგინა, თუმცა დადგენილებაში გენდერული ნიშნით შევიწროებაზე არ უმსჯელია. სასამართლოს დადგენილება ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა პალატაშია გასაჩივრებული. არასრულწლოვნის ინტერესებს საია იცავს.

სამართლებრივი შეფასება: სასამართლომ გენდერულ დისკრიმინაციაზე არ იმსჯელა, თუმცა "საზოგადოებრივი ადგილის" საინტერესო განმარტება გააკეთა. სასამართლოს განმარტებით, "მოცემულ შემთხვევაში საზოგადოებრივი ადგილის ლეგალურ დეფინიციას ადმინისტრაციული სამართალდარღვევათა კოდექსი არ გვაძლევს და ეს განმარტება ნორმის შემფარდებელმა ორგანომ უნდა გააკეთოს ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, საქმის სპეციფიკის და საქმეზე დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებების გათვალისწინებით. აღნიშნული მუხლის მიზნებისთვის, საზოგადოებრივ ადგილად მიჩნეულ უნდა იქნას ნებისმიერი ადგილი, სადაც ნებისმიერ პირს აქვს ყოფნის უფლება ან ამ უფლების მოპოვების შესაძლებლობა. შესაბამისად, ვინაიდან ადგილი, სადაც ნ. მ.-მ შევიწროვა თ. კ., განთავსებულია მოსახლეობის საცხოვრებელ ადგილებთან ახლოს, ფეხით სავალ მანძილზე, საზოგადოებისთვის თვალსაჩინო ადგილას, სასამართლომ მიიჩნია საზოგადოებრივ ადგილად.

4.11.თათია ლორთქიფანიძე საქართველოს ძალოსანთა ეროვნული ფედერაციისა და თემურ ჯანჯღავას წინააღმდეგ

საქმის მნიშვნელობა: თათია ლორთქიფანიძის საქმე მნიშვნელოვანია იმ თვალსაზრისით, რომ დავა შეეხება სექსუალური შევიწროების შემთხვევას სპორტის სფეროში (მოძალადე არის მწვრთნელი, მსხვერპლი - ქალი სპორტსმენი). ასეთი შინაარსის დავა საქართველოს საერთო სასამართლოების სისტემაში აქამდე არ ყოფილა განხილული და გადაწყვეტილი.

ფაქტობრივი გარემოებები: თათია ლორთქიფანიძე 2014 წლიდან არის საქართველოს ძალოსანთა ნაკრების წევრი. 2019 წლის თებერვლის თვეში, ძალოსან ქალთა ნაკრების მთავარი მწვრთნელის, თემურ ჯანჯღავას მხრიდან, თათიას მიმართ ადგილი ჰქონდა რამდენიმე მისთვის უხერხულ, შემავიწროებელ ინციდენტს. ამის გამო, მან მწვრთნელთან საქმიანი ურთერთობა შეწყვიტა. 2019 წლის იანვარ-მარტის თვეებში, თათია 2019 წლის აპრილის ბათუმის ევროპული ჩემპიონატისთვის ემზადებოდა. აღნიშნულთან დაკავშირებით, თათია ლორთქიფანიძემ ფედერაციას სთხოვა, რომ მიეცათ მისთვის ჩემპიონატისთვის მზადების, ვარჯიშის შესაძლებლობა მისი პირადი მწვრთნელის, აგრეთვე სხვა ნებისმიერი მწვრთნელის ზედამხედველობით. შესაბამისად, 2019 წლის თებერვლის მეორე ნახევარში, ასევე, მარტში, თათია ვარჯიშობდა თავისი პირადი მწვრთნელის - გელა მახარაშვილის დახმარებით და არ დასწრებია ამავე პერიოდში თემურ ჯანჯღავას ზედამხედველობით ორგანიზებულ შეკრებებს. მიუხედავად იმისა, რომ თათია ვარჯიშობდა რეგულარულად, იცავდა კვების, ვიტამინიზაციისა და დასვენების რეჟიმს და მზად იყო ასპარეზობისთვის, 2019 წლის აპრილის დასაწყისში, ანუ ჩემპიონატის დაწყებამდე ერთი დღით ადრე - 2019 წლის 05 აპრილს, მან შეიტყო, რომ ფედერაციამ იგი ჩემპიონატიდან მოხსნა; მოგვიანებით, ფედერაციამ განმარტა, რომ თათია არღვევდა დისციპლინას და არ ესწრებოდა შეკრებებს.

საქმის მიმდინარეობა: თათია ლორთქიფანიძემ, კავშირი „საფარის“ დახმარებით, 2019 წლის 15 მაისს სარჩელით მიმართა სასამართლოს და მორალური და მატერიალური ზიანის ანაზღაურება მოითხოვა, კერძოდ, მორალური ზიანის სახით თანხის - 2 000 ლარის ანაზღაურება მოპასუხე თემურ ჯანჯღავასგან, ასევე, მატერიალური ზიანის სახით 25 000

ლარის ანაბლაურება მეორე მოპასუხისგან - ძალოსნობის ეროვნული ფედერაციისგან³⁴. პირველი ინსტანციის სასამართლომ საქმე გამოხმობის შემდეგ განუხილველად დატოვა.

4.12. 6 ფეხბურთელი ქალი კლუბის "ნიკე" და მწრთვანის გ. კ.-ს წინააღმდეგ

საქმის მნიშვნელობა: საქმე მნიშვნელოვანია, რამდენადაც ეხება სექსუალურ შევიწროებას სპორტის სფეროში.

ფაქტობრივი გარემოებები: კლუბი "ნიკე" ხელმძღვანელი და ამავდროულად ქალი ფეხბურთელების მწრთველი გ. კ., მოსარჩელეთა შეფასებით, სექსუალურად ავიწროებდა 6 ფეხბურთელს, მათ შორის - რამდენიმე არასრულწლოვან გოგოს. აღნიშნულის გამო, გოგოები იძულებული გახდნენ, დაეტოვებინათ კლუბი და გადასულიყვნენ სხვაგან სათამაშოდ.

საქმის მიმდინარეობა: 2020 წლის 20 ოქტომბერს მოსარჩელე ქალმა ფეხბურთელებმა მიმართეს თბილისის საქალაქო სასამართლოს დისკრიმინაციის დადგენის და მატერიალური და მორალური ზიანის ანაბლაურების მოთხოვნით. საქმის განხილვა პირველი ინსტანციის სასამართლოში მიმდინარეობს.

სამართლებრივი შეფასება: საქმე მნიშვნელოვანია, რადგან სასამართლო დავები, სადაც შევიწროების მსხვერპლი არის ქალი არასრულწლოვანი, მრავლად არ მოიძებნება. ამავდროულად, შევიწროების დროს შემწირვების მხრიდან, სავარაუდოდ, გამოყენებულია მრავალი ნიშანი გოგო ქალების, მათ შორის ეთნიკურობა, იმისათვის, რომ შეექმნა მტრული და შეურაცხმყოფელი გარემო გოგოებისთვის. სასამართლოს წინაშე დგას შეკითხვა, რა განსხვავებული სტანდარტი უნდა იყოს გამოყენებული ბავშვების მიმართ სექსუალური და ეთნიკური ნიშნით შევიწროების დროს.

4.13. ფეხბურთელი გოგონები კლუბის "ჭუთაისის მარტვი"; მწრთვანი პ. დ.-ს, კლუბის, ფეხბურთის ფედერაციის და ჭუთაისის მუნიციპალიტეტის წინააღმდეგ

საქმის მნიშვნელობა: საქმე გამორჩეულია იმით, რომ ფეხბურთის ფედერაციის მიმართ დაყენებული მოთხოვნები მიემართება საფეხბურთო სივრცეში შევიწროების სისტემური მოწესრიგების საკითხს. დაკმაყოფილების შემთხვევაში, ყველა კლუბი ვალდებული იქნება, შეიმუშაოს თანასწორობის პოლიტიკა და სექსუალური შევიწროების შესწავლის პროცედურები.

ფაქტობრივი გარემოებები: ფეხბურთელმა გოგონებმა, სამართლებრივი დახმარების მიზნით, მიმართეს PHR-ს. მათი განმარტებით, კლუბის მწრთველმა სექსუალურად შეავიწროვა ფეხბურთელი გოგონები, ჩაიდინა მათ მიმართ თაღლითობის და სხვა სახის სექსობრივი დანაშაული. შევიწროების ფაქტებზე, გოგონების დაცვის მიზნით, რეაგირება არ ჰქონია არც საფეხბურთო კლუბს და არც - ფეხბურთის ფედერაციას.

საქმის მიმდინარეობა: მოსარჩელებმა, PHR-ის დახმარებით, სასამართლოს მიმართეს 2020 წლის 12 თებერვალს. მოპასუხე არის საფეხბურთო კლუბის "ჭუთაისის მარტვი" მწრთველი პ. დ., საქართველოს ფეხბურთის ფედერაცია და მუნიციპალიტეტი. ამ საქმეზე პირველი ინსტანციის სასამართლოს საანგარიშო პერიოდში არ მიუღია გადაწყვეტილება.

³⁴ მოსარჩელე მისთვის მიყენებულ მატერიალურ ზიანად მიიჩნევს იმ საპრიზო თანხის მიუღებლობას, რომლის მოგების რეალური შანსი მას გაუჩნდა ბათუმის ძალოსანთა ევროპის ჩემპიონატზე ასპარეზობის პირობებში და რაც მას წაართვა ფედერაციამ.

ამავე საქმეზე, მწვრთნელს წარედგინა ბრალდება თაღლითობის დანაშაულთან დაკავშირებით და განხილვა მიმდინარეობს ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს სისხლის სამართლის კოლეგიაში, ყველა მოსარჩელე ცნობილია დაზარალებულად. საგამოძიებო უწყებაში გოგოების მიმართ შესაძლო გარყვნილი ქმედების ფაქტზეც მიმდინარეობს გამოძიება, სადაც დაზარალებულად ცნობილია ორი ფეხბურთელი გოგო.

სამართლებრივი შეფასება: გოგოები სქესის ნიშნით შევიწროების გამო დისკრიმინაციის ფაქტის დადგენას მოითხოვენ სასამართლოში. ასევე, დისკრიმინაციული მოპყრობის გამო მოთხოვნილია მატერიალური და მორალური ზიანის ანაზღაურება. მესამე მოთხოვნა მიემართება ფეხბურთის ფედერაციას, რათა დისკრიმინაციის აღმოფხვრის მიზნით სექსუალური შევიწროების პოლიტიკის დოკუმენტის შემუშავება დაევალოს ფედერაციას, რაც სისტემურად მოაგვარებს შევიწროების და დისკრიმინაციის პრობლემას კლუბების დონეზე.

5. დისკრიმინაცია შებენიანი შესაძლებლობის ნიშნით ³⁵

5.1. დ. ს. სსიპ „სახელმწიფო სერვისების განვითარების სააგენტოს წინააღმდეგ“

საქმის მნიშვნელობა: საქმე მნიშვნელოვანია სასამართლოს მიერ დისკრიმინაციის დადგენის თვალსაზრისით, რადგან საქმეში არსებული დოკუმენტაცია და გარემოებები მიუთითებს, რომ დასაქმებულის გათავისუფლება მოხდა შებენიანი შესაძლებლობის სტატუსის გამო, ხოლო დამსაქმებლის მიერ მიეთითა სააგენტოში განხორციელებული რეორგანიზაცია.

ფაქტობრივი გარემოებები: დ. ს. დაახლოებით 7 წლის განმავლობაში იყო დასაქმებული სსიპ „სახელმწიფო სერვისების განვითარების სააგენტოში“. ამ დროის განმავლობაში, მის მიმართ გამოყენებული არ ყოფილა დისკრიმინირება პასუხისმგებლობის რომელიმე ზომა, გამოირჩეოდა მაღალი პასუხისმგებლობით, საქმის კეთილსინდისიერად შესრულებითა და კვალიფიკაციით. 2019 წლის 17 დეკემბრის ბრძანების თანახმად, სამოქალაქო რეესტრის დეპარტამენტის ეტლით მოსარგებლე სპეციალისტების კვალიფიკაციის შეფასების კრიტერიუმად განისაზღვრა გასაუბრება. დ. ს.-ს შებენიანი შესაძლებლობის სტატუსი მხედველობის პრობლემების გამო აქვს. დ. ს.-ს შებენიანი შესაძლებლობის სტატუსის შესახებ თავიდანვე ცნობილი იყო დამსაქმებლისათვის, იგი სააგენტოში სპეციალური პროგრამის ფარგლებში დასაქმდა. სსიპ სახელმწიფო სერვისების განვითარების სააგენტოს თავმჯდომარის 2020 წლის 27 თებერვლის ბრძანების თანახმად, დ. ს. გაათავისუფლეს სსიპ სახელმწიფო სერვისების განვითარების სააგენტოს ქუთაისის სამოქალაქო რეესტრის სამსახურის სპეციალისტის თანამდებობიდან. გათავისუფლების საფუძველად მიითითებულია საქართველოს შრომის კოდექსის 37-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტი, მაშინ, როდესაც რეალურად არ მომხდარა კადრების შემცირება.

საქმის მიმდინარეობა: დ. ს.-მ, საიას დახმარებით, მიმართა ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს და მოითხოვა გათავისუფლების ბრძანების ბათილად ცნობა, მოსარჩელის სამსახურში აღდგენა და იძულებითი განაცდურის ანაზღაურება. მოთხოვნას წარმოადგენდა დისკრიმინაციის ფაქტის დადგენა და მორალური ზიანის ანაზღაურებაც. სარჩელის განსახილველად მიღებაზე უარის თქმის შემდეგ, 2020 წლის 3 ივლისს, მოსარჩელემ მიმართა ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს.

სამართლებრივი შეფასება: მოსარჩელის თანახმად, ბრძანებით დადგენილი რეგულაცია უთანასწოროდ მოეპყრო დ. ს.-ს და ასევე ყველა იმ პირს, რომლებიც დასაქმებულები იყვნენ სააგენტოში, იყვნენ შებენიანი შესაძლებლობის მქონე პირები, მაგრამ არ იყვნენ ეტლით მოსარგებლები. ასევე, გასაუბრებაზე ხელმძღვანელმა პირებმა მიუთითეს, რომ მხედველობის პრობლემებს შეიძლება, პრობლემები შეექმნა სააგენტოსათვის. მიუხედავად კვალიფიკაციური პასუხისა, მთავრი აქცენტი გამსაუბრებლების მხრიდან მიემართებოდა დ. ს.-ს შებენიანი შესაძლებლობის სტატუსს. აღნიშნული ფაქტები იძლევა დისკრიმინაციული ქმედების დასაბუთების საფუძველს. ამასთან, 2020 წლის 27 თებერვალს, დ. ს.-ს გათავისუფლების საფუძველად მიითითებულია საქართველოს შრომის კოდექსის 37-ე მუხლის

³⁵ შებენიანი შესაძლებლობა, დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ კანონის პირველი მუხლისგან განსხვავებით, პირდაპირ არ არის მოხსენიებული საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის პირველ პუნქტში. თუმცა, საქმეში „ირაკლი ქეშელაშვილი და დავით ხარაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ შებენიანი შესაძლებლობის მქონე პირები (შპმ), შესაძლებელია, იყვნენ „სოციალური ჯგუფის“ წევრები, რაც, თავის მხრივ, კონსტიტუციის მე-11 მუხლის პირველი პუნქტით გათვალისწინებულ კლასიკურ ნიშანს წარმოადგენს. საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად, სახელმწიფო ქმნის განსაკუთრებულ პირობებს შებენიანი შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებებისა და ინტერესების რეალიზებისთვის.

პირველი ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტი, მაშინ, როდესაც რეალურად არ მომხდარა კადრების შემცირება, ამასთან, კადრების შემცირების შემთხვევაშიც კი, არ იარსებებდა მისი სამსახურიდან გათავისუფლების აუცილებლობა, რადგან მისი ფუნქციების მქონე თანამდებობა კვლავაც არსებობს და მუდამ დასჭირდება სსიპ სახელმწიფო სერვისების განვითარების სააგენტოს, თავისი მუშაობის სპეციფიკიდან გამომდინარე.

5.2. ნ. ს. კერძო სკოლა UG-ს წინააღმდეგ

საქმის მნიშვნელობა: საქმე ეხება გონივრული მისადაგების გამოყენებაზე უარს, რომელიც არის დისკრიმინაციის ფორმა და ახალი რეგულაცია, შშმ პირთა კანონმდებლობის შესაბამისად. საქმე მნიშვნელოვანია სასამართლოს სწორი პრაქტიკის დასადგენად.

ფაქტობრივი გარემოებები: ნ. ს.-მ, რომელიც მუშაობდა მასწავლებლად კერძო სკოლაში, სკოლის ადმინისტრაციისგან მოითხოვა გონივრული მისადაგების ღონისძიების გამოყენება. კერძოდ, მოსარჩელეს, შეზღუდული შესაძლებლობის გამო, ესაჭიროება სამედიცინო მომსახურება დღის მანძილზე. შესაბამისად, აუცილებელია სამუშაო საათების მოდიფიცირება (შემცირება ერთი საათით). სკოლამ უარი განაცხადა ამგვარ მოდიფიცირებაზე და მას შეთავაზა სხვა სამუშაო დასაქმების ადგილზე. მოსარჩელემ უარი განაცხადა, რის გამოც გათავისუფლდა მასწავლებლის პოზიციიდან.

საქმის მიმდინარეობა: მოსარჩელემ, PHR-ის დახმარებით, დისკრიმინაციის ფაქტის დასადგენად და აღმოსაფხვრელად მიმართა თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2020 წლის ოქტომბრის თვეში. მოსარჩელე ასევე ითხოვდა მატერიალური და მორალური ზიანის ანაზღაურებას.

სამართლებრივი შეფასება: სარჩელში მოსარჩელემ მიუთითა სამედიცინო მომსახურების საჭიროების ფაქტზე, მოდიფიცირების თხოვნის ფაქტსა და უარზე სამუშაო საათების მოდიფიცირებაზე. ამის შემდგომ, მოსარჩელის თანახმად, მოპასუხემ უნდა ამტკიცოს, თუ რატომ ვერ შეძლო სამუშაო საათების მოდიფიცირება, ანუ გონივრულ მისადაგებაზე უარის საფუძველი.

5.3. ლ. ლ. საქართველოს მთავრობის წინააღმდეგ

საქმის მნიშვნელობა: საქმის წარმატებით დასრულება გამოიწვევს ქვეყანაში მნიშვნელოვანი აბილიტაცია/რეაბილიტაციის პროგრამის შექმნას შშმ ბავშვებისთვის. ამასთან, საქმე პირველია, როდესაც სასამართლომ, დროებითი ღონისძიების სახით, საქმის საბოლოოდ გადაწყვეტამდე, მთავრობას დაავალა მოსარჩელე შშმ ბავშვისთვის ინდივიდუალური ასისტენტების დაქირავება, მისი უსაფრთხოების და რეაბილიტაციის მიზნით.

ფაქტობრივი გარემოებები: მოსარჩელე 15 წლის აუტისტური სპექტრის მქონე ბიჭია, რომელსაც ესაჭიროება სპეციალური, თავის საჭიროებებზე მორგებული სერვისი. ამგვარი სერვისის არარსებობის გამო, ქცევითი სირთულეების დროს, მას ფსიქიატრიულ საავადმყოფოში ცხოვრება უწევდა, რაც უწინააღმდეგებოდა როგორც ბავშვის ინტერესებს, ისე - შშმ პირთა უფლებებს. რთული შეზღუდული შესაძლებლობის და მიუწვდომელი სახელმწიფო სერვისების გამო, ბავშვი იდგა მიტოვების რისკის წინაშე. მოსარჩელემ მოითხოვა სერვისების არსებობის ფაქტის დისკრიმინაციად შეფასება და ამის აღმოფხვრის მიზნით, სერვისის შექმნის დაავალდებულება მთავრობისთვის, ასევე, მორალური ზიანის ანაზღაურება, იძულებითი ჰოსპიტალიზაციის და იზოლაციის გამო.

საქმის მიმდინარეობა: 2020 წელს, მოსარჩელემ მიმართა თბილისის საქალაქო სასამართლოს, დროებითი ღონისძიების სახით განჩინების გამოცემის მიზნით. ძირითადი სარჩელი სასამართლოს წარედგინა დროებითი განჩინების გამოცემიდან 10 დღეში, რითიც მოსარჩელე ითხოვდა მის მიმართ დისკრიმინაციული ქმედების შეწყვეტას და მორალური ზიანის ანაზღაურებას. სასამართლომ 2020 წლის 28 სექტემბერს დააკმაყოფილა დროებითი ღონისძიების მოთხოვნა და საქმის საბოლოოდ გადაწყვეტამდე მთავრობას დაავალა

ბავშვისთვის ინდივიდუალური ასისტენტების დაქირავება, მისი უსაფრთხოების და რეაბილიტაციის მიზნით, რაც წარმოადგენს ამგვარი მოთხოვნის პირველ საქმეს. პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება გასაჩივრდა სააპელაციო სასამართლოში. სააპელაციო სასამართლომ არ დააკმაყოფილა სააპელაციო საჩივარი და ძალაში დატოვა პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება. ძირითადი სარჩელის განხილვა კვლავ მიმდინარეობს. მოსარჩელის ინტერესებს იცავს PHR.

სამართლებრივი შეფასება: თბილისის საქალაქო სასამართლომ, 2020 წლის 28 სექტემბერს, მიიღო უპრეცედენტო გადაწყვეტილება და ლ. ღ-ის სიცოცხლის დაცვისა და მისთვის უსაფრთხო გარემოს შექმნის მიზნით, დააკმაყოფილა PHR-ის მოთხოვნა, დროებითი განჩინებით: სასამართლომ დაავალა საქართველოს მთავრობას, ბავშვისთვის გამოეყო 4 პერსონალური ასისტენტი, რომლებიც ლ. ღ.-ს დაეხმარებოდნენ დღეში 12 საათის და კვირაში 7 დღის განმავლობაში უსაფრთხოდ ყოფნაში, სახლში თუ მის გარეთ.

სასამართლომ განჩინებაში განმარტა, რომ შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვის საჭიროებებზე მორგებული სამედიცინო მომსახურების უზრუნველყოფასთან დაკავშირებული შესაბამისი მიზნობრივი სახელმწიფო პროგრამის დამტკიცების ვალდებულება აქვს საქართველოს მთავრობას. ის ვალდებულია, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვისთვის მასზე მორგებული სამედიცინო მომსახურება უზრუნველყოს, რაც დასაბუთებულია როგორც საერთაშორისო, ისე - ადგილობრივი კანონმდებლობით. სასამართლომ განმარტა, რომ ბავშვის უფლებების დაცვისთვის დროებითი ღონისძიების გამოყენება აუცილებელი იყო, რამდენადაც იგი საჭიროებს სპეციფიკურ, ინდივიდუალურ სამედიცინო მომსახურებას, რომელიც მისი ჯანმრთელობის გაუმჯობესებაზე იქნება ორიენტირებული, რათა საფრთხე არ შეექმნას მისი ან მისი ოჯახის წევრთა სიცოცხლეს და ჯანმრთელობას.

5.4. თ. ო. მელვინეობა "ხარებას" წინააღმდეგ

საქმის მნიშვნელობა: კერძო დანესებულებების დისკრიმინაციული უარი დასაქმების დროს მნიშვნელოვანია, არ ეფუძნებოდეს დისკრიმინაციულ საფუძველს.

ფაქტობრივი გარემოებები: თ. ო. არის შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ქალი, რომელმაც გაიარა საკონკურსო ეტაპი ღვინის მწარმოებელ კერძო კომპანიაში "ხარება". ის დასაქმდა კომპანიაში. სამუშაოს დაწყების პირველივე დღეს, მას შემდეგ, რაც კომპანიის წარმომადგენელმა შეამჩნია მოსარჩელის შეზღუდული შესაძლებლობა, კერძოდ - ზედა კიდურის არეში, მას უარი განუცხადეს დასაქმებაზე. მნიშვნელოვანია ის, რომ მოსარჩელის შშმ სტატუსი არ უკავშირდებოდა სამუშაოს შინაარსს, ამიტომ ეს ფაქტორი მას ხელს ვერ შეუშლიდა ვალდებულებების შესრულებაში.

საქმის მიმდინარეობა: თ. ო.-მ, PHR-ის დახმარებით, სახალხო დამცველს მიმართა 2020 წელს და მოითხოვა მის მიმართ დისკრიმინაციის ფაქტის დადგენა. სახალხო დამცველმა 2020 წლის 17 ნოემბერს სრულად გაიზიარა საჩივარში მითითებული გარემოებები, დაადგინა მოპასუხის მხრიდან მომჩივნის მიმართ დისკრიმინაციის ფაქტი და მისცა კომპანიას რეკომენდაცია, შეიმუშაოს დასაქმების ადგილზე თანასწორობის პოლიტიკის დოკუმენტი.

სამართლებრივი შეფასება: სახალხო დამცველმა განმარტა და დაადგინა, რომ საქართველოს შრომის კოდექსის შესაბამისად, აკრძალულია დისკრიმინაცია შეზღუდული შესაძლებლობის ნიშნით და ყოვლად გაუმართლებელია, მოპასუხემ ისეთი მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილება, როგორიც არის პირის სამსახურში მიღება, დააყრდნოს ვარაუდზე დაფუძნებულ სამომავლო შიშებს (გაუმკლავდებოდა თუ არა განმცხადებელი დაკისრებულ მოვალეობებს).

სახალხო დამცველმა განმარტა, რომ შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირებს აქვთ სხვებთან თანასწორად შრომის უფლება და კომპანიის ქმედება იყო არაკეთილსინდისიერი და უკანონო, ვინაიდან წინა სახელშეკრულებო ურთიერთობაში შეზღუდული შესაძლებლობის

ნიშნით დისკრიმინაციის აკრძალვის პრინციპი დაირღვა. შესაბამისად, მიმართა შპს „მელვინეობა ხარებას“ შემდეგი რეკომენდაციით:

მომავალში არ დაუშვას შრომით ურთიერთობებში შეზღუდული შესაძლებლობის ან სხვა ნიშნით დისკრიმინაციული მოპყრობა და უზრუნველყოს თანასწორობის პოლიტიკის გატარება შპს „მელვინეობა ხარებას“ შიდა სამართლებრივი აქტებისა და სხვა დოკუმენტების „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად და მომავალში საქმიანობა წარმართოს თანასწორობის პრინციპის დაცვით“.

5.5. ბ. ბ. ფსიქიატრიული დაწესებულების წინააღმდეგ

საქმის მნიშვნელობა: საქმე პირველია სასამართლო სისტემაში, რომელმაც დაადგინა არანებაყოფლობითი ფსიქიატრიული მკურნალობის სტანდარტი, აგრეთვე დაუსაბუთებელი მოთავსება შეფასდა, როგორც თავისუფლების უკანონო შეზღუდვა. ამავდროულად, სასამართლომ პირველად იმსჯელა იმაზე, რომ ოჯახში ძალადობა პირის ფსიქიატრიულ დაწესებულებაში მოთავსების პირობად კი არ უნდა იქცეს, არამედ მსხვერპლს უნდა გაენიოს სათანადო დახმარება.

ფაქტობრივი გარემოებები: მოსარჩელე არანებაყოფლობითი მკურნალობის მიზნით 2017 წელს ფსიქიატრიულ დაწესებულებაში მოთავსდა. ამ დროს, არ შეფასდა მის მიმართ ოჯახის წევრის მხრიდან ჩადენილი ძალადობის ფაქტები. სტერეოტიპების გავლენით, პირი პოლიციის და შემდგომ ექიმ ფსიქიატრთა შეფასებით სამკურნალოდ იძულებით მოთავსდა დაწესებულებაში.

საქმის მიმდინარეობა: მოსარჩელემ, PHR-ის დახმარებით, 2017 წელს მიმართა სასამართლოს, იძულებითი ფსიქიატრიული მკურნალობის გამო დისკრიმინაციის ფაქტის დადგენისა და მორალური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნით. პირველი ინსტანციის სასამართლომ, 2019 წლის 31 მაისის გადაწყვეტილებით, სრულად დააკმაყოფილა სასარჩელო მოთხოვნა და ფსიქიატრიულ დაწესებულებას, პირის უკანონოდ არანებაყოფლობით ფსიქიატრიულ დაწესებულებაში სტაციონირების გამო, დაავალა მორალური ზიანის ანაზღაურება. სააპელაციო სასამართლომ 2020 წლის 11 აგვისტოს ძალაში დატოვა პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება, ხოლო უზენაესმა სასამართლომ, 2021 წლის 16 მარტის გადაწყვეტილებით, დასაშვებად ცნო, როგორც პრეცედენტული საქმე, არსებითად განიხილა და ძალაში დატოვა მიღებული გადაწყვეტილება.

სამართლებრივი შეფასება: სასამართლოს განმარტებით, ადამიანის თავისუფლების შეზღუდვა მისი ფსიქიატრიულ დაწესებულებაში არანებაყოფლობითი მოთავსების გზით, როდესაც არ არსებობს მსგავსი შეზღუდვის „სამედიცინო აუცილებლობა“ და მით უფრო, როდესაც პირს გაცნობიერებული აქვს გადაწყვეტილების მიღებისა და გარემო სიტუაციის აღქმისა და შეფასების უნარი, უარყოფითად აისახება ნებისმიერ, თუნდაც სრულიად ჯანსაღი ფსიქიკის მქონე ადამიანზე; უარყოფით გავლენას კიდევ უფრო აღრმავებს ის გარემოება, როდესაც თავისუფლების შეზღუდვას თან ახლავს ფიზიკური იძულება (სარჩელშიც და სასამართლო პროცესზეც, მოსარჩელემ ხაზი გაუსვა ფსიქიატრიული დაწესებულების რეჟიმის სიმკაცრეს, მისთვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი მედიცინის აკრძალვას, მობილური ტელეფონით სარგებლობის უფლების შეზღუდვას, ფიზიკური შეურაცხყოფის ფაქტს); სამივე ინსტანციის საქალაქო სასამართლომ დაადგინა, რომ პირის მოთავსება ფსიქიატრიულ დაწესებულებაში იყო დაუსაბუთებელი და რომ პირის იზოლაცია ოჯახში ძალადობის ფაქტის გამოკვლევის გარეშე მოხდა, კლინიკამ კი ვერ დაამტკიცა არანებაყოფლობითი მკურნალობის აუცილებლობა.

6. დისკრიმინაცია საქსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის ნიშნით ³⁶

6.1. ა(ა)იპ „იდეტობა“ სსიპ „ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის“ და ა(ა)იპ „აკაკი წერეთლის სახელობის ქალაქ ბათუმის საჯარო ბიბლიოთეკის“ წინააღმდეგ

საქმის მნიშვნელობა: საქმე მნიშვნელოვანია პრაქტიკისთვის, რადგან ეხება საქსუალური ორიენტაციისა და საქმიანობის სფეროს ნიშნით დისკრიმინაციის ფაქტს.

ფაქტობრივი გარემოებები: ა(ა)იპ „იდეტობა“, პროექტ „ანარესის აკადემიის“ ფარგლებში, გეგმავდა საჯარო ლექციას, სათაურით „17 მაისი - თავისუფლების ილუზია“. 2019 წლის 23 აპრილს, „იდეტობამ“ სივრცის გამოყოფის მოთხოვნით მიმართა სსიპ „ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტს“. თუმცა, ლექციის ჩატარების წინა დღეს (17 მაისის ღამის 11 საათზე), „იდეტობის“ ბათუმის რესურს-ცენტრის მენეჯერმა მ. ქ.-მ მიიღო შეტყობინება, რომ უნივერსიტეტში დაიგეგმა სარემონტო სამუშაოები, რის გამოც მთელს უნივერსიტეტში შეწყდებოდა სასწავლო პროცესი. ამის შემდეგ, „იდეტობის“ წარმომადგენელმა სივრცის გამოყოფის თხოვნით მიმართა ა(ა)იპ „აკაკი წერეთლის სახელობის ქალაქ ბათუმის საჯარო ბიბლიოთეკის“ „ამერიკული კუთხის“ კოორდინატორს, რომელმაც თანხმობა განაცხადა. მოგვიანებით, წარმომადგენელს ეცნობა, რომ დაგეგმილი იყო „ამერიკული კუთხის“ სალექციო სივრცესთან ახლომდებარე ფანჯრის ჩამოხსნა და კედლის დემონტაჟი, რის გამოც ეს სივრცეც დაიხურებოდა.

საქმის მიმდინარეობა: 2019 წლის 30 მაისს „იდეტობამ“, საიას დახმარებით, მიმართა საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატს, სსიპ „ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის“ და ა(ა)იპ „აკაკი წერეთლის სახელობის ქალაქ ბათუმის საჯარო ბიბლიოთეკის“ წინააღმდეგ. ორგანიზაცია ითხოვდა საქსუალური ორიენტაციისა და საქმიანობის სფეროს ნიშნით დისკრიმინაციის ფაქტის დადგენას და შესაბამისი რეკომენდაციის გამოცემას. 2019 წელს, სახალხო დამცველმა ინფორმაცია გამოითხოვა სსიპ „ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტიდან“ და სსიპ „აკაკი წერეთლის სახელობის ბათუმის საჯარო ბიბლიოთეკიდან“. მან ასევე ჩაატარა რამდენიმე სხდომა მორიგების მიზნით, მაგრამ მხარეებმა შეთანხმება ვერ მიაღწიეს. საქართველოს სახალხო დამცველმა სრულად გაიზიარა საჩივარში მითითებული გარემოებები და 2020 წლის 27 იანვარს გამოსცა რეკომენდაცია, რაც სრულად გაიზიარეს მოპასუხე საჯარო დაწესებულებებმა.

სამართლებრივი შეფასება: საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლი წარმოადგენს თანასწორობის უნივერსალურ ნორმა-პრინციპს, რომელიც გულისხმობს ადამიანების სამართლებრივი დაცვის თანაბარი პირობების გარანტირებას. აღნიშნული პრინციპი წარმოადგენს დემოკრატიული და სამართლებრივი სახელმწიფოს როგორც საფუძველს, ისე - მიზანს. „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ საქართველოს კანონის პირველი მუხლის თანახმად, ამ კანონის მიზანია დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრა და ნებისმიერი ფიზიკური და იურიდიული პირისათვის საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი უფლებებით თანასწორად სარგებლობის უზრუნველყოფა. კანონის მე-2 მუხლის მე-2 პუნქტის შინაარსიდან გამომდინარე, დისკრიმინაცია სახეზეა, როდესაც პირს ხელი ეშლება საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული უფლებით სარგებლობისას, არსებობს განსხვავებული მოპყრობა ანალოგიურ პირობებში

³⁶ საქსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის ნიშნით დისკრიმინაცია პირდაპირ არ არის მოხსენიებული საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის პირველ პუნქტში, თუმცა, აღნიშნული ნიშანი მოიაზრება სხვა ნიშანში და პირდაპირ არის მოხსენიებული „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ კანონის პირველ მუხლში.

მყოფი პირების მიმართ, არ არსებობს კანონით განსაზღვრული მიზანი, განსხვავებულ მოპყრობას არ აქვს ობიექტური და გონივრული გამართლება და იგი დასახული მიზნის არათანაზომიერია.

იგივე პრინციპი გამომდინარეობს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლიდან. ევროპული სასამართლოს განმარტებით, იმისათვის, რომ საკითხი მოექცეს კონვენციის მე-14 მუხლით დაცულ სფეროში, აუცილებელია, რომ განსხვავებული მოპყრობა არსებობდეს ანალოგიურ ან მსგავს სიტუაციაში მყოფი პირების მიმართ. განსხვავებული მოპყრობა დისკრიმინაციულია, თუ მას არ აქვს ობიექტური და გონივრული გამართლება, ე. ი. არ ისახავს კანონიერ მიზანს და არ არსებობს პროპორციულობის გონივრული კავშირი გამოყენებულ საშუალებებსა და დასახულ მიზანს შორის.

6.2. მ. კ. უძრავი ქონების აგენტის ლ. ს.-ს წინააღმდეგ

საქმის მნიშვნელობა: საქმე უკავშირდება კერძო პირის, უძრავი ქონების აგენტის მხრიდან დისკრიმინაციას, რასაც ლგბტქ+ თემის წევრების მიმართ ხშირ შემთხვევაში სისტემატიური ხასიათი აქვს ხოლმე.

ფაქტობრივი გარემოებები: 2020 წლის 10 სექტემბერს, მ. კ., რომელიც არის ტრანსგენდერი ქალი, საიტის SS.ge-ს მეშვეობით დაუკავშირდა უძრავი ქონების აგენტს ლ. ს.-ს. მ. კ.-ს სურდა, დაეჭირავებინა უძრავი ქონება, რომლის გამჭირავებლადაც მითითებული იყო აგენტი. მ. კ. დაუკავშირდა ლ. ს.-ს მის პირად ნომერზე, სადაც დააფიქსირა შეთავაზება ბინის ქირავნობასთან დაკავშირებით. ამის შემდგომ, მათ კომუნიკაცია განაგრძეს Viber-ში, სადაც უკვე ლ.-მ, მ.-ს განუცხადა, რომ მას არ ჰქონდა ბინები გასაქირავებლად. ხოლო მას შემდეგ, რაც მ-მ უთხრა, რომ საიტზე მითითებული იყო ბინების განცხადებები, ლ. ს. გადავიდა აგრესიაზე და მ.-ს შეურაცხყოფა მიაყენა გენდერული ნიშნით.

საქმის მიმდინარეობა: 2020 წლის 15 სექტემბერს, თანასწორობის მოძრაობამ მიმართა სახალხო დამცველს. 2020 წლის 22 სექტემბერს, სახალხო დამცველმა მიმართა ლ. ს.-ს, გამოკითხვის, პოზიციის დაფიქსირების და საქმეში ჩართვის მიზნით, თუმცა ლ. ს.-მ უარი განაცხადა ნებისმიერი სახის კომუნიკაციაზე. საჩივარში მითითებული გარემოებები სრულად გაიზიარა სახალხო დამცველმა და 2020 წლის 21 დეკემბერს გამოსცა რეკომენდაცია ლ. ს.-ს მიმართ, რომ მან მომავალში თავი შეიკავოს ნებისმიერი ნიშნით დისკრიმინაციისგან.

სამართლებრივი შეფასება: სახალხო დამცველის მიერ მითითებული სამართლებრივი შეფასებით დგინდება, რომ დისკრიმინაცია სახეზეა, როდესაც პირს ხელი ეშლება საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული უფლებით სარგებლობისას, რადგანაც არსებულ მდგომარეობაში, არ არსებობდა კანონით განსაზღვრული მიზანი, და შესაბამისად, განსხვავებულ მოპყრობას არ აქვს ობიექტური და გონივრული გამართლება. ლგბტ თემის წევრებისთვის საზოგადოებაში დამკვიდრებული სტერეოტიპებიდან გამომდინარე, სხვადასხვა ეკონომიკურ რესურსებზე და სამუშაოზე წვდომა გართულებულია. ამგვარად, ზემოთ აღნიშნული ლგბტ თემის წევრებს საბინაო საკითხების მოგვარების პროცესიც მძიმე პრობლემების წინაშე აყენებს. ამ ტიპის საზოგადოებრივი განწყობების და გარემოებების ფონზე, განსაკუთრებული გამოწვევები დგას, მათ შორის მ. კ.-ს, როგორც ტრანსგენდერი ქალის, წინაშე. ამ შემთხვევაში, მოპასუხემ ვერ წარმოადგინა განსხვავებული მოპყრობის ლეგიტიმური მიზანი, მოპასუხე მოქმედებდა წინასწარ ჩამოყალიბებული მოსაზრებების თანახმად და მისი უარი რაციონალური გარემოებებიდან არ გამომდინარეობდა. როდესაც მოპასუხე მომსახურეობაზე ლეგიტიმური მიზეზების არსებობის გარეშე ამბობს უარს, მის ქმედებაში ჩანს კეთილსინდისიერების სამოქალაქო პრინციპების უგულებელყოფა. ლ. ს.-მ არ გაითვალისწინა მ. კ.-ს ინტერესი, რაც არ იწვევდა ლ. ს.-ს ინტერესების არათანაზომიერ შეზღუდვას.

6.3. რ. ფ., ბ. მ., ვ. მ., თ. ბ. და დ. ნ. საქართველოს მთავრობის წინააღმდეგ

საქმის მნიშვნელობა: საქართველოში მცხოვრები ტრანსგენდერი ადამიანების შესაძლებლობა, ხელი მიუწვდებოდეთ ხარისხიანი ჯანდაცვის სერვისებზე.

ფაქტობრივი გარემოებები: ამ საქმეში განმცხადებელია 5 ტრანსგენდერი პირი. განმცხადებლებისთვის აუცილებელი სამედიცინო პროცედურების დაფინანსება არ არის გათვალისწინებული საყოველთაო ჯანმრთელობის დაცვის სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებში. ყველა განმცხადებელი დროებით უმუშევარია და, მათი სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის გათვალისწინებით, ისინი მოკლებულნი არიან შესაძლებლობას, თავად გადაიხადონ სამედიცინო პროცედურების საფასური. განმცხადებლებმა ტრანსსპეციფიკური სამედიცინო პროცედურების (რომლებიც უნდა ჩაეტარებინათ შპს ენდოკრინოლოგიის ეროვნულ ინსტიტუტში) დაფინანსებისთვის, საქართველოს მთავრობის 2010 წლის 3 ნოემბრის №331 დადგენილების თანახმად, მიმართეს „რეფერალური მომსახურების ფარგლებში“ პაციენტისთვის სამედიცინო დახმარების განვების შესახებ გადაწყვეტილების მიღების მიზნით შექმნილ კომისიას. კომისიის გადაწყვეტილებით, მათ დაფინანსებაზე უარი ეთქვათ, ყოველგვარი დასაბუთების გარეშე.

საქმის მიმდინარეობა: განმცხადებლებმა სახალხო დამცველს მიმართეს 2018 წელს და მოითხოვეს დისკრიმინაციის დადგენა და ახალი გადაწყვეტილებით, დაფინანსების თაობაზე ახალი აქტის გამოცემა. 2020 წლის ივნისში, სახალხო დამცველმა გამოსცა ზოგადი წინადადება საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს მიმართ.

სამართლებრივი შეფასება: ხარისხიანი სამედიცინო სერვისის მიღების უფლება - საქართველოს კონსტიტუციის მე-5 მუხლის თანახმად, საქართველო არის სოციალური სახელმწიფო და ზრუნავს ადამიანის ჯანმრთელობასა და სოციალურ დაცვაზე. საქართველოს კონსტიტუციის 28-ე მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, „მოქალაქის უფლება ხელმისაწვდომ და ხარისხიან ჯანმრთელობის დაცვის მომსახურებაზე უზრუნველყოფილია კანონით“. ხოლო, ამავე მუხლის მეორე პუნქტის თანახმად, „სახელმწიფო აკონტროლებს ჯანმრთელობის დაცვის ყველა დანესებულებას და სამედიცინო მომსახურების ხარისხს, [...]“. აღსანიშნავია, რომ შესაბამისი სტანდარტების არარსებობის პირობებში, სსიპ სამედიცინო და ფარმაცევტული საქმიანობის სახელმწიფო რეგულირების სააგენტო ვერ მოახდენს აღნიშნული მომსახურების ხარისხის მონიტორინგს და შეფასებას და სხვ.

ამიტომ, სახალხო დამცველის თანახმად, კლინიკური პრაქტიკის ეროვნული რეკომენდაციებისა (გაიდლაინები) და დაავადებათა მართვის სახელმწიფო სტანდარტების (პროტოკოლები) შემუშავების, შეფასების და დანერგვის ეროვნულმა საბჭომ უნდა შექმნას სამუშაო ჯგუფი, რომელიც შეიმუშავებს ტრანსსპეციფიკური სამედიცინო პროცედურების კლინიკური პრაქტიკის ეროვნულ რეკომენდაციას (გაიდლაინი) და კლინიკური მდგომარეობის მართვის სახელმწიფო სტანდარტს (პროტოკოლი), რომელშიც განერილი იქნება ტრანსსპეციფიკური სამედიცინო მომსახურების როგორც სამედიცინო და ეთიკური საკითხები, ასევე, პროცედურების წინმსწრები და შემდგომი პერიოდებისთვის პირის მხარდამჭერი ფსიქოლოგიური/სოციალური ასპექტები.

სამედიცინო სერვისის ინფორმირებული თანხმობის საფუძველზე მიღების უფლება - „პაციენტის შესახებ“ საქართველოს კანონის 22-ე მუხლის თანახმად, სამედიცინო მომსახურების განვების აუცილებელი პირობაა პაციენტის [...] ინფორმირებული თანხმობის მიღება. ამავე კანონის მეოთხე მუხლი განმარტავს ინფორმირებულ თანხმობას და ადგენს, რომ თანხმობის მიღებისას, ექიმმა უნდა გააცნოს პაციენტს ინფორმაცია: სამედიცინო მომსახურების არსისა და საჭიროების შესახებ; სამედიცინო მომსახურების მოსალოდნელი შედეგების შესახებ; სამედიცინო მომსახურებასთან დაკავშირებული, პაციენტის ჯანმრთელობისა და სიცოცხლისათვის მოსალოდნელი რისკის შესახებ; განზრახული სამედიცინო მომსახურების სხვა, ალტერნატიული ვარიანტების, მათი თანმხლები რისკის და შესაძლო ეფექტიანობის შესახებ; სამედიცინო მომსახურებაზე უარის თქმის მოსალოდნელი შედეგების შესახებ; ამ მუხლის „ბ.ა“-ბ.ე“ ქვეპუნქტებით გათვალისწინებულ ინფორმაციასთან დაკავშირებული ფინანსური და სოციალური საკითხების შესახებ, და სხვ.

სახალხო დამცველის თანახმად, უზრუნველყოფილ იქნას ტრანსგენდერი ადამიანებისა და საკითხით დაინტერესებული სხვა პირების/ორგანიზაციების მაქსიმალური ჩართულობა კლინიკური გაიდლაინებისა და პროტოკოლების შემუშავების პროცესში.

6.4. ლ. ც. საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის წინააღმდეგ

საქმის მნიშვნელობა: ტრანსგენდერი ქალებისთვის უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულების მხრიდან დისკრიმინაციული მოთხოვნის (სამხედრო მინერის მონაწილეობა) გაუქმება.

ფაქტობრივი გარემოებები: ლ. ც. ტრანსგენდერი ქალია, შეცვლილი აქვს სახელი და მისი სოციალური როლი არის ქალი, თუმცა მისი გენდერის მარკერი არ არის შეცვლილი საქართველოში, გენდერის სამართლებრივი აღიარების მექანიზმის არარსებობის გამო. ამის მიუხედავად, საქართველოს ტექნიკურმა უნივერსიტეტმა მას, როგორც ვაჟს, წაუყენა მოთხოვნა, რომ წარადგინოს სამხედრო მინერის მონაწილეობა. იგი მთელი რიგი გარემოებების გამო, ვერ ახერხებდა აღნიშნული მონაწილეობის წარდგენას და შესაბამისად, მოკლებული იყო შესაძლებლობას, დაეწყო სწავლა. ლ. ც.-მ წარმატებით ჩააბარა ერთიანი ეროვნული გამოცდები და გახდა საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სტუდენტი. თუმცა, ვერ ახერხებდა სწავლის დაწყებას მისთვის წაყენებული დისკრიმინაციული მოთხოვნის გამო.

საქმის მიმდინარეობა: ლ. ც.-მ, WISG-ის დახმარებით, მიმართა სახალხო დამცველს 2020 წლის 23 სექტემბერს და მოითხოვა დისკრიმინაციის დადგენა, დისკრიმინაციული მოპყრობის შეწყვეტა და რეკომენდაციის გამოცემა. სახალხო დამცველმა მყისიერად მიმართა საქართველოს ტექნიკურ უნივერსიტეტს და კანონით დადგენილ ვადაში მიიღო პასუხი. საქართველოს სახალხო დამცველის მიმართვისთანავე, უნივერსიტეტმა განმცხადებელს მოუხსნა სამხედრო მინერის მონაწილეობის წარდგენის ვალდებულება და მან შეუფერხებლად დაიწყო სწავლა უნივერსიტეტში. ამის შესახებ 2020 წლის 3 ნოემბერს სახალხო დამცველსაც ეცნობა. მიმდინარეობს საქმის განხილვა.

სამართლებრივი შეფასება: განმცხადებლის თანახმად, საქართველოს კონსტიტუციითა და „დისკრიმინაციის აღმოფხვრის შესახებ“ კანონით, აკრძალულია დისკრიმინაცია გენდერული იდენტობისა და გამოხატვის ნიშნით. ტექნიკური უნივერსიტეტის მხრიდან ტრანსი ქალისთვის ე. წ. სამხედრო მინერის მონაწილეობის წარმოდგენის ვალდებულება ცალსახად დისკრიმინაციული პრაქტიკაა. გამომდინარე იქიდან, რომ ტრანსგენდერ ქალებს არ შეუძლიათ, შეცვალონ გენდერის მარკერი პიროვნების დამადასტურებელ დოკუმენტებში, მათ ეკისრებათ ვალდებულებები, რომელიც განსაზღვრულია იმ პირების მიმართ, რომელთა სქესის შესახებ ჩანაწერიც „მამრობითია“. გამომდინარე იქიდან, რომ ქვეყანაში არ არსებობს გენდერის სამართლებრივი აღიარების არც საკანონმდებლო მონესრიგება და არც - ადმინისტრაციული მექანიზმი, ტრანსგენდერ ქალებს არ შეუძლიათ, შეცვალონ სქესის შესახებ ჩანაწერი. შედეგად, ისინი ყოველდღიურად ხდებიან გენდერული იდენტობის/გამოხატვის ნიშნით დისკრიმინაციის ან/და ტრანსფობიური ძალადობის მსხვერპლი. „სამხედრო ვალდებულებისა და სამხედრო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-11 მუხლის თანახმად, სამხედრო აღრიცხვას არ ექვემდებარება ქალი, რომელსაც არ გააჩნია სამხედრო-სააღრიცხვო სპეციალობა (1 (ბ)). სისგენდერი ქალების მიმართ ე. წ. სამხედრო მინერის მონაწილეობის წარდგენის ვალდებულება უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებების მხრიდან არ არსებობს. მხოლოდ და მხოლოდ სქესის შესახებ ჩანაწერის („მამრობითი“) გამო, ლ. ც. აღმოჩნდა დისკრიმინაციული მოპყრობის მსხვერპლი გენდერული იდენტობის ნიშნით, რადგან მას წაუყენეს აღნიშნული მოთხოვნა.

6.5. ბ. ფ. კ. ფ-ს, ვ. ფ-ს და ნ. კ-ს წინააღმდეგ

საქმის მნიშვნელობა: საქმის მნიშვნელობა განპირობებულია იმით, რომ ის უკავშირდება კერძო პირების მხრიდან, პირთა მიმართ სისტემატურ დისკრიმინაციას, ჰომოფობიური მოტივით.

ფაქტობრივი გარემოებები: 2014 წლის 14 მაისს, ვ. ფ.-მ (ბაბუა) გ. ფ.-ს (შვილიშვილი) უძრავი ქონება აჩუქა. გარიგებაში გ. ფ.-ს წარმომადგენელი იყო კ. ფ. (გ. ფ.-ს მამა). 2018 წლის 16 თებერვალს, კ. ფ.-მ თავისი შვილის, გ. ფ.-ს ნების საწინააღმდეგოდ, აღნიშნული უძრავი ქონება ჩუქების ხელშეკრულებით აჩუქა ისევ ვ. ფ.-ს. 2018 წლის 29 აგვისტოს, ვ. ფ.-მ სადავო უძრავი ქონება, ჩუქების ხელშეკრულების საფუძველზე, გაასხვისა თავის მეორე შვილზე - ნ. კ.-ზე, რომელიც არის ასევე, გ. ფ.-ს მამიდა. აღსანიშნავია, რომ სწორედ 2018 წლის 16 თებერვალს, კ. ფ.-ს მიმართ, რუსთავის საქალაქო სასამართლოში დადგა გამამტყუნებელი განაჩენი, რომლის თანახმადაც, კ. ფ. ცნობილ იქნა დამნაშავედ, სსკ-ის 126-ე პრიმა მუხლის მე-2 ნაწილის "ა" ქვეპუნქტით გათვალისწინებული დანაშაულისთვის³⁷. ამასთან, კ. ფ. მის შვილს - გ. ფ.-ს სისტემატურად, კვირაში ორჯერ ან სამჯერ, აყენებდა სიტყვიერ და ფიზიკურ შეურაცხყოფას. ამასთან, 2018 წლის 23 ნოემბერს, კ. ფ.-ს მიმართ გამოწერილ იქნა შემაკავებელი ორდერი, გ. ფ.-ის მიმართ ფსიქოლოგიური ძალადობის აღკვეთის მიზნით და ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ საქართველოს კანონის საფუძველზე. შემაკავებელი ორდერით, მოძალადე კ. ფ.-ს აეკრძალა იმ სახლთან მიახლოება, სადაც მსხვერპლი ცხოვრობს.

საქმის მიმდინარეობა: გ. ფ.-მ, „თანასწორობის მოძრაობის“ დახმარებით, მიმართა სასამართლოს და მოითხოვა ჩუქების ხელშეკრულებების ბათილად ცნობა და უძრავი ქონების უკანონო მფლობელობიდან გამოთხოვა. პირველი ინსტანციის სასამართლოს 2019 წლის 14 მაისის გადაწყვეტილებით, სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა: ბათილად იქნა ცნობილი ჩუქების ხელშეკრულებები და უძრავი ქონება აღირიცხა გ. ფ.-ს სახელზე. გადაწყვეტილება სააპელაციო წესით გასაჩივრდა ორივე მხარის მიერ. თბილისის სააპელაციო სასამართლოში განხილვის ეტაპზე 2020 წლის 16 ნოემბრის განჩინებით მხარეთა მორიგების გამო, საქმის წარმოება შეწყდა.

სამართლებრივი შეფასება: პირველი ინსტანციის სასამართლომ საქმის განხილვისას დაადგინა, რომ კ. ფ. დისკრიმინაციის შემცველი სხვა ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით შვილს - გ. ფ.-ს სისტემატურად - კვირაში ორჯერ ან სამჯერ აყენებდა სიტყვიერ შეურაცხყოფას: აგინებდა, მიმართავდა უცნაურო სიტყვებით იმის გამო, რომ გ.-ს აქვს განსხვავებული შეხედულებები, განსხვავებულად იცვამს და გამოიყურება, არის ე. წ. „გოთი“. აღნიშნული მოტივით, კ. ფ. ფიზიკურადაც ძალადობდა გ. ფ.-ზე. მამის ქმედება გ. ფ.-სთვის არის შეურაცხმყოფელი და დამამცირებელი, რის გამოც, მან ფსიქოლოგიური ტანჯვა განიცადა³⁸.

საქმის სააპელაციო სასამართლოში განხილვის დროს მიღწეული მორიგების პირობების თანახმად, გ. ფ.-მ უარი თქვა თავის სასარჩელო მოთხოვნაზე და დათანხმდა ნ. კ.-ს საკუთრებაში დარჩენილიყო სადავო უძრავი ქონება. სანაცვლოდ, მოპასუხე ვ. ფ.-მ, რომელიც იყო გ. ფ.-ს ბაბუა, გ. ფ.-ს დედას, რომელიც საქმეში ჩაერთო მესამე პირად, საკუთრებაში გადასცა სხვა უძრავი ქონება, რომელშიც გ. ფ. წლების განმავლობაში ცხოვრობდა დედასთან ერთად.

³⁷ ოჯახში ძალადობა, ჩადენილი წინასწარი შეცნობით არასრულწლოვნის, უმწეო მდგომარეობაში მყოფის, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირის ან ორსული ქალის მიმართ.

³⁸ ქონებრივ ნაწილში, სასამართლომ აღნიშნა, რომ ვინაიდან ჩუქება უსასაყიდლო გარიგებაა, ვერც არასრულწლოვანი და ვერც მისი კანონიერი წარმომადგენელი ამ გარიგებით ვერანაირ სარგებელს ვერ მიიღებდა. შესაბამისად, მიიჩნია, რომ ეს გარიგება იყო ამკარად ზიანის მომტანი არასრულწლოვნის ინტერესებისათვის. სასამართლომ ყურადღება გაამახვილა იმ გარემოებაზეც, რომ ვ. ფ.-მ ვერ მიუთითა და ვერ დაამტკიცა გარემოებები, რომელიც შეიძლება შეფასებულიყო, როგორც შეურაცხყოფა ან მის მიმართ გამოჩენილი დიდი უმადურობა, დასაჩუქრებული გ. ფ.-ს მხრიდან. ასეთი დადასტურების შემთხვევაშიც კი, ვ. ფ.-ს სასამართლოში სარჩელის წარდგენის გზით უნდა მოეთხოვა ჩუქების ხელშეკრულების ბათილობა და გაჩუქებული ქონების დაბრუნება და არა - ისეთი გზით, როდესაც გაჩუქებული ქონების კვლავაც უკან ჩუქებით დაიბრუნა ქონება.

თავი II.

პრობლემური საკითხები

1. პანდემიის დროს წარმოშობილი გამოწვევები

კორონავირუსით გამოწვეულმა გლობალურმა პანდემიამ და მასთან საბრძოლველად დაწესებულმა შეზღუდვებმა განსაკუთრებით გაამწვავა სხვადასხვა მონყვლადი ჯგუფის უფლებრივი მდგომარეობა³⁹.

განსაკუთრებით გამწვავდა ქალთა მიმართ ოჯახში ძალადობის პრობლემა. ამის ფონზე, მოსახლეობის დიდ ნაწილს მაინც არ აქვს ინფორმაცია ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთათვის არსებულ შეტყობინების მექანიზმებსა და სერვისებთან დაკავშირებით. მნიშვნელოვანი გამოწვევა არის ის, რომ პანდემიის დროს, პოლიცია არ მუშაობდა დისტანციურად და მსხვერპლებს პოლიციის შენობაში მისვლა უწევდათ გამოკითხვისა და საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარებისას. აღნიშნული აფერხებდა საქმის გამოძიებას, ვინაიდან ტრანსპორტის არარსებობისა და გაუარესებული ეკონომიკური მდგომარეობის პირობებში, მსხვერპლებს უჭირდათ პოლიციის სამმართველოებამდე მისვლა. გარდა დისტანციური სერვისების არარსებობისა, გამოძიებას აფერხებდა ის ფაქტიც, რომ კარანტინში/თვითიზოლაციაში მოხვედრილ გამოძიებლებს არ ჰყავდათ შემცვლელი⁴⁰.

პანდემიის დროს, მნიშვნელოვნად დაირღვა ბავშვთა უფლებები, მათ შორის - ბავშვების სრულფასოვანი განვითარების, ძალადობისგან დაცვის, ფსიქიკური ჯანმრთელობის და განათლებაზე ხელმისაწვდომობის კუთხით. ამ დარღვევების უმეტესი ნაწილი დარჩა გამოკვლევის გარეშე, ვინაიდან, ბავშვები ვერ ახერხებდნენ საკუთარი უფლებების დაცვას და მათთვის არ იყო მისაწვდომი მართლმსაჯულება. სოციალური სამსახური ვერ აკონტროლებდა ოჯახებში ბავშვებზე გაზრდილი ძალადობის რისკებს, არასაკმარისი ადამიანური და პროფესიული რესურსის პირობებში. საქართველოს ჯანდაცვის სამინისტრომ ვერ შეძლო ფსიქიკური ჯანმრთელობის გაზრდილი საჭიროებების შესაბამისი სერვისების უზრუნველყოფა. განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრომ ვერ უზრუნველყო ბავშვების უსაფრთხო დაბრუნება სკოლებში, მათ შორის, განსაკუთრებით დაზიანდა სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე ბავშვების განათლებაზე ხელმისაწვდომობის უფლება, ვინაიდან, დისტანციური სწავლების არაორგანიზებულმა ხასიათმა ვერ მოახდინა მათი საჭიროებების გათვალისწინება⁴¹.

17 აპრილიდან 27 აპრილამდე საქართველოში აკრძალული იყო ავტომობილით გადაადგილება. თუმცა, მართლმადიდებელი ეკლესიის საპატრიარქომ განაცხადა, რომ ეკლესიის ყველა წარმომადგენელს ჰქონდა ავტომობილით გადაადგილების უფლება⁴². სხვა რელიგიური ორგანიზაციების სასულიერო პირებისთვის მთავრობას მსგავსი შეღავათი არ გამოუცხადებია. მათ რამდენიმე დღიანი ძალისხმევა დასჭირდათ, რომ ინდივიდუალურად მოეპოვებინათ ლიმიტირებული რაოდენობის ავტომობილით გადაადგილების სპეციალური საშუალებები. ამასთან, 2020 წლის 28 ნოემბრიდან 2021 წლის 31 იანვრის ჩათვლით, როდესაც აიკრძალა 21:00 საათიდან 05:00 საათამდე პირთა გადაადგილება და საჯარო სივრცეში

³⁹ ვრცლად სხვადასხვა მონყვლადი ჯგუფების უფლებრივ მდგომარეობაზე იხ. კოალიცია თანასწორობისთვის, “დისკრიმინაციისგან დაცვის უფლების განხორციელება სხვადასხვა ჯგუფისთვის საქართველოში, 2020 წლის ანგარიში”. ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3pcZsbC>

⁴⁰ უფრო ვრცლად, იქვე, გვ. 42-43.

⁴¹ უფრო ვრცლად, იქვე, გვ. 21-26.

⁴² ნეტგაზეთი, „სასულიერო პირებს მანქანით გადაადგილება არ ეკრძალებათ“, 17.04.2020. ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3I5maei>

ყოფნა, გამონაკლისი იყო ახალი წლის და შობის ღამე (6 იანვრის ღამე)⁴³. ამ შეზღუდვიდან გამონაკლისის დაწესება მხოლოდ მართლმადიდებელი ეკლესიის მიერ შობის აღსანიშნავად, რელიგიური ნიშნით დისკრიმინაციაა. აღნიშნული პერიოდი დაემთხვა არაერთი რელიგიური გაერთიანების უმნიშვნელოვანეს დღესასწაულს, მათ შორის 25 დეკემბერს - როდესაც ქრისტიანული ორგანიზაციების აბსოლუტური უმრავლესობა შობის დღესასწაულს აღნიშნავს.

საანგარიშო პერიოდში, საქართველომ საზღვარი უპირობოდ გახსნა ევროპის ხუთი ქვეყნისთვის⁴⁴. ეს ნიშნავდა, რომ ამ ხუთი ქვეყნის მოქალაქეები, პირები, რომლებსაც ამ ქვეყნებში მუდმივი ბინადრობის ნებართვა აქვთ (მათ შორის საქართველოს მოქალაქეები) და ორმაგი მოქალაქეობის მქონე პირები, საქართველოში შემოვიდოდნენ დაუბრკოლებლად, კარანტინში/თვითიზოლაციაში განთავსების გარეშე. თუმცა, ამავე ქვეყნიდან შემოსული საქართველოს მოქალაქე, რომელიც არ აკმაყოფილებდა ამ სამი წინაპირობიდან რომელიმეს, ექვემდებარებოდა სავალდებულო 12-დღიანი კარანტინის გავლას. შესაბამისად, ამ ხუთი ქვეყნის მოქალაქეებისთვის და მუდმივი ბინადრობის უფლების მქონე პირებისთვის დაწესდა უკეთესი სამართლებრივი რეჟიმი, ვიდრე - საქართველოს მოქალაქეებისთვის, რაც შეიცავს მოქალაქეობის ნიშნით დისკრიმინაციის ნიშნებს.⁴⁵

---

⁴³ საკოორდინაციო საბჭოს შეზღუდვების ორთვიანი გეგმა ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3pcJrSX>

⁴⁴ გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკა; საფრანგეთის რესპუბლიკა; ლატვიის რესპუბლიკა; ლიეტუვის რესპუბლიკა; ესტონეთის რესპუბლიკა.

⁴⁵ იხ. საქმე N 1.1. თ.კ. საქართველოს მთავრობის წინააღმდეგ

2. პანდემია და შრომითი ურთიერთობები

პანდემიამ კიდევ ერთხელ გამოავლინა შრომის პოლიტიკის, შრომის კანონმდებლობისა და, განსაკუთრებით, შრომითი უფლებების აღსრულების მექანიზმების ჩავარდნები. კოვიდპანდემიის დროს დაწესებული შეზღუდვების შედეგად შექმნილ კრიზისს დამსაქმებელთა უმეტესობა სრულიად მოუმზადებელი შეხვდა. კომპანიების დიდმა ნაწილმა უსახსრობის გამო ვერ მოახერხა დასაქმებულების შენარჩუნება; ნაწილმა სახსრების დაზოგვის მიზნით მასობრივად დაითხოვა თანამშრომლები, შეამცირა ან უარი თქვა ხელფასების გადახდაზე. საქართველოს შრომის კანონმდებლობით დადგენილი უფლებების დარღვევამ მასობრივი ხასიათი მიიღო.⁴⁶

წინა წლების მსგავსად, დისკრიმინაციის ყველაზე მეტი შემთხვევა, სფეროს თვალსაზრისით, კვლავ შრომით ურთიერთობებში ვლინდება, მიუხედავად იმისა, რომ 2020 წელს საქართველოს შრომის კოდექსში შევიდა მნიშვნელოვანი საკანონმდებლო ცვლილებები. კერძოდ, კოდექსში გაჩნდა შრომითი დისკრიმინაციის ამკრძალავი ცალკე თავი, რომელიც, სხვა საკითხებთან ერთად, განსაზღვრავს შრომითი დისკრიმინაციის ცნებას და ადგენს დისკრიმინაციის აკრძალვის ფარგლებს. აგრეთვე, განისაზღვრა დამსაქმებლის პასუხისმგებლობა დისკრიმინაციის აკრძალვის პრინციპის დარღვევის შემთხვევაში.⁴⁷

შრომით ურთიერთობებში სავარაუდოდ დისკრიმინაციის ფაქტები დაფიქსირდა როგორც კერძო, ისე - საჯარო სექტორში. აღნიშნული საჯარო სექტორში ძირითადად გამოიხატა პოლიტიკური/სხვა შეხედულების ან გამოთქმული მოსაზრების გამო თანამდებობიდან გათავისუფლებით⁴⁸. კერძო სექტორში კი, ყველაზე ხშირად თანამდებობიდან ქალებს ათავისუფლებდნენ, განსაკუთრებით - დეკრეტული შვებულებიდან, ორსულობიდან, მეძუძური დედობიდან გამომდინარე⁴⁹.

აღსანიშნავია, რომ პანდემიის პირობებში, ასევე გამოიკვეთა სამუშაო ადგილებზე დამამცირებელი გარემოს შექმნა, რათა დასაქმებული ამ მიზეზით გამხდარიყო იძულებული, საკუთარი ნებით ეთხოვა არაანაზღაურებადი შვებულება. საქართველოს შრომის კოდექსით⁵⁰, შვებულების აღება, მათ შორის, ანაზღაურების გარეშე შვებულების აღება, დასაქმებულის უფლებაა. დაუშვებელია, პირდაპირი თუ არაპირდაპირი დამინებით, იძულებით ან/და მუქარით დასაქმებულს მოსთხოვონ ანაზღაურების გარეშე ან ანაზღაურებადი შვებულების აღება. გარდა ამისა, საქართველოს შრომის კოდექსის მიხედვით, შრომით ურთიერთობებში დასაქმებულისათვის დამამცირებელი გარემოს შექმნა დისკრიმინაციად მიიჩნევა. „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ საქართველოს კანონი აღნიშნავს, რომ შევიწროება არის ნებისმიერი ნიშნით პირის დევნა, იძულება ან/და პირის მიმართ არასასურველი ქცევა, რომელიც მიზნად ისახავს ან იწვევს პირის ღირსების შელახვას და მისთვის დამამინებელი, მტრული, დამამცირებელი, ღირსების შემლახველი ან შეურაცხმყოფელი გარემოს შექმნას⁵¹. სამუშაო მოცულობის მატება, ხელფასის შემცირება და სხვა ქმედებები, რაც მიზნად ისახავს დასაქმებულის იძულებას, შვებულებაში გავიდეს, შევიწროების ცხადი მაგალითია⁵².

⁴⁶ უფრო ვრცლად იხ. ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრი (EMC), „შრომითი ურთიერთობები და სოციალური დაცვა პანდემიის დროს - საქართველოს შესახებ ანგარიში“, 2020. ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3o3deye>

⁴⁷ იხ. თავი II. შრომითი დისკრიმინაციის აკრძალვა, და მუხლი 78. დისკრიმინაციის აკრძალვის პრინციპის დარღვევა; ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3gt7WbU>

⁴⁸ იხ., საქმეები: N 2.3. გიორგი მურთაზაშვილი საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის წინააღმდეგ; N 2.4. მამუკა ქარცივაძე ქალაქ ბათუმის მუნიციპალიტეტის საკრებულოს წინააღმდეგ; N 2.5. 8. შ. (გამოგონილია) შინაგან საქმეთა სამინისტროს წინააღმდეგ.

⁴⁹ იხ. საქმეები N 4.4. ს. ლ. სს „ლიბერთი ბანკის“ წინააღმდეგ; N 4.8. ა. მ. ფარმაცევტული საქონლის იმპორტიორი კომპანიის წინააღმდეგ, N 4.7. ნ. შ. და შ. ლ. საქართველოს ბანკის წინააღმდეგ. იხ. ასევე, N 4.3. ნ. გ. შპს „ვესტას“ წინააღმდეგ.

⁵⁰ საქართველოს შრომის კოდექსი, მუხლი 21, ნაწილი 1, ნაწილი 2.

⁵¹ „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ საქართველოს კანონი, მუხლი 2, მე-3 პრიმა პუნქტი.

⁵² იხ. ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრი (EMC), „შრომითი ურთიერთობები და სოციალური დაცვა პანდემიის დროს - საქართველოს შესახებ ანგარიში“, 2020, გვ. 26-27. ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3o3deye>

3. საკანონმდებლო ხარვეზები და დისკრიმინაციული ნორმები

წინა წლების მსგავსად, საანგარიშო პერიოდში რამდენიმე მიმართულებით კვლავ გამოიკვეთა კანონმდებლობის ხარვეზები და გარკვეული ნორმების დისკრიმინაციული ხასიათი.

განსაკუთრებით პრობლემურია საგადასახადო და სახელმწიფო ქონების კანონით დადგენილი უთანასწორობა, რომელიც გარკვეულ უფლებებსა და პრივილეგიებს მხოლოდ საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის საპატრიარქოსთვის ითვალისწინებს. პარლამენტმა 2020 წელს, კოვიდ 19-ის პანდემიის გამო დადგენილი საგანგებო მდგომარეობის მოქმედების დროს, მიიღო კანონი, რომლითაც მართლმადიდებელი ეკლესიის საპატრიარქოს ახალი პრივილეგია მიანიჭა. კერძოდ, ცვლილებები შევიდა ტყის კოდექსსა და სახელმწიფო ქონების შესახებ კანონში, რომლითაც შესაძლებელი გახდა, საქართველოს მართლმადიდებელ ეკლესიას საქართველოს ტყეები გადაეცეს საკუთრებაში⁵³. აღსანიშნავია, რომ ტყეების პრივატიზაცია კანონმდებლობით ზოგადად დაუშვებელია, თუმცა მიღებული ცვლილებებით, საპატრიარქო გახდა სწორედ ის ერთადერთი ინსტიტუცია, რომელსაც მიენიჭა ეკლესიების მიმდებარედ არსებული ტყეების საკუთრებაში ქონის უფლება.

2020 წლიდან საკონსტიტუციო სასამართლოში გრძელდება რელიგიური გაერთიანებების ორი სარჩელის განხილვა. ერთი სარჩელი ეხება სახელმწიფო ქონების კანონის იმ ნორმების არაკონსტიტუციურობას, რომლებიც მხოლოდ მართლმადიდებელი ეკლესიისთვის ითვალისწინებს სახელმწიფო ქონების მიყიდვის ან გაცვლის უფლებას⁵⁴. მეორე სარჩელით, რელიგიური ორგანიზაციები საგადასახადო კოდექსის იმ ნორმას ასაჩივრებენ, რომელიც ასევე მხოლოდ მართლმადიდებელი ეკლესიისთვის ადგენს ქონების გადასახადზე საგადასახადო შეღავათს⁵⁵.

აგრეთვე, დისკრიმინაციულია „საერთო სასამართლოების შესახებ“ საქართველოს კანონის 13¹ მუხლი. აღნიშნული ნორმის თანახმად, საზოგადოებრივი მაუწყებელი უფლებამოსილია, შეუზღუდავად განახორციელოს სასამართლო პროცესის ფოტოგადაღება, ხოლო თუ ის არ სარგებლობს ამ უფლებამოსილებით, ასეთი უფლებამოსილებით სარგებლობა შეუძლია სხვა საერთო საეთერო მაუწყებელს. ამგვარი მიდგომა დისკრიმინაციულია და საერთო მაუწყებლებთან შედარებით, არათანაბარ მდგომარეობაში აყენებს და აუდიტორიის სრულყოფილ ინფორმირებაში უშლის ხელს იმ მედიის წარმომადგენლებს, რომელთაც სასამართლო პროცესების გადაღების უფლებამოსილება არ გააჩნიათ.

ამასთან, გაუპატიურებისა და სხვა სქესობრივ დანაშაულთა დეფინიციები⁵⁶ კვლავ შეუსაბამობაშია საერთაშორისო სტანდარდებთან⁵⁷. კერძოდ, არსებული რედაქციით, გაუპატიურების დანაშაულად მიჩნევისათვის არ არის საკმარისი მსხვერპლის თანხმობის არარსებობა, არამედ აუცილებელია, რომ პირმა იძალადოს მსხვერპლზე, დაემუქროს მას ძალადობით ან გამოიყენოს დაზარალებულის უმწეო მდგომარეობა⁵⁸.

⁵³ საპატრიარქოსთვის ტყეების გადაცემის შესახებ იხ. TDI-ის განცხადება <https://bit.ly/3g2wckP>

⁵⁴ სახელმწიფო ქონების კანონთან დაკავშირებით რელიგიური ორგანიზაციების კონსტიტუციური სარჩელის განხილვა გრძელდება <https://bit.ly/3sajdvf>

⁵⁵ საკონსტიტუციო სასამართლომ განსახილველად მიიღო რელიგიური გაერთიანებების სარჩელი ქონების გადასახადზე <https://bit.ly/3a3MaYf>

⁵⁶ საქართველოს სისხლის სამართალი კოდექსის მუხლი 137-139.

⁵⁷ იხ., მაგალითად, ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ ევროპის საბჭოს კონვენცია („სტამბოლის კონვენცია“), მუხლი 36; გაეროს ქალთა მიმართ ყველა ფორმის დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტის (CEDAW) ზოგადი რეკომენდაცია N35, პარაგრაფი 29(ე); ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე M.C. v Bulgaria (No. 39272/98), პარაგრაფი 181.

⁵⁸ იხ. ონლაინ დისკუსია “გაუპატიურების მუხლი იცვლება – როგორ განიმარტება “თანხმობა”?”, საფარი, 8.05.2020. ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3wtNW6e>

ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 172³ მუხლი სამართალდარღვევად აცხადებს პროსტიტუციას. არსებული ჯარიმის მექანიზმი სექსმუშაკებზე ზემოქმედების მოხდენის საშუალებას წარმოადგენს პოლიციელების მხრიდან. ჯარიმა გათვალისწინებულია პროსტიტუციისთვის, თუმცა პოლიცია მხოლოდ სექსმუშაკებს უკრძალავს ქუჩაში დგომას, მაგრამ პროსტიტუციის მოხმარება არ არის დასჯადი ქმედება. შესაბამისად, აღნიშნული ნორმა დისკრიმინაციულია ქალთა მიმართ, რამდენადაც სექს სამუშაო არაპროპორციულად ეხება ქალებს და, რეპრესიული კანონმდებლობიდან გამომდინარე, არსებული მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობის ბარიერი არაპროპორციულად სწორედ მათ აზიანებს. აღნიშნული ნორმა გასაჩივრებულია საკონსტიტუციო სასამართლოში⁵⁹. სახალხო დამცველი იზიარებს კონსტიტუციური სარჩელის სულისკვეთებას, რომლის მიხედვით, არაკონსტიტუციურად უნდა იქნას ცნობილი ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 172³ მუხლი, რადგან პროსტიტუციის რეგულირების მოქმედი მოდელი არაეფექტიანია, მისი აღსრულება ხშირად ხდება შერჩევით და ის, სამართალდამცავი უწყების არაკეთილსინდისიერი წარმომადგენლების მიერ, ფსიქოლოგიური თუ სხვა სახის ძალადობის საშუალებად გამოიყენება. როგორც სხვადასხვა წყაროებით მიღებული ინფორმაციით დგინდება, პროსტიტუციის არსებული რეგულაცია ხშირად გამოიყენება სექს-მუშაკი ქალების დამანტაჟების მიზნით⁶⁰.

---

⁵⁹ იხ., საქმე. ს.მ. საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ <https://bit.ly/3dgtWEb>

⁶⁰ სახალხო დამცველის მიერ წარდგენილი სასამართლოს მეგობრის მოსაზრება ხელმისაწვდომია <https://bit.ly/3xY6VQ0>

4. დისკრიმინაციის დადგენის პრობლემატიკა სასამართლოში

სასამართლოში დისკრიმინაციის დადგენის საკითხი, წინა წლის მსგავსად, მაინც გამომწვევად რჩება. ხშირად, სასამართლო არასაკმარისად მიიჩნევს დისკრიმინაციული მოპყრობის დასადგენად წარდგენილ მტკიცებულებებს და მოსარჩელისაგან ითხოვს დისკრიმინაციული მოპყრობის ფაქტის დადასტურებას მტკიცების მაღალი სტანდარტით⁶¹. აღნიშნული განსაკუთრებით პრობლემურია ისეთ საქმეებში, რომელიც ეხება საჯარო დაწესებულებებიდან პირთა თანამდებობიდან გათავისუფლებას, სავარაუდოდ, პოლიტიკური ან სხვა შეხედულების ნიშნით⁶². ამ ტიპის საქმეებზე დისკრიმინაციული მოპყრობის არსებობის შეფასებისას, ხშირად სასამართლოები მხედველობის მიღმა ტოვებენ არსებით მტკიცებულებებს. ამასთან, იზრდება სასამართლოს გადანყვეტილებით მტკიცების ტვირთის არასწორად გადანაწილებისა და მხარეთა შეჭიბვებითობის, დისპოზიციურობის, თანასწორობისა და საქმის მიუკერძოებლად გადანყვეტის პრინციპების დარღვევის რისკი.

ზოგ შემთხვევაში, სადაც სასამართლო ადგენს, რომ მოსარჩელის მიმართ ადგილი არ ჰქონია რაიმე სახის დისკრიმინაციას, გადანყვეტილებების სამოტივაციო ნაწილი ამ მიმართულებით სამართლებრივ მსჯელობას და არგუმენტაციას საერთოდ არ შეიცავს. უფრო მეტიც, ერთ-ერთ საქმეში, რომელშიც სასამართლომ დაადგინა სექსუალური შევიწროების ფაქტი, სასამართლომ საერთოდ არ იმსჯელა გენდერული ნიშნით დისკრიმინაციაზე⁶³.

ზოგადად, სასამართლო ასეთი კატეგორიის დავებში თითქმის არასდროს აკეთებს აქცენტს მოტივზე. აღნიშნული ამარტივებს ისეთი ნორმატიული საფუძვლის მოძებნას, რაც აბრკოლებს დისკრიმინაციული მოპყრობის დადგენას. პრაქტიკაში სასამართლო ხშირად უტყუარ მტკიცებულებებს ითხოვს ამ კატეგორიის საქმეებზე მაშინ, როდესაც ასეთი მტკიცებულებების წარმოდგენა შეუძლებელიც კია, დისკრიმინაციული მოპყრობის დაფარული ბუნების გათვალისწინებით.

ამასთან, საქმის განმხილველი მოსამართლეები არ იყენებენ დისკრიმინაციულ დავებში მტკიცების ტვირთის გადანაწილების თავისებურ სტანდარტებს და ზოგადი პროცესუალური წესებით ხელმძღვანელობენ. გარდა აღნიშნულისა, ძალიან დიდ პრობლემას წარმოადგენს დისკრიმინაციულ მოპყრობასთან დაკავშირებული გადანყვეტილების სათანადო სტანდარტით დაუსაბუთებლობაც. აღნიშნული გამოიხატება იმაში, რომ გადანყვეტილებაში არ არის გაქარწყლებული დამარცხებული მხარის მიერ წარმოდგენილი არგუმენტები ძირითადად იმ საფუძვლით, რომ თითქმის სასამართლო არ არის ვალდებული, უპასუხოს პროცესზე მხარის მიერ წარმოდგენილ ყველა პოზიციას.

⁶¹ იხ., მაგ., საქმე N 4.3. ნ. გ. შპს "ვესტას" წინააღმდეგ.

⁶² იხ., მაგ. საქმე N 2.4. მამუკა ქარცივაძე ქალაქ ბათუმის მუნიციპალიტეტის საკრებულოს წინააღმდეგ.

⁶³ იხ. საქმე N 4.10. ნ. კ. თ. მ-ს წინააღმდეგ.

რეკომენდაციები

ზოგადი რეკომენდაცია

- ეპიდემიის შემთხვევაში გამოცემული აქტი და განხორციელებული ღონისძიება, რომელიც ზღუდავს ძირითად უფლებას, უნდა აკმაყოფილებდეს შემდეგ ელემენტარულ კონსტიტუციურ, სამართლებრივ სტანდარტებს, მათ შორის - არადისკრიმინაციულობის პრინციპს⁶⁴;

საქართველოს მთავრობას

- ამაღლდეს პოლიციელების, პროკურორებისა და მოსამართლეების ცნობიერება კოვიდ-19-ის პირობებში ქალთა და გოგონათა მიმართ ოჯახში და სქესობრივი ძალადობის ზრდასთან დაკავშირებით;
- გააქტიურდეს საჯარო კომუნიკაცია იმ სერვისების შესახებ, რომლითაც სარგებლობის უფლება აქვთ ოჯახში და სქესობრივი ძალადობის მსხვერპლებს, მათ შორის 112 ცხელი ხაზისა და აპლიკაციის შესახებ ინფორმირებულობის გაზრდის მიზნით;
- მსხვერპლთათვის სერვისის მიწოდების და საპოლიციო საქმიანობის დისტანციური განხორციელების უზრუნველყოფა;
- გაუმჯობესდეს უწყებებს შორის კოორდინაციის და კომუნიკაციის მექანიზმი ბავშვთა მიმართ ძალადობის პრევენციის და რეაგირების ეფექტურობის მიზნით;
- რაოდენობრივად და ხარისხობრივად გაიზარდოს ძალადობაგამოვლილ და დანაშაულის მსხვერპლ ბავშვთა რეაბილიტაციის სახელმწიფო სერვისები, ტერიტორიული პრინციპის გათვალისწინებით;
- უზრუნველყოფილ იქნას რელიგიურ გაერთიანებებს შორის თანასწორობა და რელიგიისა და სახელმწიფოს ურთიერთდამოუკიდებლობა.

---

⁶⁴ უფრო ვრცლად იხ. საქართველოს დემოკრატიული ინიციატივა (GDI), სამართლიანი არჩევნებისა და დემოკრატიის საერთაშორისო საზოგადოება (ISFED) და ადამიანის უფლებათა ცენტრი (HRC), „დემოკრატია და ადამიანის უფლებები პანდემიის და საგანგებო მდგომარეობის პირობებში“, 2020, გვ. 25-26. ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3IdoArE>

საქართველოს პარლამენტი

- ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსიდან ამოღებულ იქნას 1723 მუხლი - პროსტიტუცია;
- დაუყოვნებლივ აღმოიფხვრას სახელმწიფო ქონების კანონსა და საგადასახადო კოდექსში არსებული დისკრიმინაციული ნორმები, რომელიც დიფერენცირებას ახდენს მართლმადიდებელ ეკლესიასა და სხვა რელიგიურ გაერთიანებებს შორის;
- „საერთო სასამართლოების შესახებ“ საქართველოს კანონში შევიდეს ცვლილებები, რომლითაც საერთო საეთერო მაუწყებლების გარდა, სასამართლო სხდომების
- სისხლის სამართლის კოდექსში არსებული სქესობრივი დანაშაულების დეფინიციები მოვიდეს შესაბამისობაში სტამბოლის კონვენციასა და სხვა საერთაშორისო სტანდარტებთან.

საერთო სასამართლოებს

- ვინაიდან დისკრიმინაციის დადასტურება ზოგადად რთულია პრაქტიკული თვალსაზრისით, მნიშვნელოვანია, რომ სასამართლო დისკრიმინაციასთან დაკავშირებულ სარჩელებს განიხილავდეს და განსხვავებულ მოპყრობას ადგენდეს საქმესთან დაკავშირებული მოვლენების ერთიანობაში განხილვის და შეფასების შედეგად;
- საბოლოო გადაწყვეტილებებში იმსჯელონ დისკრიმინაციის თაობაზე სარჩელში მითითებული არსებითი არგუმენტების თაობაზე, იმ საქმეებში, რომლებშიც მოპასუხის მხრიდან სავარაუდო დისკრიმინაციული ქმედების დადგენა ერთ-ერთ, და არა ერთადერთ, მოთხოვნას წარმოადგენს;
- დისკრიმინაციასთან დაკავშირებულ დავებზე სწორად გადაანაწილონ მტკიცების ტვირთი მხარეთა შორის.

კოალიცია თანასწორობისთვის